

›Doktor Gormander ›Mentor stödjer unga ›Trädgårdsterapi ›Kongress
REPORTAGE Kokaland - i Bolivia leder presidenten kokaodlare

accent

SVERIGES STÖRSTA TIDNING OM DROGER OCH NYKTERHET

EN TIDNING FRÅN IOGT-NTO NR 5/07 PRIS 20 KR

GRANSKNING

SNUS FÖR TJEJER

**Tobaksbolagen lockar
med mintsmaak
och söta snusdosor**

Välkommen året runt till IOGT-NTO Dalarnas Kurs- och Fritidsgård

**Helårsöppen
anläggning med
milsvid utsikt
över Siljan**

**16 juni kl 10-17
Försommardag
med hantverkare**

**Kl 17.00 Majstångsresning,
underhållning och grillning**

Vi har lediga stugor, rum, härbren och
campingplatser.

Välkommen att boka hos oss.

Åsengården ligger 350
meter över Siljans nivå.

Utsikten kan ej beskrivas
– den måste ses.

Nära till många
aktiviteter.

Planera in ett stopp
– långt eller kort – i
Sollerö-Åsens vackra
fäbod.

STUGOR • RUM • CAMPING

Hyr per dygn, kortvecka eller vecka.

Tel: 0250-210 70, 070-546 65 41 • Fax: 0250-215 40
asengarden@telia.com • www.asengarden.nu

Saxenborg
Pensionat & Konferens

770 13 Grangärde • 0240-64 00 11 • www.saxenborg.se

Boka in vår traditionella

**trivsel-
vecka
16-22 juli**

*Koppla av med trevliga
vänner och god mat på
Saxenborg i sommarskrud!*

EMC Rally 2007

**ONSDAG – SÖNDAG 1-5 Augusti
WINNING EUROPE FOR CHRIST**

Programmet är fullspäckat för både barn och vuxna från kl 11.00 - 24.00

EN HISTORISK MC-TRÄFF MED
KRISTNA KLUBBAR I FRÅN HELA EUROPA
EN BARNVÄNLIG TRÄFF DÄR ALLA ÄR VÄLKOMNA
(Välkommen också, om du inte har någon motorcykel)

Gullbrannagården / Halmstad / Sverige
Mer info på vår hemsida: www.emc-rally.com

Beställ programmet: Tel 040-979431

Jerusalem

**BARN
OAS**

Onsdag kl 19.30 STOR KONSERT MED JERUSALEM
Stretchchurch och EMC 2007 Biljetter 160 kr + 15 avgift.
Barn 7-12 år 80 kr. Biljetten centrum Halmstad Ticketnet Atgombud
www.jerusalem.se

Lördag kl 17.00 ROCK-KONSERT FÖR HELA
FAMILJEN, Med Lennart Henriksen, Barn-Oas
Fri entre

Fredag kl 22.00 BIKER- KONSERT CAB SYD
AFRIKA, SIMON ÅDAHL
(INTRÅDE 100 Kr. Barn 7-12 år 80 kr.)
Biljett köpes på plats

Lördag kl 20.00 BIKER- KONSERT CAB SYD
AFRIKA, UFFE CHRISTIANSSON
(INTRÅDE 100 kr. Barn 7-12 år 80 kr.)
BIKER GRILLPARTY
Biljett köpes på plats

"Sminkdosor" lockar tjejer

8 GRANSKNING På tio år har de kvinnliga snusarna tredubblats i antal. Små portionssnusar, färgglada dosor och olika smaker är tobaksbolagens verktyg för att nå den nya målgruppen – tjejerna. Ny forskning visar också att snusare löper dubbels så stor risk att få cancer i bukspottkörteln.

REPORTAGE

Kokaodlingen växer i Bolivia

22 REPORTAGE I Bolivia är kokaodling lagligt och presidenten är ordförande i sex kokaodlardistrikt. Kokabladen används för traditionellt bruk och är något av en nationalsymbol. Hur mycket som används till framställning av narkotika är oklart.

INTERVJU

Gunnar Ohrlander

26 INTERVJU Gunnar Ohrlander eller "Doktor Gormander" har länge varit engagerad i alkoholpolitik men tycker att nykterhetsrörelsen har ett problem: den är för mesig.

GODA LIVET

Trädgåsterapin hjälpe Eva-Lott mot ångesten

30 TRÄDGÅRDSTERAPI Trädgården fick Eva-Lott Lyrstrand att blomma på nytt. Doften från jorden, de färska grönsakerna blev en påminnelse om att livet fanns där, bortom all det svarta.

OPINION

Stora förväntningar inför kongressen

4 LEDARE Framgångarna har skapa stora förväntningar inför IOGT-NTOs kongress. En stor utmaning är att ta vara på detta uppdämda engagemang.

Nykterhetsrörelsens grund är demokratin

16 ESSÄ Att organisera och lobba för nykterhet räcker inte för att hålla liv i en folkrörelse, skriver Bengt Göransson.

AKTUELLT

WTO hotar svensk alkoholpolitik

14 I FOKUS WTO-avtalet kan lika mycket som EU påverka Sveriges möjligheter att föra en egen aktiv alkoholpolitik.

Mentorer bygger broar till vuxenvärlden

18 I FOKUS Via Mentor får elever i årskurs åtta en vuxen att prata och umgås med. Syftet är att minska droganvändningen.

KULTUR

Blev drogfri och fann kärleken i fängelset

35 BOK Kungälvsson Jonas Andersson hittade kärleken och blev drogfri i det ökända San Pedro-fängelset i Peru.

I RÖRELSE

Sista kongressen för Torsten Friberg

40 INTERVJU När Torsten Friberg sammanfattar sina 27 år i ledningen för IOGT-NTO är det det roliga han minns.

Spretig och sinande motionsflod

44 KONGRESS Årets 28 motioner spretar friskt och är det näst lägsta antalet på flera år.

OMSLAGSBILD

Foto: Henrik Sellin

FASTA AVDELNINGAR

LEDARE	4	GRANSKNING	8	ELDSJÄL	21	KORSORD	39
REDAKTION	5	AKTUELLT	11	KALENDER	21	I RÖRELSE	40
INSÄNDAREN	5	FULL KOLL	13	REPORTAGE	22	FEM MINUTER	45
VASSASTE PENNAN	5	I FOKUS	14	INTERVJU	26	IOGT-NTO INFO	48
DEBATT	6	ESSÄ	16	GODA LIVET	30	NÄSTA NUMMER	51
PRESSGRANNAR	6	RESPONS	16	KULTUR	35	BAKIFRÅNLÄSARE	51
1000 ORD	7	FORSKNING	20	HALLÅ DÄR	37	POSITIVA SLUTET	52
MÅNADENS SNACKIS	7	SIFFROR&FAKTA	20	KRÖNIKA	38	GODA NYHETER	52

Det var länge sedan IOGT-NTO gick till en kongress med så stora förväntningar, både bland de egna medlemmarna men även utanför organisationen, på vad förbundet ska uträtta i framtiden. En stor utmaning är att ta vara på detta upp-
dämda engagemang, både hos de nya och hos de som varit med länge.

Ta vara på engagemanget

AV EVA ÅHLSTRÖM

Den snabba medlemsutvecklingen de två senaste åren, då IOGT-NTO växt från 33 000 till 45 000 medlemmar, har gett stolthet och väckt respekt.

I en intervju längre fram i tidningen beskriver avgående förbundsdirektören Torsten Friberg hur organisationen gått från motvind till medvind och vilken respekt förbundet numera möter hos kommuner, myndigheter och andra organisationer som gärna vill samarbeta med IOGT-NTO.

I verksamhetsberättelsen för den gångna kongressperioden kan förbundsledningen redovisa rader av framgångar inom alla verksamhetsområden – alkohol- och narkotikapolitik, förebyggande arbete och socialt arbete – både inom landet, på EU-nivå och i globala nätverk.

Medias rapportering från årets Folknykterhetens Vecka, med ett par hundra arrangemang runt i landet, vittnar också om stigande intresse för IOGT-NTOs arbete. Den tidigare lite nedlåtande attityden mot nykterhetsrörelsen har övergått i respekt för en rörelse som håller fast vid sin ideologi men hittar nya sätt att arbeta.

Framgångarna ger mersmak, och den arbetsplan (mål och verksamhetsinriktning) som kongressen ska ta ställning till vittnar om en otålighet att gå vidare – bli ännu större, bli en ännu mer respekterad aktör och samarbetspartner lokalt, nationellt och internationellt. Eller som Sven-Olov Carlsson uttryckte det i förra numret av Accent: "Vi måste organisera våra framgångar på ett bättre sätt." I den intervjun säger han också att den stora utmaningen är att utveckla den lokala verksamheten för att få mer kraft i rörelsen.

I den utmaningen ingår inte minst att ta vara på det engagemang som de nya medlemmarna för med sig. Något som på sina håll har visat sig lättare sagt än gjort. Att hitta mötesformer och aktiviteter som intresserar både de nya medlemmarna och dem som varit med längre är inte så enkelt. De kulturkrockar som skulle kunna bidra till utveckling och förnyelse skapar ibland i stället frustration och besvikelse – både hos nya medlemmar som inte känner sig välkomna och hos dem som jobbar och sliter för att få de nya att delta i den traditionella föreningsverksamheten.

»Av de 100 ombuden har åtta blivit medlemmar de senaste två åren, och 23 under de senaste fem.«

Det gäller alltså att hitta en balans mellan otåligheten att gå vidare och den tröghet som är både en styrka och en svaghet i alla folkrörelser – och i allt demokratiskt arbete. Det tar tid och kraft att låta intressen och åsikter mötas och brytas mot varandra. Men när man väl kommer överens, inte bara om målen utan också om vägen dit, ger det en styrka som aldrig så professionella lobbygrupper inte kommer i närheten av.

På kongressen i Uppsala finns alla förutsättningar för en vital och spännande diskussion om framtiden. Nästan alla distrikt har sett till att utse några nya medlemmar till ombud. Av de 100 ombuden har åtta blivit medlemmar de senaste två åren, och 23 har varit med högst fem år. Att så många är nya ställer förstås krav både på

"kongressrävarna" och på dem som leder förhandlingarna att se till att de nya känner sig välkomna i gemenskapen och att deras förslag och synpunkter tas på allvar.

När kongressen lagt fast färdriktningen för de kommande två åren gäller det att se över möjligheterna för alla medlemmar – nya och gamla – att få känna sig behövda och få utlopp för sitt engagemang.

Alla vill inte delta i föreningsaktiviteter, och det måste förstås respekteras. Men det hindrar inte att alla måste få möjlighet att tala om vad de tycker om verksamheten, hur den kan utvecklas och hur de själva vill bidra.

12 000 nya medlemmar är inte 12 000 problem att "ta hand om" utan 12 000 möjligheter att ta vara på i form av nya tankar, erfarenheter och uppfattningar – och säkert åtskilliga tusen par armar som är beredda att ta tag i nya arbetsuppgifter. ■

FÖR ÖVRIGT ANSER ACCENT ATT...

Betala alkoholskulden istället

SKULDSANERING VIN & SPRIT Mats Odell (kd) vill sälja ut statliga Vin & Sprit och använda pengarna till att betala av på statskulden. Mats Odells partikamrater i regeringen, Göran Hägglund och Maria Larsson, kan säkert tipsa om var pengarna behövs bättre.

Barbro behövs i riksdagen

MISSBRUK Stoppa läkare som langar, kräver riksdagsledamoten Barbro Westerholm (fp) efter Dagens Nyheters avslöjande serie om läkare som skriver ut stora mängder beroendeframkallande medel. Vilken tur att Barbro Westerholm är tillbaka i riksdagen!

Solen skiner i Karlstad

SAMARBETE I Karlstad har elever på ett gymnasium i samarbete med polisen formulerat budskap, utformat affischer och gjort en enkätundersökning bland högstadiel elever om smuggelsprit och langning. Varför kom ingen på den idén tidigare?

Citatet

»Morgonsupen tas nu redan före arbetsdagens början.«

GUNNAR LARSSON ironiserar över TV4s vilja att bevara och utveckla alkoholtraditionen.

Årets Tompava vill jag ge till TV4

MEDIA Ingen känner väl så starkt som TV 4 för att bevara och utveckla alkoholtraditionen. Under Bengt Fritiofssons ledning har kanalen gjort heroiska insatser. Morgonsupen tas nu redan före arbetsdagens början.

Har man ett särskilt avtal med alkoholbranschen, och är man skyldig att redovisa dit? Hur regleras textreklam som är obetalbar för alkoholbranschen?

Varför inte att ge årets Tompava som pris?

GUNNAR LARSSON

VASSASTE PENNAN

Gunnar får en miljonlott!

Idealisera inte alkoholtraditionerna

MEDIA Under bästa sändningstid, då många barn och ungdomar sitter bänkade framför teven sprider TV 4 otäcka alkoholtraditioner till sina titlare. I programmet "Tack gode Gud" visar kanalen till exempel att under midsommar ska det ätas sill och drickas nubbe. Vi vuxna ska dricka oss fulla och bli tokiga. Något i stil med att man inte kan ha roligt på midsommar och vara nykter konstateras av kända skådespelare som Björn Kjellman.

Midsommarsupandet är förödande! Detta är en av de tidpunkter på året då det är "okej" att supa sig redlös. Det är "okej" för såväl gammal som ung att dricka sig full, det är ändå ingen som bryr sig.

Alkohol och spridningen av hiv hör ihop menar insändaren.

FOTO: PIERRE ANDERSSON

Alkoholen sprider hiv

ALKOHOL Vietnamesiska män köper sex när de druckit alkohol. Det är de inte ensamma om. Det gör män världen över. De köper i högre grad sex när de är alkoholphäverade. I rapporten Behind the pleasure (2006) publicerad av Family Health International intervjuas 324 personer i Vietnams tre största städer, Hanoi, Haiphong och Ho Chi Minh City (Saigon), fördelade på 222 män, 61 gifta kvinnor och 41 personer som driver nöjesställen. Enigheten om alkoholens roll är överväldigande. Med köp av sex ökar risken för hivsmitta och särskilt om sexköparen är alkoholphäverad. En gift man i Hanoi uttrycker det så här: "Yet when you've had alcohol, your head is no longer clear and you're afraid that using a condom will affect the pleasure." Risken att man slarvar med kondom ökar om man druckit.

Det är uppenbart att kampen mot prostitutionen i utvecklingsländer liksom kampen mot aids måste innehålla alkoholpolitik. Rapporten bekräftar bara än en gång behovet av att uppmärksamma alkoholen i utvecklings-samarbetet/biståndet.

Utvecklingsländer har ännu oftast en låg eller mycket låg alkoholkonsumtion jämfört med västerlandet. Men alkoholindustrin, inklusive svenska Vin&Sprit och Carlsberg, utökar sina marknader i snabb takt. Med ökad konsumtion följer ökade negativa effekter, varför alkoholindustrins möjligheter att exploatera nya marknader måste begränsas. Sveriges agerande i WTO/GATS (genom EU) måste återspegla detta. Det är en central fråga i trovärdigheten i Sveriges uppriktighet att bistå utvecklingsländerna.

PER-ÅKE ANDERSSON

Projektleddare NBV "Alkohol som utvecklingshinder"

Vi vuxna måste vara goda förebilder för våra barn och ungdomar. Det är viktigt att vi visar att det går att fira midsommar utan att berusa sig. Vi måste visa att midsommar inte är en synonym till superfest. Både TV 4 och Björn Kjellman visar att de i detta fall inte är några goda förebilder!

JOHANNES HJALMARSSON

Skolan kan inte ta föräldraansvar

SKOLA I en insändare i lokal-tidningen klagar en tonårs-förälder på att gymnasiesko-lan inte tar sitt ansvar när det gäller åldersgränser för alkohol. Skolan har alltså fått ta över ansvaret för det som

varje förälder borde inse, att man inte ska använda alkohol i unga år.

Varför ska det vara nödvändigt att fira avgången från skolan med alkohol? Det finns alkoholfritt att köpa på Systemet. Avslutningen är dessutom inte någon enstaka fest utan en rad fester med öl, vin och sprit.

Att ungdomar utsätts för gruppträff vet vi. Men hur de klarar att stå emot trycket beror på vilka värderingar de fått med sig hemifrån och vilken inställning föräldrarna själva har till alkohol. Det är föräldrarnas ansvar att tonåringarna får bra förebilder och klarar att möta vuxenvärlden.

RONNIE WRETTLING

accent

Accent ges ut av IOGT-NTO, UNF, Ungdomens Nykterhetsförbund och JUNIS, IOGT-NTOs Juniorförbund.

Pressläggning detta nummer:
24 maj

REDAKTION

Eva Åhlström
Chefredaktör,
ansvarig utgivare
08-672 60 51
eva.ahlstrom@iogt.se

Patrik Sandström
Redaktionssekreterare,
form och layout
08-672 60 50
patrik.sandstrom@iogt.se

Maria Zaitzewsky
Featureredaktör, reporter
08-672 60 56
maria.zaitzewsky@iogt.se

Pierre Andersson
Nyhetsreporter
08-672 60 54
pierre.andersson@iogt.se

Eduardo Mutis
Bildredaktör
08-672 60 53
eduardo.mutis@iogt.se

Medverkande detta nummer:
Henrik Sellin, Maria Hagström, Lars Andersson, Hanna Nolin, Fatima Grönblad, Jan Linde, Bengt Göransson, Elin Lundgren, Anette Rimont, Anna Ågrahn, Martin Thelander, Diana Reybekiel, Rurik Zaitzewsky och Anders Perstrand.

ADRESS

Accent, Box 12825
112 97 STOCKHOLM,
tel: 08-672 60 50, fax: 08-672 60 01
e-post: accent@iogt.se

IOGT-NTO-förbundet
tel: 08-672 60 00
Besöksadress:
Gammalgårdsv. 38
Stora Essingen, Stockholm

ADRESSÄNDRING

tel: 08-672 60 38/39
fax: 08-672 60 01

ANNONS

Info Reklambyrå. Janne Moréus
tel: 0221-213 40, mobil: 070-346 34 62
e-post: janne@info reklam.nu
Adress: Glasgatan 21, 731 30 Köping

TRYCK

VTT Grafiska, Vimmerby

OBESTÄLLT MATERIAL

Tidning svarar inte för insända, obeställda texter och bilder samt förbehåller sig rätten att redigera insänt material.

LAGRING

Allt material i tidningen Accent lagras och kan publiceras elektroniskt. Icke anställda måste meddela eventuellt förbehåll mot sådan lagring och publicering. I princip publiceras inget material med sådant förbehåll.

TS-KONTROLLERAD UPPLAGA
ISSN-nr: 0345-0406

MEDLEM I SVERIGES TIDSKRIFTER

IOGT-NTO måste våga pröva nya idéer, tycker Jan Linde, som tidigare haft flera tunga uppdrag och varit anställd inom rörelsen. I avvaktan på att förbundet ska starta en tankesmedja har han gjort en egen "spaning" och funnit fyra områden där IOGT-NTO-rörelsen bör vara med och påverka utvecklingen.

Våga pröva nya idéer

AV JAN LINDE, MEDLEM I IOGT-NTO-RÖRELSEN SEDAN 1960

IOGT-NTO har fått många nya medlemmar, men hur är det med demokratin och lusten att pröva nya idéer? Till kongressen i Jönköping 2003 fanns en motion om en tankesmedja. Förbundsstyrelsen fick i uppdrag att ta initiativ i frågan. Sedan dess har inget hänt. Det betyder väl att var och en får vara sin egen tankesmedja? I min "spaning" ser jag fyra områden som behöver uppmärksammas.

Ledarutveckling En folkrörelse måste vara självförsörjande på nya ledare. Därför måste vi erbjuda medlemmar och blivande medlemmar möjlighet till ledarutveckling. Våra tre ungdomsförbund har medvetna strategier för att rekrytera nya ledare och för att stödja dem i sin ledarroll. Men IOGT-NTO saknar en sådan strategi och måste gå ut och leta efter ledare när vi ska utse generalsekreterare, lotteridirektörer eller folkhögskolerektorer. Vi måste starta ett ledarutvecklingsprogram för att klara framtiden!

Politikerträning Samhället blir allt mer politiskt, men allt färre innehar politiska uppdrag. Folkrörelseuppdrag är meriterande men leder inte med automatik till att man skolas för politikerrollen.

IOGT-NTO vill vara en ledande alkoholpolitisk organisation och måste därför ta ansvar för att medlemmar tar politiska uppdrag (förhoppningsvis i alla partier) och stödja och hjälpa dem i den rollen. Vi bör starta en politikerutbildning för våra medlemmar, helt öppet och i dialog med partierna!

Familjesfären I dagens samhälle betonas familjens betydelse. Barnens bästa står i fokus, både för föräldrarna och i samhällsdebatten. Valet av förskola och skola blir allt viktigare. Föräldraförsäkringen ger barnfamiljer nya möjligheter, fler föräld-

Jan Linde efterlyser nya vägar att gå.

FOTO: PHOTOS.COM

»Vi kan starta sociala företag och erbjuda tjänster inom våra områden till näringslivet, offentlig verksamhet och familjer.«

rar är med sina barn i olika aktiviteter, och politikerna diskuterar vårdnadsbidrag.

Men IOGT-NTO ser inte möjligheterna i verksamhet för hela familjen. Vi tror att 70-talslösningen med tre ungdomsförbund (som bildades som en anpassning till statsbidragsreglerna) och ett "vuxenförbund" också ska gälla på 2010-talet.

Vad gör vi för att stärka föräldrars självkänsla, vi som vet att föräldrarna betyder så mycket för ungdomars alkohol- och drogvanor? Vad gör vi till exempel för

ensamstående med barn, för deras fritid och semester?

Den sociala ekonomin Samhällets indelning i fyra sektorer – offentlig verksamhet, näringslivet, familjesfären och den sociala ekonomin – blir allt tydligare. Nykterhetsrörelsen är en viktig del av den sociala ekonomin och bör vara med när denna sektor nu ökar i betydelse.

Våra samlingslokaler, kursgårdar, lotteriföretag och folkhögskolor är tydliga aktörer inom den sociala ekonomin, liksom studieförbundet NBV. Men vi kan göra mycket mer! Här är ett par förslag:

Vi kan starta sociala företag och erbjuda tjänster inom våra områden till näringslivet, till offentlig verksamhet och till familjen. Det kan gälla utbildning eller drogförebyggande arbete, gärna i samverkan mellan rörelsen och folkhögskolorna. Vi kan också ge stöd till medlemmar som etablerar sig inom den sociala sektorn, till exempel genom styrda uppdrag från rörelsen.

Tänk om IOGT-NTO-rörelsen kunde starta ett projekt för att stödja god självkänsla bland ungdom med kultur och bildning som metod. Vi skulle kunna driva kulturskola åt kommuner och se de positiva effekterna i form av minskad användning av alkohol och andra droger. Erbjuder föräldraskolor som stödjer föräldrar ur alla grupper i rollen som förälder. De kan genomföras som sommarverksamhet på kursgårdar och folkhögskolor och som cirklar i NBV.

Vi styr utbildningen med demokratiska principer och fostrar en ny generation i vår anda. Har vi råd? Ja, det har vi, eftersom kommunerna och föräldrarna kommer att betala! ■

PRESSGRANNAR

SYDÖSTRAN "En aktivare alkoholpolitik" kräver Kenneth Jonsgård i en ledare. Han påminner om den ökande alkoholkonsumtionen, våldsbrotten och olyckorna i alkoholens spår och skriver: "Mot den här bakgrunden

är det viktigt att den restriktiva alkoholpolitiken inte förbyts mot uppgivenhet. Alkoholskatten ska självfallet inte sänkas.

Hur mycket vi än sänker alkoholskatten så kommer spriten ändå alltid att vara

billigare någon annanstans. (...). Vi måste få en renässans för aktiv alkoholpolitik, som utifrån sociala skäl verkar för att de värsta avarterna i dagens utveckling motarbetas. Vi behöver till exempel ingen alko-

holreklam. Vi behöver inte doka supor, där ungdomar super sig redlösa. Vi behöver striktare införselregler, och vi behöver en mer socialt inriktad alkoholpolitik. Det får aldrig vara någons frihet att supas ihjäl sig."

KARLSKOGA-KURIREN "Bryt en dålig tradition", uppmanar Monica Sundberg i en ledare i Karlskoga-Kuriren. "Samtidigt kommer Världshälsoorganisationen med en rapport som visar att alkohol är den femte ledande

Citatet

»Jag tycker det är rimligt att man får ta med sig så mycket man kan bära med sig i en påse.«

GÖRAN HÄGGLUND, socialminister, om införselreglerna.

Ungdomsfylleriet väntat vårtecken

MÅNADENS SNACKIS Alla snackar om ungdomsfyllan på helger och framförallt storhelger som regnet, tråkigt men inget att göra åt. En undersökning på ungdomssajten Lunarstorm inför Valborg visade att hälften av ungdomarna mellan 15 och 18 år planerade att "supa sig fulla". Precis som många fruktat blev det en stökig helg. Maria ungdomsmottagning i Stockholm som tar emot berusade ungdomar tvingades stänga

under natten på grund av överbeläggning. På morgonen efter Valborg fanns fortfarande 34 unga intagna kvar. Från övriga landet rapporterades om hundratals omhändertagna ungdomar, fylleri, misshandel och stora mängder beslagtagna alkohol. En stökig Valborg säger polisen, media rapporterar, en del förfasar sig men ingen verkar tro att det går att göra något åt det.

/RED

1000 ORD

FOTO: SCANPIX

...än klappar hjärtat med friska slag...

TRADITIONER Mössan, blommorna och ölburken är de numera traditionella attribut vid studentfirandet. Man undrar varför inte bryggerierna tagit fram ett student-öl eller Vin&Sprit en Absolut geni-kampanj.

/RED

orsaken till för tidig död. I industrivärlden är det värre än så. Där ligger alkohol som tredje största riskfaktor efter rökning och högt blodtryck.

EU-parlamentet har vaknat till och varnade häromdagen för att ungdomars

råsupande sprider sig över Europa. Kan man hoppas på en EU-tillnyktring i frågan? Det vore önskvärt att hela EU börjar inse att man måste ha en rågång mellan kraven på en fri marknad och varor som påverkar folkhälsan. "

VÄSTERBOTTENS-KURI-REN "Värna den svenska alkoholpolitiken" uppmanar Västerbottens-Kuriren i ett ledarstick:

"Det finns alla skäl att fortsätta värna den traditionella svenska alko-

holpolitiken och stå emot alkoholindustrins lobbyister som i ena mungipan lovordar informationsinsatser och i den andra för fram krav på skattesänkningar.

Den så kallade totalkonsumtionsmodellen, som

säger att det är den samlade konsumtionen som avgör hur stora alkoholskadorna blir, har inte spelat ut sin roll. Tvärtom finns det alla skäl att arbeta för dess genomslag även på europeisk nivå."

"SMINKDOSOR" FÅR UN

På tio år har de kvinnliga snusarna tredubblats i antal. Små portionssnusar, lila dosor och olika smaker är tobaksbolagens verktyg för att nå den nya målgruppen – tjejerna.

■ **TJEJSNUSARNA** Snuset har gjort en klassresa. Det som förut varit ett glesbygdspöblem har letat sig in ända till Stureplan. Snus har blivit trendigt. Störst ökning kan man se bland kvinnor där användandet har tredubblats de senaste tio åren. Swedish Match uppskattar att var femte snuskonsument är en kvinna.

Kvinnors ökande användande syns tydligt i butikernas snushyllor. Snus varken ser ut eller smakar som det traditionellt sett har gjort.

– Kvinnor har ett större behov av att vara diskreta och de vill ha bra andedräkt, säger Ewa Hagert, marknadsdirektör på snusbolaget Fiedler & Lundgren.

I takt med att nya snusprodukter lanseras på marknaden ökar snusanvändandet.

Fredrik Söderhielm på A Non Smoking Generation tycker att snusbolagen har skapat en livsstil kring snus med de designade dosorna och nya smakerna.

– Vi är oroliga för den utveckling vi kan se. Framförallt tobaksbolagens inriktning på unga och kvinnor som får en effekt att kvinnor tar efter mäns dåliga vanor, säger han.

Det allra tydligaste "tjej-märket" är Mocca med sina lila dosor.

– De riktar sig verkligen mot unga. Designen och innehållet med mindre portioner och andra smaker som ska tilltala unga tjejer. De ser ut som en sminkdosa som ska fungera i handväskan, säger Fredrik Söderhielm.

A Non Smoking Generation åker ofta ut i skolor och informerar om tobak. När de visar två olika typer av dosor för tjejer får de helt olika reaktioner. När en vanlig dosa med grovsnus visas blir tjejerna äcklade. När den sötare dosan med mintsmaak visas blir det istället en gillande reaktion. Fredrik Söderhielm anser att tobaksbolagen bär ett stort ansvar för det ökande användandet.

Ewa Hagert, på tobaksbolaget Fiedler & Lundgren som producerar märket Mocca, tycker inte att de riktar sig mot unga tjejer

När A Non Smoking Generation visar en vanlig dosa med grovsnus för skolelever blir tjejerna äcklade. N

med de lila dosorna och pekar på att det finns en 18-års-gräns.

– Vi säljer lagligt snus till vuxna,

Mikael Arnebert, informationschef på

**»DE SER UT SOM EN SMINKDOSOR
SOM SKA FUNGERA I HANDVÄSKAN.«**

FREDRIK SÖDERHIELM, A NON SMOKING GENERATION

Swedish Match, håller med om att de har ett ansvar, men framhåller samtidigt att många går från rökning till snus, vilket är ett bättre alternativ.

– Vi är ett kommersiellt företag. Naturligtvis är nikotintuggummin och plåster bäst för individen. Men risken med snus är bara några promille jämfört med risken med cigaretter, säger han.

Av de kvinnor som börjar snusa är 60-70 procent tidigare rökare.

– Vi skulle gärna se att alla rökare gick över till snus. Det kommersiella intresset går hand i hand med folkhälsan.

Men de 30-40 procent nya snusare som inte har rökt tidigare?

– Då kan man fundera på hur många av

I GA TJEJER ATT SNUSA

1e. När den sötare dosan med mintsmaak visas blir det istället en gillande reaktion.

FOTO: HENRIK SELLIN

dem som hade blivit cigarettökare om de inte börjat snusa. Det går bara att spekulera i, men det är säkert en del.

På Fiedler & Lundgren menar man att dessa är en inströmning som alltid har funnits och att ansvaret ligger mer på individen än dem själva.

– Vi säljer snus till vuxna som gör egna val. Alla vuxna individer får fatta egna beslut, säger Ewa Hagert.

De som aldrig tidigare snusat börjar ofta med minisnuser som i dag finns i många sorter.

Kan ni förstå oron A Non Smoking Generation känner över att tobakslag vänder sig alltmer till förstagångssnusare?

– Ja det kan jag förstå, men vi ser inga tecken i statistiken på att yngre kvinnor börjar snusa. Att barn och ungdomar ska vara tobaksfria är vår absoluta åsikt. Jag tycker att A Non Smoking Generation fokuserar för mycket på snuset när det finns ett stort problem med cigarettökning, säger Mikael Arnebert.

Enligt Fredrik Söderhielm tyder allt på att snusandet kommer fortsätta att öka om

Fredrik Söderhielm på A Non Smoking Generation ser tydligt hur tobakslagen riktar in sig på yngre kvinnor.

FOTO: HENRIK SELLIN

30-40 procent av kvinnorna som börjar snusa har inte rökt förut.

FOTO: HENRIK SELLIN

ingen stoppar tobakslagens framfart.

– Det har fått härja fritt och inte ifrågasatts. Det är en ovetenskaplig drog, men om fem till tio år tror jag att det kommer att finnas vetenskapliga rapporter som visar hur skadligt det är. Det som man säger om snus idag sa man om cigaretter för 50 år sedan. Snusbolagen borde se sig i spegeln. Varje dag blir 50 ungdomar beroende av cigaretter och snus. Det är 17 000 per år, säger Fredrik Söderhielm.

MARIA HAGSTRÖM

accent@iogt.se

Ett glas vin och en festsnus ledde till mera och idag är Maria Thunberg storsnusare.

FOTO: HENRIK SELLIN

Marie Thunberg började fest-snusa för fem år sedan. Fest-snusandet blev till vardagssnusa och nu har hon försökt sluta fyra gånger. Lika många gånger har hon börjat igen.

■ **TJEJSNUSARNA** Enligt statistiken är tre procent av snusarna kvinnor. Men då är inte festsnusarna inräknade – och de är många.

– Det är jättevänligt att tjejer snusar. Nästan alla mina kompisar gör det, minst tio stycken, men då är många festsnusare, berättar Marie Thunberg, 27.

För henne började det just med fest-snusande. Maries dåvarande pojkvän var storsnusare. Marie som varken rökt eller snusat tyckte att

det var äckligt med hans baksnusar och tjtade ständigt på honom att sluta. På en fest bestämde de sig för att slå vad.

Om han förlorade vadet skulle han sluta snusa och om hon förlorade skulle hon testa. Marie förlorade.

Hon gillade nikotinkicken hon fick och en snus blev till flera och hon började fest-snusa. Därifrån var det lätt att gå över till att snusa till vardags.

– Jag började med Catch Mini lakrits-smak. Det var det enda som fanns för tjejer, nu finns det hur mycket som helst. Dosorna är ganska söta. Jag tror att om man börjar snusa som tjej idag, så börjar man med de gulliga förpackningarna. De

lila dosorna vänder sig helt klart till unga, äldre skiter i förpackningen.

Nu kallar Marie sig för genuin storsnusare.

– Det är inte det smartaste valet jag har gjort, säger hon och berättar att hon bestämde sig för att sluta när hon hade snusat i ett år.

– Det gick inte bra. Jag var som ett monster, jag blev lätt irriterad. Man tror inte att man är så beroende förrän man försöker att sluta.

HON HADE HÅLLIT UPPE i tre månader innan hon började igen. Tre gånger till har hon försökt att sluta men alltid trillat dit.

– Jag vet själv att det inte är bra för mig, inte för tandköttet och hjärtat. Överläppen är halvskrovlig och torr. Förut drogs tandköttet upp och det ilade mycket. Men

nu flyttar jag runt snuset så det har blivit bättre. Jag har läst om alla negativa effekter, därför vill jag lägga av.

Men hon tror inte att hon kommer att lyckas med det förrän det är dags att skaffa barn.

– Då kommer jag absolut att sluta, då har jag stora skäl. Jag kan bli orolig över att jag snusat så många år. Jag hade aldrig trott att jag skulle snusa så länge.

Finns det något du vill säga till festsnusare?

– Lägg av! Sluta på en gång. Festsnusar man är det lätt att trilla in i vardagssnusandet.

MARIA HAGSTRÖM

accent@iogt.se

RISKEN FÖR CANCER ÖKAR VID SNUSNING

■ **HÄLSORISKER** Ökad risk för cancer och död i hjärt- och kärlsjukdomar – det är snusets främsta hälsorisker. Det finns mängder av studier på cigarrettrökning. Snus är däremot relativt outforskat.

– Men vi vet att det innehåller cancerframkallande ämnen, säger Göran Pershagen, professor vid institutet för miljömedicin på Karolinska Institutet.

Snuset innehåller även ämnen som kan skydda mot cancer.

– Men den sammanlagda bilden talar för att såväl skandinaviskt snus som icke skandinaviskt är cancerframkallande, bland annat då det gäller cancer i bukspottskörteln.

Det bekräftades i en nyligen publicerad undersökning i den medicinska tidskriften the Lancet gjord av forskare vid Karolinska Institutet på 300 000 manliga byggnadsarbetare. Den visade att det är dubbelt så stor risk att få cancer i bukspottskörteln för snusare jämfört med icke-snusare.

Snus påverkar också hjärt-kärlsystemet med en omedelbar höjning av blodtryck och hjärtfrekvens. Det har inte visats orsaka hjärtinfarkt men risken är större för en snusare att dö i hjärtinfarkt om en sådan inträffar. Det kan bero på att vävnadsskadan i hjärtmuskeln blir större hos snusare.

Rökning är skadligare. Är det en bra idé att börja snusa för att lyckas sluta röka? I en annan artikel i the Lancet påvisades att det är mycket bättre att gå över till snus om man röker. Men Göran Pershagen tycker inte det är något bra idé.

– Det är bättre att tugga tuggummi eller använda plåster, det är mindre skadligt. Det allvarliga som vi ser nu är att nya generationer börjar snusa. Det stora problemet är inte rökare som går över till snus utan det är nya snusare som aldrig har rökt.

MARIA HAGSTRÖM

Fler dör i skrumplever

Den ökade alkoholkonsumtionen har på sex år lett till en ökning av dödsfall i skrumplever med 10 procent bland män och 25 procent bland kvinnor.

■ **FOLKHÄLSA** Sedan Sverige blev medlem i EU 1995 har alkoholkonsumtionen ökat med 25 procent. Snabbast ökade drickandet mellan 1997 och 2004 för att sedan plana ut. Den främsta förklaringen till den kraftiga ökningen är att Sverige efter EU-medlemskapet stegvis avskaffat de införselkvoter som tidigare kraftigt begränsade hur mycket alkohol man kan ta med sig hem i samband med utlandsresor. Sedan 2004 kan den som varit utomlands ta med sig i stort sett obegränsade mängder alkohol hem.

Kritiker har länge framhållit att avskaffade införselkvoter skulle ge både ökad konsumtion och en ökning av alkoholrelaterade skador. Nya siffror visar att de har rätt.

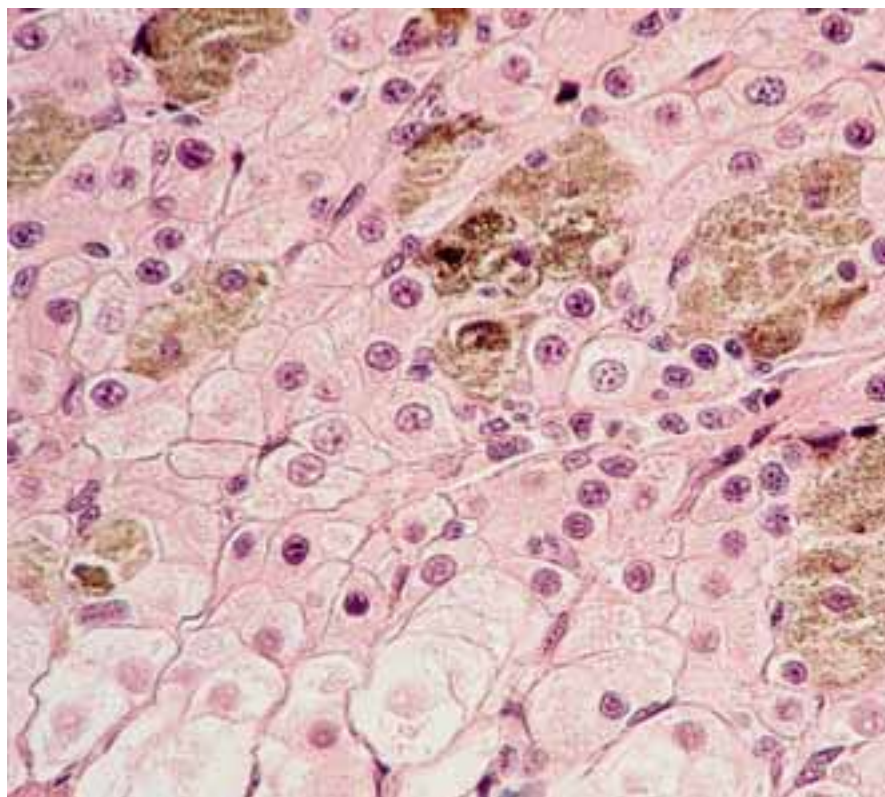
Statistik från Sorad, Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning, vid Stockholms universitet, visar att dödsfallen på grund av skrumplever har ökat kraftigt de senaste åren. Nu dör fem män och två kvinnor per 100 000 invånare varje år på grund av skrumplever. Detta är en ökning med tio procent bland män och hela 25 procent bland kvinnor.

– I absoluta tal är skadorna större bland männen, men visst är det oroande att ökningen relativt sett är större bland kvinnor, säger Mats Ramstedt, alkoholforskare på Sorad.

VARFÖR SKADORNA BLAND KVINNOR procentuellt sett ökar snabbare än bland män kan inte Mats Ramstedt svara på.

– Våra undersökningar visar att kvoten mellan mäns och kvinnors drickande har varit ganska konstant sedan mitten av nittio-talet. Kvinnors konsumtion har ökat lika snabbt som männens. Möjligen finns förklaringen i att kvinnor skadas vid en lägre konsumtionsnivå än män.

En annan möjlig förklaring skulle kunna vara att konsumtionen blivit mer snedfördelad mellan olika grupper. Att en liten grupp dricker mycket mer än tidigare.

Fem män och två kvinnor per 100 000 invånare dör varje år på grund av skrumplever.

FOTO: PHOTOS.COM

»Vi har haft en väldigt dramatisk ökning av konsumtionen och nu ser vi konsekvenserna.«

MARIA LARSSON, FOLKHÄLSOMINISTER

– Det skulle kunna vara så, men det är ännu ingen som har gått in och analyserat statistiken på det sättet, säger Mats Ramstedt.

Med tanke på hur mycket alkoholkonsumtionen ökat sedan EU-inträdet hade forskarna förväntat sig ännu större ökningsar av skador och dödsfall på grund av alkohol. Mycket talar dock för att behandlingen av skrumplever blivit bättre och att fler därför överlever.

FOLKHÄLSOMINISTER MARIA LARSSON HAR uppmärksammat de ökade skadorna och vill satsa mer på det förebyggande arbetet. Målet är att sänka alkoholkonsumtionen i Sverige med 30 procent på tio år.

– Vi har haft en väldigt dramatisk ökning

av konsumtionen och nu ser vi konsekvenserna, säger hon till Svenska Dagbladet. Liv och hälsa står på spel och våldet mot kvinnorna har ökat. Det visar att vi måste hålla fast vid den restriktiva alkoholpolitiken.

Bland annat vill Maria Larsson att läkarna inom primärvården ska ställa fler frågor om patienternas alkoholvanor. Hon tänker också arbeta för en restriktiv alkoholpolitik inom EU och för att medlemsländerna ska kunna ha egna införselkvoter för alkohol.

PIERRE ANDERSSON

pierre.andersson@iogt.se

FAKTA SKRUMPLEVER

ALKOHOLMISSBRUK Den vanligaste orsaken till skrumplever är långvarigt alkoholmissbruk. Den tar lång tid att utveckla. En kvinna behöver dricka en tredjedels flaska vin om dagen i 10-20 år för att utveckla sjukdomen. I sin yttersta form är skrumplever ett mycket farligt tillstånd där överlevnaden ligger på omkring 50 procent.

Ensamma råttor dricker mer.

Otrygga råttor dricker mer alkohol

FORSKNING Otrygga hanrättor som inte får träffa sin mamma som unga väljer oftare alkohol senare i livet. Det är farmacie doktor Lisa Gustafsson från Nybro som i en femårig studie i Uppsala visat hur hanrättor som vuxit upp i en miljö där de separerats från sin mamma oftare väljer alkohol framför vatten när de blivit stora. – Uppväxtmiljön kan sätta permanenta spår i hjärnan.

Vi försöker hitta mekanismerna bakom ökad sårbarhet för ett alkoholberoende, och på så sätt skulle man kunna hitta nya läkemedel, säger Lisa Gustafsson till SVT Smålandssnytt.

Koppling mellan uppväxtmiljö och drogvanor gäller även människor, men arvet påverkar något mer, menar Lisa Gustafsson. /DRUGNEWS

Alkohol tredje största riskfaktorn

FOLKHÄLSA Enligt WHO:s rapport om den globala situationen när det gäller alkohol och hälsa som släpptes i maj är alkohol den tredje största riskfaktorn för sjukdom och för tidig död i industrivärlden. På första och andra plats kommer rökning och högt blodtryck.

Alkohol- och drogterapeuter förenas

ARBETE I början av maj bildades FAD, Föreningen för alkohol- och drogterapeuter, en yrkesförening med syftet att föra fram medlemmarnas kunskaper. Grundarna av FAD anser att alkoholism borde betraktas och behandlas som ett syndrom bestående av flera sammankopplade problem snarare än som en enda sjukdom som alltid kan behandlas på samma sätt.

Föreningen pekar också på att enbart medicinsk behandling av alkoholism ger försumbara resultat och efterlyser ett bättre helhetsperspektiv.

– Den yrkesgrupp som har helhetsperspektiv och yrkeskunskaper för rätt behandling till rätt person med rätt personal i rätt tid och rätt miljö, det är vi, säger Maria Bergström, en av FAD:s grundare.

Fortsatt låga priser på narkotika

NARKOTIKA Narkotikapriserna i landet är oförändrat låga, konstaterar en CAN-studie baserad på polisuppgifter. Priserna halverades på flera preparat under 1990-talet i landet för att under 2000-talet plana ut.

Narkotika är något billi-

Tidig kontakt med mödravård ska minska alkoholskadorna.

FOTO: PHOTOS.COM

TIDIGT ALKOHOLPRAT

GRAVIDITET Tre fjärdedelar av landets landsting har tidigare lagt sina hälsosamtal med gravida kvinnor. Det visar en enkät som Statens folkhälsoinstitut sammanställt. Detta är en liten men viktig förändring i mödravården som kan leda till färre alkoholskador hos barn.

Tidigare har gravida kvinnor kallats för ett inskrivningssamtal på mödravårdscentralen först i tionde till tolfte graviditetsveckan. Idag kallas många till ett hälsosamtal redan i femte till sjunde graviditetsveckan.

– En glädjande förändring som har varit snabb, det är bara ett par år sedan vi började arbeta med frågan. Anledningen är troligen att arbetet har känts angeläget för barnmorskorna och genvägen har därför varit stort, säger Eva-Karin Envall vid Folkhälsoinstitutets riskbruksprojekt.

Alkohol kan skada fostret under hela graviditeten och det är viktigt att nå ut med information så tidigt som möjligt. Syftet med en tidigare lagd träff är därför, förutom att bekräfta graviditeten, att snabbt ge barnmorskan tillfälle att informera och diskutera livsstilsfrågor där alkoholbruk är särskilt viktigt.

PIERRE ANDERSSON

gare i storstadsområdena än i övriga landet. Särskilt låga är de i Sydsverige för amfetamin, heroin, marijuana och ecstasy vilket kan bero på att mycket av smuglingen går via Skåne.

Snittpriset under 2006 var för hasch cirka 80 kronor per gram (intervall i landet 60-150 kr/g), amfetamin 250 kronor (125-400 kr/g), brunt heroin 1000 kr (300-2000 kr/g), och för

kokain 800 kronor (600-1200 kr/g). Indexvärdet för växtdrogen khat har gått ner till en tredjedel sedan år 2000 men antalet polisrapporter är få.

Att tullens och polisens beslag har flerfaldigats sedan 1990-talet samtidigt som priserna halverats talar för att inflödet och tillgången på narkotika i landet är fortsatt hög, enligt CAN. /DRUGNEWS

Nytt statligt stöd till förebygg i skolan

FÖREBYGG Regeringen beslutade i april att satsa 5,9 miljoner kronor på projektet "Skolan förebygger". Projektet drivs av Statens folkhälsoinstitut och har till syfte att sprida alkohol- och narkotikaförebyggande metoder i skolan.

Projektet pågår sedan 2005 och befinner sig nu i en intensiv fas med konferenser runt om i landet om hur man förstärker det förebyggande arbetet i skolan. En del av pengarna kommer att användas för att utvärdera de metoder och program som sprids inom ramen för projektet.

Var femte köper illegal alkohol

INFÖRSEL Var femte svensk har köpt alkohol från privatpersoner som köpt med sig den från utlandet. Detta enligt en intervjuundersökning med 10 000 svenskar som Stockholms Universitet gjort på uppdrag av Alkoholkommittén.

– Alla vuxna som köper och säljer olaglig utlandsalkohol stöttar en handel som bidrar till att allt fler ungdomar riskerar att drabbas av våldsbrott, beroende och alkoholskador tidigt i livet. Därför är det viktigt att vi vuxna tar avstånd från handeln med olaglig utlandsalkohol och tipsar polisen så fort vi misstänker att sådan handel förekommer, säger Håkan Wrede, kanslichef på Alkoholkommittén.

Unga killar mellan 20 och 24 år är den grupp som köper mest, här svarar hela 44 procent av de tillfrågade att de köpt utlandsalkohol av någon privatperson det senaste året. På frågan om man kan tänka

»En hypotes är att omvandla alkoholen till bilbränsle eller spolarvätska.«

HÅKAN JOHANSSON, logistikchef på Systembolagets destruktionsanläggning i Jordbro som varje år förstör 750 000 liter alkohol på grund av trasiga förpackningar eller att bäst-före-datumet gått ut.

sigt att köpa alkohol från en granne eller bekant som köpt den utomlands svarar hälften ja. 34 procent säger sig också vara beredda att själva sälja vidare alkohol de fört in i Sverige. Att importera alkohol till Sverige för eget bruk är tillåtet men som privatperson är det inte tillåtet att sälja alkoholen vidare.

Var fjärde dödad cyklist berusad

TRAFIK Över 28 procent av de cyklister som dog i trafiken under 2005 var påverkade av alkohol eller droger. Samtliga orsakade själva olyckan som dödade dem. Det visar statistik som försäkringsbolaget If har tagit fram i samarbete med Vägverket.

– Du ska låta cykeln stå när du har druckit. För din egen

Sju av tio svenskar kan tänka sig att cykla alkoholpåverkade.

säkerhet är den ett lika dåligt alternativ som bilen när du har druckit alkohol. Alkohol och cykling är en livsfarlig kombination, säger Dan Falconer, trafikexpert på If.

Okunskapen är stor när det gäller riskerna med alkohol när man cyklar. Två forskare vid Norrlands universitets-

sjukhus har funnit att fyra av tio cyklister som ådragit sig skullskador varit berusade vid olyckstillfället. Hela 80 procent av de cyklister som får allvarliga skullskador nattetid är onyktra. Undersökningen visar att mer än sju av tio svenskar tycker att det är okej att dricka och sedan sätta sig på cykeln.

TEKNIK Framtidens mobiltelefoner kan komma att drivas med träsprit. Detta enligt danska forskare som arbetar med att ta fram bränsleceller som tankas just med metanol. Bränslecellerna är tänkta att ersätta uppladdningsbara batterier som nu sitter bland annat i mobiltelefoner och bärbara datorer. Tekniken finns redan nu men styckpriset är ännu för högt för att kunna konkurrera med traditionella batterier.

/PA

TRE FRÅGOR

Coop Forum K&C Café i Borlänge vill servera alkohol, men facket säger nej.

Daniel Andersson, ombudsman på Handels Dalarna som i ett remissvar säger nej till alkoholservice på Coop Forums restaurang i Borlänge

Varför vill ni inte ha alkoholservice i restaurangen?

– Vi anser inte att alkohol hör hemma på en stormarknad, det finns helt enkelt ingen anledning. Och jag är helt övertygad om att risken för våld mot personalen skulle öka om vi börjar servera alkohol där.

Men de som jobbar i restaurangen är ju inte medlemmar i ditt förbund?

– Det finns en dörr från restaurangen direkt in i butiken så det här påverkar även mina medlemmar. Det här är en butik som utsattes för rån för inte så länge sedan och vi vill inte att det ska hända igen.

Hur tror du att det kommer att gå?

– Frågan kommer upp i socialnämnden snart. Jag är inte säker på att politikerna kommer att bry sig ett skvatt men nu har vi i alla fall talat om vad vi tycker.

PIERRE ANDERSSON

pierre.andersson@iogt.se

FULL KOLL

ILLUSTRATION: DIANA REYBEKIEL

MEDIA Vem ska man tro på när det gäller forskning? Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet drog samma dag helt olika slutsatser på sina löpsedlar av samma forskning som redovisats i samma vetenskapliga tidskrift.

Svensk alkoholpolitik hotas av WTO-avtal

Medlemskapet i världshandelsorganisationen WTO kan likasom EU-medlemskapet minska Sveriges möjligheter att föra en egen aktiv alkoholpolitik.

■ **WTO** Sedan 2001 förhandlar medlemmarna i WTO om nya handelsavtal. Avtalen som diskuteras reglerar handel med både varor och tjänster länderna emellan, men påverkar också de olika medlemsländernas inhemska lagar kring handel. WTO går ut på att montera ned barriärer för handel. I avtalen berörs alkoholfrågor bland annat när det gäller regler kring detaljhandel och service, men det finns ingen övergripande diskussion inom WTO om alkohol eller alkoholpolitik.

Det avtal inom WTO som kan komma att påverka medlemsländernas alkoholpolitik mest är GATS, General Agreement on Trade in Services. Redan i avtalet som gäller idag finns en stor mängd regler för hur ett land får och inte får reglera sin handel – inte bara när det gäller import och export utan också den handel som sker inom landets gränser. I det avtal som diskuteras i den senaste förhandlingsrundan utökas regleringarna ytterligare.

– Man diskuterar att införa något som brukar kallas nödvändighetsprövning. Det betyder att länder inte ska få ha några som helst "onödiga hinder för handel", säger Dag Endal, anställd av norska Forut för att jobba med frågor kring alkohol och utveckling. Det finns visserligen möjlighet för undantag, till exempel för åtgärder som skyddar hälsa eller miljö, men problemet är just att de inte får vara strängare än nödvändigt.

SÅ VEM BESTÄMMER VAD som är nödvändigt? Är ett försäljningsmonopol nödvändigt för att bevara folkhälsan, eller kan det lösas på andra sätt med regler som är mindre "handelsfientliga"? Är reklamförbud mot alkohol nödvändigt eller är det ett "onödigt" stort hinder? Kan ett medlemsland kunna införa högre åldersgränser, eller går det att hävda att samma hälsomål går att uppnå på andra sätt?

FAKTA WTO

WTO (World Trade Organization) är en organisation bestående av 149 medlemsländer. Syftet med organisationen är att främja frihandel mellan medlemsländerna och bryta ned eventuella handelshinder genom att komma överens om handelsavtal.

Om ett land har regler på exempelvis alkoholområdet skulle ett annat medlemsland kunna ifrågasätta om de verkligen är förenliga med avtalet. Frågan tas då upp av en panel bestående av WTO-jurister som gör en nödvändighetsprövning.

– Ett av problemen med förslaget är att man tillämpar en omvänd bevisbörda, säger Dag Endal. Det land som vill ha kvar regleringar måste bevisa att just de reglerna krävs för att man ska uppnå till exempel de hälsomål man har. Det är en nära nog omöjlig uppgift.

Om förslaget om nödvändighetsprövning går igenom kan det ställa till problem för Sverige och andra länder att ha kvar en restriktiv alkoholpolitik.

– Sverige har sedan tidigare fått igenom ett undantag för reglerna som gäller detaljhandel med alkohol vilket gjort att vi kunnat behålla Systembolaget, säger Barbro Westerholm, riksdagsledamot för Folkpartiet. Partihandel, servering och reklam-

tjänster kring alkohol omfattas dock också av GATS-avtalet och det finns en risk att de regleringar vi har idag på området kan komma att förbjudas.

MAGNUS RENTZHOG, ÄMNESRÅD PÅ Kommerskollegium, tror inte att det nya GATS-avtalet kommer att få några följder när det gäller Sveriges alkoholpolitik. Kommerskollegium är den myndighet som förser utrikesdepartementet med analyser och underlag för Sveriges position i GATS-förhandlingarna vilket gör att Magnus Rentzhog har bra insyn i den annars relativt slutna processen.

– Nödvändighetstestet finns inte med i texten som den ser ut just nu, säger han. Det är bara ett fåtal länder som driver frågan så det är inte troligt att den kommer med i avtalet.

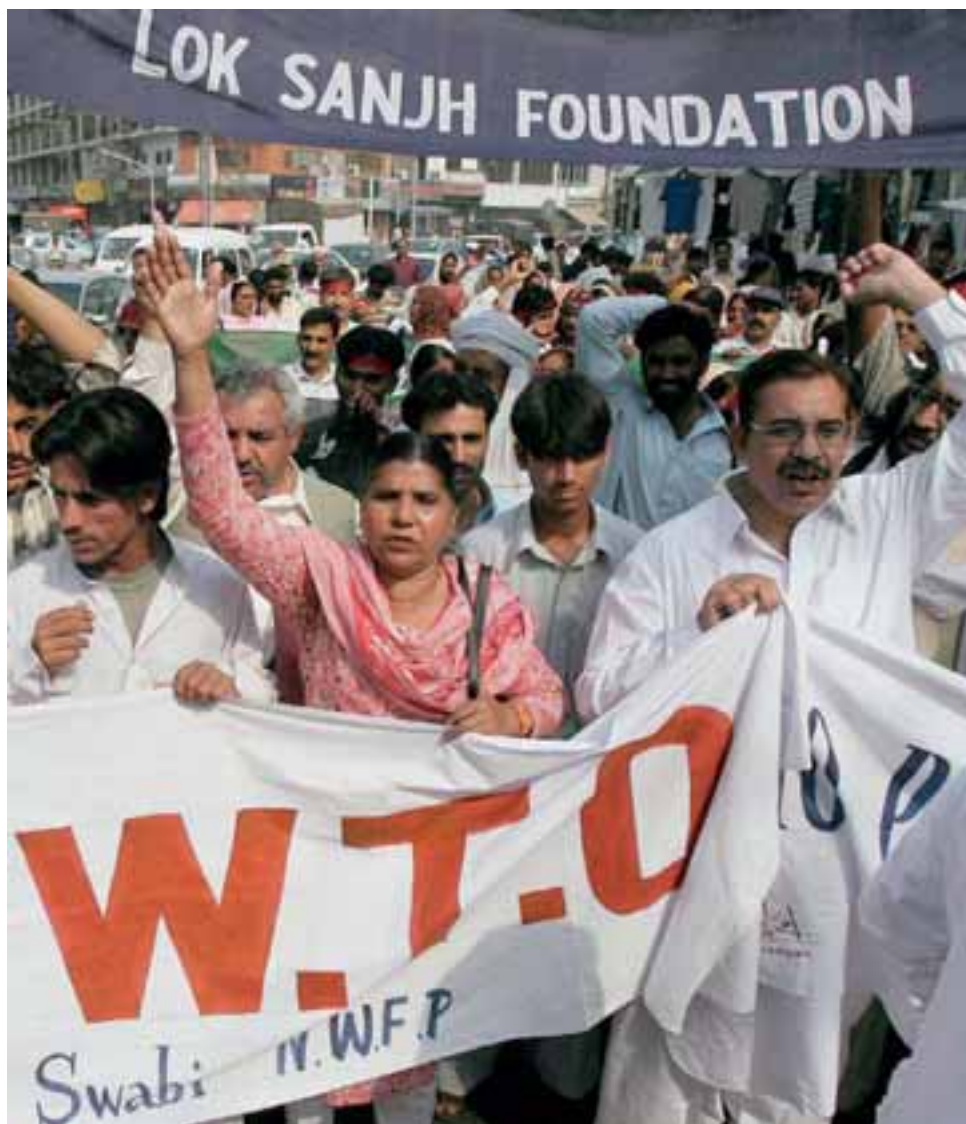
I det färdiga avtalet kommer det att finnas formuleringar kring licenser som skulle kunna påverka exempelvis rutinerna kring tillstånd att servera alkohol på restauranger.

– Men det är regler som handlar om hur ansökningarna ska behandlas, hur lång tid det får ta och så vidare. Det handlar om att undvika överdriven byråkrati men påverkar inte frågan om vi får ha olika typer av licenssystem eller inte. Jag är inte det minsta oroad för att det nya GATS-avtalet ska påverka vår alkoholpolitik. De direktiv som redan finns inom EU går mycket längre än vad det här avtalet kommer att göra.

EN KRITIK SOM OFTA riktas mot WTO är att det är en sluten och odemokratisk organisation. Dag Endal håller med.

– Systemet är extremt stängt. Förhandlingarna är hemliga och utan kontakter på insidan är det mycket svårt att påverka eller ens veta vad som händer. Inte ens riksdagsledamöterna får ta del av handlingarna. Dessutom är processen i princip enkelriktad. Om man väl kommit överens om ett avtal krävs det ett enhälligt beslut från alla 149 medlemsstaterna för att ändra det.

Dag Endal menar att folkrörelser kan spela en viktig roll när det gäller att påverka förhandlingarna i framtiden. I Sverige har IOGT-NTO och NBV startat ett gemensamt projekt för att utbilda och väcka opinion.

Bönder i Pakistan som protesterar mot WTO-förhandlingarna som ofta möts av motstånd.

FOTO: SCANPIX/RAHAT DAR

– Se bara hur det gick i Seattle 1999. Om protesterna inte blivit så starka då hade vi nog suttit med ett avtal idag som hade varit väldigt dåligt för tredje världen. Nu sköts förhandlingarna fram och vi har fortfarande möjlighet att påverka.

NÅGRA SOM ARBETAR AKTIVT med att påverka WTOs förhandlingar är alkoholindustrin. CEPS, en organisation för europeiska spritfabrikanter, tog fram ett dokument inför förhandlingarna i Hong Kong i slutet av förra året där man bland annat säger att WHO borde "ta bort restriktioner gällande marknadsföring av sprit" och allmänt förbättra industrins "tillträde till marknaden".

– Alkoholindustrin har varit väldigt aktiv när det gäller att påverka förhandlingarna, säger Øystein Bakke generalsekreterare i GAPA, Global Alcohol Policy Alliance. De försöker utnyttja det inflytande de har på

olika länders regeringar, det är till exempel tydligt hur den brittiska regeringen blivit en murbräcka för whiskyindustrin.

Grundinställningen hos nykterhetsrörelsen är att alkohol inte är någon vanlig vara och att den därmed måste få en särskild behandling i handelsavtal inom WTO. Helst skulle Dag Endal vilja se att alkohol lyftes bort från GATS-avtalet helt och hållet.

– Det bästa vore om vi i förlängningen kunde lyfta över de globala alkoholfrågorna till en så kallad "framework convention" inom världshälsoorganisationen WHO, liknande en konvention man antog om tobak härom året. Om det inte är möjligt borde man åtminstone starkt begränsa möjligheten att begära nödvändighetsprövningar av alkoholpolitiska åtgärder.

PIERRE ANDERSSON

pierre.andersson@iogt.se

Värst drabbas u-länderna

FOTO: SARA SANBERG

DOHARUNDAN
Sedan november 2001 har medlemsländerna i WTO förhandlat i den så kallade Doharundan. Förhandlingsomgången har uppkallats efter Doha, huvudstaden i ökenlandet Qatar

där förhandlingarna började. Målet med Doharundan är att omförhandla de olika handelsavtal som gäller inom WTO sedan mitten av nittiotalet.

Tanken var att förhandlingarna skulle ha startat redan i Seattle 1999 men på grund av de starka protesterna från demonstranter och andra globaliseringsmotståndare sköts förhandlingarna på framtiden.

Sommaren 2006 kollapsade förhandlingarna på grund av konflikter och olösta frågor, främst inom jordbruksområdet. Under våren 2007 kom förhandlingarna igång igen, men det är oklart när det nya avtalet kommer att vara klart.

Om förslaget går igenom kan det ställa till problem för Sverige och andra länder att ha kvar en restriktiv alkoholpolitik. Störst problem innebär avtalet för utvecklingsländerna.

– Problemet är att många länder kan komma att förhandla bort sitt handlingsutrymme när det gäller att föra en aktiv alkoholpolitik, säger Øystein Bakke, generalsekreterare i GAPA, Global Alcohol Policy Alliance. Det kan till exempel bli omöjligt att införa monopol i framtiden om man inte ser till att få undantag i WTO-förhandlingarna.

Øystein Bakke menar att länder som Sverige och Norge, med stora resurser att lägga på WTO-förhandlingarna, har lättare att bevaka sina nationella intressen och kan förhandla fram undantag, medan många utvecklingsländer inte har samma möjligheter.

– Många fattiga länder har en eller två förhandlare som ska sköta alla förhandlingar, självklart klarar de inte att detaljbevaka alla frågor. Dessutom är medvetenheten om alkoholproblem ännu låg i många utvecklingsländer. När de ser problemen och vill göra något åt dem kan det vara för sent.

PIERRE ANDERSSON

Demokratin är grunden

Att välja helnykterhet är ett privat ställningstagande. Men nykterheten ensam räcker inte för att hålla liv i en folkrörelse, skriver Bengt Göransson, före detta kulturminister och demokratiutredare. Utan en konsekvent demokratisyn och folkbildningsvilja klarar den inte att stå emot samhället utanför och ovanför.

AV BENGT GÖRANSSON

I OGT-NTO-rörelsen svarar numera för viktiga sociala insatser i en form som den mycket sällan gjorde förr. Kamratstödet är ett särskilt intressant exempel, och det på mer än ett sätt. Få av dagens verksamhetsgrenar har nämligen en så direkt koppling till den ursprungliga, att vara vad som på den tiden med en lite högtidlig term kallades "det broderliga hemmet". "Här är Ni trygga" stod det i den mötesritual som användes långt in på 1950-talet, och det är väl just trygghet som kamratstödet syftar till att ge. Men IOGT-NTO-rörelsen behöver också andra slag av verksamheter – utåtriktade möten, studier och internationellt arbete. Ungdomsverksamheten omfattar mer än kamratliv, inte minst utåtriktad agitation (unga människor behöver känna att de påverkar sin omgivning, inte främst är föremål för vuxnas omsorg). Till och med provokationer hör hemma i ungdomsarbetet, ty det är väl så man ska se butiksrundorna när de som inte fyllt arton lockar handlarna att sälja öl till dem.

Det är denna mångfacetterade helhet som ger rörelsen dess avgörande kraft, och det är grundläggande gemensamma värderingar som håller den samman. Utan en konsekvent demokratisyn och en medveten folkbildningsvilja skulle den inte klara att stå i opposition mot samhället utanför och ovanför. Nykterheten ensam, att avstå från alkohol, räcker inte för att vare sig sätta igång eller hålla liv i en rörelse.

Den som är medlem avstår från alkohol. Det är förutsättningen för medlemskapet. Men helnykterhet kan ju i första hand vara – och är kanske i regel – ett uttryck för ett privat ställningstagande. En folkrörelse är många tillsammans. Den måste samlas kring flera och andra värden som medlem-

marna delar än att avstå från alkohol. Härvidlag har IOGT-NTO under åren emellanåt flyttat fokus. Från början och mycket länge var den i särklass viktigaste uppgiften för IOGT och NTO, de var ju två skilda förbund ända till år 1970, att kunna erbjuda alkoholfria miljöer för inte minst ungdomars sällskaps- och nöjesliv. Vanligt folk hade inte råd att dricka så mycket på den tiden, men nykteristen blev ändå ofta isolerad i sällskapslivet, eftersom alkoholtrycket paradoxalt nog var ännu hårdare än idag (man ska kunna ta sig en sup och va' som en mänska, var kravet). Nykteristerna höll sig därför för sig själva.

Nykterhetsorganisationerna i Skandina-

»En folkrörelse är många tillsammans. Den måste samlas kring flera och andra värden som medlemmarna delar än att avstå från alkohol.«

vien var därtill "sina egna" och inte som på den europeiska kontinenten underavdelningar till främst kristna samfund. Därför måste man skaffa sig egna lokaler, något som fick avgörande betydelse för rörelsens tillväxt och överlevnad. Inte bara sällskaps- och nöjeslivet utan också bildningsarbetet hade lokalerna som förutsättning. Hade studiecirkeln överlevt utan studierummen? I bildningsarbetet fick också demokratisträvandena en framskjuten plats. Just detta förstärkte ytterligare de lokala föreningarnas funktion att erbjuda goda sociala miljöer. Helnykterhet var en förutsättning för medlemskap men

var inte medlemskapets hela innehåll. Det handlade om en alternativ livsstil eller ännu vidare, en livshållning. Livsstil som begrepp kan ange ett ytligt förhållande – val av bostad, kläder, måltidsvanor -, livshållning däremot rör också relationen till andra, synen på samhälle och samhällsgemenskap. Det är i det perspektivet som demokratisynen som grundläggande för medlemskapet ska ses.

Synen på nykterheten, samhällets och den enskildes, har förändrats under senare år och det har också påverkat rörelsens förutsättningar. Tidigare var många helnyktra av religiösa skäl. Det var syndigt att dricka. När så unga frikyrkliga började resa ut i världen och upptäckte att spanska pingstvännar också var vinodlare, kunde inte längre synden motivera helnykterhet, och då minskade antalet kristna helnykterister dramatiskt.

De nykterister som utan att ha sin tro som grund sökte sällskap med andra som inte heller använde alkohol har också fått nya förutsättningar. Formerna för umgänge har ändrats. Familjer umgås inte längre familjevis på samma sätt som förr. Helnykterheten har "privatiserats", och det har fått konsekvenser för det lokala möteslivet.

Idag kan man snarare dela in medlemmarna i två grupper, en ganska liten som håller det lokala möteslivet igång, och en i fråga om antal helt dominerande grupp som kanske främst "registrerar" sin helnykterhet genom att bli medlemmar. Bland de många som nu blir medlemmar och som gör att IOGT-NTO i motsats till de flesta andra folkrörelser ökar dramatiskt tror jag att de som "registrerar" sin nykterhet dominerar. De hänvisar till medlemskapet

RESPONS! "GRUNDLÖST OCH DESPERAT", TYCKER SPRIT- OCH VINLEVERANTÖRSFÖRENINGEN

Efter Accents granskning (i nr 4/07) av utbildningsmaterialet "Prata om alkohol" från Sprit- och Vinleverantörsföreningen SVL förklarade IOGT-NTOs förbundsordförande Sven-Olov Carlsson i ett pressmeddelande att SVL är en högst olämplig aktör när

det gäller alkoholinformation i skolan då dess motiv kan ifrågasättas.

SVL protesterar i ett pressmeddelande:

"Ett grundlöst uttalande som snarare visar på desperation över att en modern svensk alkoholpolitik

måste ge utrymme för nya tankar utan historiska lösningar.

- I stället för att välkomna ett initiativ som drivs på ett professionellt och framgångsrikt sätt och som syftar till att i grunden förändra attityden till alkohol bland Sveriges ung-

En nykter folkrörelse är mer än att bara organisera privatnykterister och bedriva nykterhetslobbying, menar Bengt Göransson.

ILLUSTRATION: ANNA ÅGRAHM

när de tackar nej till bjudspriten och slipper själva bjuda. De medlemmarna söker sig knappast till lokalföreningen för att hitta nya umgängesvänner. Om den lilla gruppen aktivister slutar vara ledsna över att så många aldrig kommer på mötena utan för egen del ser sig som opinionsbildare i alkoholträsket, kan de göra stor nytta. Lokalföreningarna blir i stället ett slags arrangörsorganisationer med uppdrag att ordna möten av olika slag, föredrag, debatter, utställningar men också erbjuda alkoholfria miljöer för alla åldrar. Så kan deras arbete få en större mening.

Det finns en påtaglig risk att nykterhetsrörelsen idag ser sig mera som lobbyorganisation där ledningen svarar för verksamheten medan medlemmarna reduceras till bidragsgivare. Så fungerar till exempel Greenpeace som ofta beskrivs som en

folkrörelse som hör framtiden till, men som i realiteten tappat mer än hälften av sina stödjande medlemmar och sett i ett historiskt perspektiv haft större framgång i media än i verkligheten. För IOGT-NTO skulle en liknande utveckling leda till att medlemmarna i allt högre grad nöjde sig med att stödja en god sak, samtidigt som de inför omvärlden registrerade sig som nykterister. Den sociala insatsen skulle komma att utföras helt av anställd personal. Säkert skulle de utföra ett både bra och viktigt jobb, en det skulle inte ge någon grund för kontinuitet. För omkring 40 år sedan valde Verdandi att ändra sitt syfte från att vara inriktat mot det alkoholfria samhället till att arbeta för det alkoholskadefria samhället. Som en konsekvens av det kom det sociala arbetet att dominera, med avgörande följder för organisationen. Den har utfört och utför avgörande insatser inom det sociala området men tycks

ganska snart ha blivit helt beroende av att vara ett slags uppdragstagare åt samhällsapparaten i stället för att vara dess opponent. Verksamheten drivs med framgång men i regel av anställda vars kostnader täcks med hjälp av anslag. Dras anslagen in, finns ingen rörelse kvar.

En rörelse som vill påverka medborgare och samhälle kan inte nöja sig med att organisera det som man lite vårdslöst kan kalla privatnyktra. Det måste hävdas en grundläggande demokratisyn. Jalmur Furuskog som var ledarskribent i Accents föregångare Reformatorn skrev följande:

Om demokratin förlorar sitt samband med människovärdet blir den föga mer än ett tomt skal. Det är idén om människovärdet som ger demokratin dess innehåll.

Demokratin kan vara grym och hänsynslös. Majoriteten kan kränka minoriteten på många olika sätt. Men en demokrati som är förmäld med människovärdet kränker inte något fötal, förtrycker ingen språkminoritet, misshandlar ingen spillra av främmande ras. Människovärdet är detsamma som broderskap, och i en demokrati byggd på broderskapets grund har den ensamme individen eller den lilla minoriteten samma rätt till aktning och skydd som den stora majoriteten. Det är om det slags demokrati som ett frihetsälskande folk slår vakt.

Språket har åldrats, men innehållet står sig. Furuskog skrev detta 1946, det var bland annat erfarenheterna av det nyligen avslutade andra världskriget som gav honom grund för sina ord. Vi har all anledning att tänka på dem också idag.

När Socialstyrelsen häromåret kallade till sig ordförandena i stora folkrörelser och frivilligorganisationer för att hjälpa dem med utvecklingssamtal lät en företrädare för styrelsen undslippa sig att man från det hållet inte var helt nöjd med IOGT-NTO. Det var allt tur det. Den dag då Socialstyrelsen är nöjd med vår organisation, hur välvillig styrelsen än må vara, förlorar vi vår möjlighet att förändra världen. Men då krävs också att vi har en bredare idébas än den som helnykterheten ensam kan erbjuda.

Det är skälet till att en ständig kamp för att försvara och utveckla demokratin är så viktig för nykterhetsorganisationen IOGT-NTO. ■

domar ägnar sig nykterhetsrörelsen åt grundlösa uttalanden om påklustrad legitimitet, säger Fredrik Erlandsson, ansvarig för projektet inom SVL. Vi kan bara beklaga att nykterhetsrörelsen kritiserar ett välfungerande projekt bara för att det har fel avsändare.

- Vi har till stor del olika intressen, vi och nykterhetsrörelsen, men några saker har vi faktiskt gemensamt. Vi tycker till exempel inte att man ska köra bil när man har druckit alkohol, inte heller när man är gravid, liksom att ungdom och alkohol inte hör ihop.

När man driver dessa frågor har olika avsändare olika stor trovärdighet mot olika grupper. Vi vet efter undersökningar och fokusgrupper att vår bransch är mycket trovärdig mot grupper där nykterhetsrörelsen saknar den."

RESPONS

TYCK TILL! Skriv eller ring till Accent och berätta vad du tycker om något du läst i tidningen. Mailadress är accent@iogt.se, övriga kontaktuppgifter finns på sidan fem i tidningen.

Mentorer bygger broar

Malin och Madeleine ser på håll ut som kompisar, men är mer än så. Malin är mentor åt Madeleine som går i åttonde klass.

■ **MENTOR** Det märks att Malin Sund och Madeleine Andersson gillar varandra. Kommunikationen känns öppen, de utbyter ofta små blickar och leenden och fyller i orden när den andra inte hittar dem. Madeleine är aningen tystare än Malin. Men det beror nog mest på den lite ovana situationen att bli intervjuad.

Nära kompisar, är det första intrycket – ändå skiljer det femton år mellan dem. Malin är mentor åt niondeklassaren Madeleine, genom den ideella organisationen Mentor.

Bägge tycker att det fungerar kanon.

– Vi har verkligen funnit varandra, vi trivs jättebra ihop, säger Malin entusiastiskt och berättar att just den här söndagen ska de kolla på lite fotoutställningar.

Först blir det Sally Manns kontroversiella bilder på Kulturhuset i centrala Stockholm – det är för övrigt här vi träffas. Därefter blir det nog en fika och så kanske något mindre galleri på Södermalm.

Madeleine går i Ronnaskolan i Södertälje och Malin bor numera i Stockholm, så därför är det enklare att ses på helgerna, när båda har tid. Men förra året, när Malin också bodde i Södertälje, kunde de ses oftare och mer spontant.

MALIN ÄR JOURNALIST OCH det var efter att ha skrivit en artikel i Länstidningen om mentorprogrammet som hon själv bestämde sig för att bli mentor åt en åttondeklassare.

– Jag tyckte att det lät spännande och jag kände att jag hade tid och energi över för ett ideellt engagemang på min fritid. Dessutom minns jag hur jobbigt jag tyckte det var att vara tonåring. Jag hade mycket funderingar och grubblerier kring hur livet skulle bli och önskade att jag hade haft någon att prata med, som inte var mina föräldrar eller kompisar, säger hon och fortsätter:

– Det här är för mig ett sätt ge av mig själv och mina erfarenheter till en ung person. Jag ser det som en personlig utmaning och det tillför definitivt mycket positivt till mitt eget liv. Dessutom har jag nytta av mina erfarenheter med Madde i mitt jobb, eftersom jag främst skriver för unga män-

Madeleine Sund med mentor Malin Andersson träffades genom Mentor Sverige.

FOTO: MARIA ZAITZEWSKY

FAKTA MENTOR FOUNDATION

MENTOR SVERIGE är en del av Mentor Foundation, som är ett internationellt drogförebyggande nätverk med kontor och verksamhet i Colombia, Storbritannien, Litauen, Tyskland, Schweiz, Sverige och USA. Mentor Foundation

arbetar med drogprenvention på global nivå och fokuserar på att stödja och lyfta fram goda exempel inom drogförebyggande arbete. Mentor

Foundation startade 1994 i Genève. President är drottning Silvia. Fler kungligheter, bland andra drottning Noor av Jordanien och hertig Henry av Luxemburg, liksom HMs VD Stefan Persson hör också till grundarna.

niskor, säger Malin, som blev sammanförd med Madeleine förra våren.

Att just hon blev Malins "elev" var ingen slump. Ansökningarna från blivande mentorer och elever matchas, för att intressen och värderingar ska vara så lika som möjligt. Och kvinnor är alltid mentorer åt tjejer, medan män är mentorer åt killar. Detta för att det inte ska uppstå några tvekydiga situationer.

– Både jag och Madeleine har ett stort fotointresse och bägge gillar teater, även om Madeleine har gått ett steg längre och

gärna står på scen själv. Vi tycker också om att träna, säger Malin och får nickande medhåll av Madeleine.

SOM SÅ OFTA NÄR man träffar en ny person var de första träffarna lite trevande, men snart hade tjejerna funnit varandra och umgänget har sedan dess flutit på. Madeleine har varit hemma hos Malin och Malin har träffat Madeleines föräldrar.

Enligt Mentorprogrammet måste man ses minst två gånger per månad under ett par timmar. Men Madeleine och Malin har

...ar till vuxenvärlden

setts oftare än så, framför allt när Malin bodde i Södertälje.

– Ja, vi är ju som bra kompisar, man vill gärna ses, säger Madeleine och tillägger att kontakten också upprätthålls via msn och telefon.

Kan Madeleine ringa Malin när hon vill?

– Absolut, inga problem, säger Malin och ler mot Madde, som öser lovord över sin mentor. Hon tycker att hon får ut så mycket av kontakten. Malin är helt enkelt en vuxen kompis, som tillför något annat än de jämnåriga. De kan prata om det mesta – om framtidsplaner, gymnasieval eller om mer vardagliga saker. En stor fördel tycker hon är Malins ringa ålder. Att gå på Gröna Lund med en sportig 30-åring är nog något helt annat än att gå dit med en 50-åring, funderar Madeleine.

– Hon vågade till och med åka Fritt fall! Det tror jag inte att en äldre person skulle ha gjort.

– Jo, jag tror också att det är en fördel att jag är ung själv. En äldre mentor kanske lättare hamnar i en slags föräldraroll. Det är ju inte meningen att jag ska döma Madeleine för hennes tankar och val, utan jag ska vara ett stöd och bara kunna lyssna. Dessutom är det lättare för mig som ung att relatera till tonårstiden och jag vill ju själv ha kul, säger Malin.

HUR SKA EN BRA mentor vara?

– Man måste förstås tycka att det är genuint roligt att lära känna en ung människa, man måste verkligen vilja detta och inte se det som en plikt eller något man gör för att vara en god människa. Då är man fel ute. Man måste också vara bra på att lyssna. Och så bör man ha sunda värderingar och vara klar över vem man är. Det fungerar ju inte att sitta på en krog och dricka öl med sin elev, utan tanken är att man ska vara en bra, sund och stark förebild. Jag vill till exempel försöka bidra till att Madeleine inte fastnar i det sjuka och ytliga kroppsideal som råder bland unga tjejer i dag.

Några tankar på att skaffa en ny "elev" efter att mentoråret med Madeleine tar slut har inte Malin för närvarande.

– Nej, det skulle kännas konstigt. Jag fortsätter hellre att hålla kontakten med Madde, sedan får jag se längre fram. Men just nu är det ju du och jag, eller hur? säger hon till Madeleine, som får en spontan kompiskram.

MARIA ZAITZEWSKY

maria.zaitzevsky@iogt.se

Vuxna förebilder ska förebygga drogproblem bland ungdomar

■ **MENTOR SVERIGE** är en ideell organisation har funnits sedan 1997 och mentorprogrammet som går ut på att stärka relationerna mellan ungdomar och vuxna drogs igång 2001. Tanken är att genom att stärka vuxenrelationer förebygger man att ungdomar börjar med droger. Förebilden är bland annat Big Brother/Big Sister i USA, där man arbetar med vuxna mentorer till ungdomar i riskzonen.

– Vi tog fram ett eget koncept och påbörjade ett pilotprojekt med SEB, som föll väl ut. Projektet blev fast och vi knöt till oss företag som Astra Zeneca, Microsoft, JM och andra som sponsrade vår verksamhet. Nu har vi också börjat jobba med organisationer, som högskolor och universitet, Djurgårdens fotbollsklubb och Rotary. Helt nytt är att även privatpersoner med tid och lust för ett ideellt engagemang, kan ansöka om att bli mentorer, säger Jenny Björling, verksamhetschef för mentorprogrammet.

Hon berättar att Mentor i dag finns i storstadsregionerna. Man samarbetar med ett 20-tal

grundskolor och hittills har cirka 600 par deltagit i programmet.

Tanken är att mentorerna ska göra detta helt oegennyttigt. De ska drivas av en vilja att utvecklas och lära känna en ung person i åttonde klass. De som söker sig till mentorskapet måste vara trygga vuxna med ett stabilt liv, laddade med tålamod och ett stort engagemang. De måste ha sunda värderingar och föregå med gott exempel.

– Det är självklart nolltolerans mot alla former av droger, inklusive rökning, när man träffar sina elever, säger Jenny Björling.

Hon menar att det ibland är en svår balansgång att vara mentor. Man bör vara lyhörd och lyssnande och inte döma eller lägga sig i för mycket. Samtidigt ska man vara ett stöd och peppa sin elev att ta ansvar och fundera över sina val. Syftet

med mentorskapet är att stärka elevens självkänsla och förebygga eventuella framtida problem.

– Den elev som känner sig sedd och lyssnad till på sina egna villkor, har fått en bra

mentor, säger Jenny Björling.

Mentor Sverige lägger stor vikt vid matchningen av elever och mentorer och bågge parter intervjuas innan de sammanförs. Detta för att man ska ha så mycket gemensamt som möjligt. Träffas gör man minst ett par timmar varannan vecka under ett års tid.

Vilka ungdomar kommer då ifråga för mentorprogrammet?

– Ja, eleverna ansöker själva, efter att ha

fått information via skolan. Men särskilt struliga elever, de som röker eller inte trivs i skolan, rekommenderas

»Den elev som känner sig sedd och lyssnad till på sina egna villkor har fått en bra mentor.«

JENNY BJÖRLING, MENTOR SVERIGE

att söka, efter samtal med skolpersonalen.

Mentorer finns i alla åldrar, från 20 till pensionsålder – och enligt Jenny Björling fungerar det bra eftersom man matchar varje par noga. Varje år är det dock några mentors-par som hoppar av. Då är det viktigt med ett ordentligt avslut, så att det inte bara rinner ut i sanden.

Än så länge har mentorsprogrammet i Sverige inte utvärderats. Men utvärderingar från liknande program i USA har visat att de elever som har haft mentorer har varit mindre benägna att sluta skolan i förtid. Färre uppvisade antisociala beteenden, som slagsmål och skolk, och kontakten med familjemedlemmarna stärktes. Färre började också röka, dricka alkohol eller använda andra droger.

MARIA ZAITZEWSKY

maria.zaitzevsky@iogt.se

Alkohol bidrar till självmord

Obduktioner av självmords-offer i USA visar att många var påverkade av alkohol och andra droger, visar ny forskning.

■ **SJÄLVMORD** Forskarna vid "Centers for Disease Control and Prevention" i USA tror att användning av droger är en bidragande orsak till de flesta fallen av självmord. Av 5.550 analyserade självmordsoffer i 13 olika delstater, inrapporterade under 2004 i NVDRS (National Violent Death Reporting System), hade 33,3 procent av offren alkohol i kroppen, 16,4 procent opiater, 9,4 procent kokain, 7,7 procent marijuana och 3,9 procent amfetamin. Bland opiaterna räknas både heroin och receptbelagda läkemedel in. Rapporteringssystemet har däremot inga uppgifter på hur många av offren som var missbrukare.

Där man misstänkt att överdos var dödsorsaken återfanns alkohol hos 31,6 procent av offren, jämfört med övriga självmordsoffer där alkohol förekom hos 33,6 procent. Opiater fann man hos 39,8 procent av över-

dosoffren, men bara hos 8,2 procent bland övriga självmordsoffer.

David Gunnell, expert på självmordsfall och professor i epidemiologi på Department of Social Medicine vid University of Bristol i England, menar att resultatet delvis kan reflektera hur användningen av droger ser ut hos människor som lider av kronisk smärta eller allvarliga sjukdomar som båda är associerade med en ökad självmordsbenägenhet.

HOS MÄNNISKOR MED DEPRESSION är egentligen inte alkoholproblemen värre än depressionen, men alkoholen bidrar troligen till att öka risken för återfall i depression. Alkohol och andra droger används förmodligen som hjälp för att klara av att begå självmord.

Fynd av psykofarmaka rapporteras däremot inte in i systemet, men i en separat studie av 333 självmordsoffer i Mobile, Ala, från 1990 till och med 1998 fann man att 20 procent av offren hade spår av antidepressiva ämnen i kroppen.

ANETTE RIMÖNT

accent@logt.se

Källa: Psychiatric News 2007;42:1:23

»**Alkohol och andra droger används förmodligen som hjälp för att klara av att begå självmord.**«

SIFFROR & FAKTA

GRAFIK: MARTIN THELANDER

Alkohol krymper hjärnan

Den som dricker mycket alkohol under lång tid riskerar att få en mindre hjärna. Det visar en ny amerikansk studie som undersökt magnetkamerabilder från närmare 2000 personer.

Personer med hög konsumtion av alkohol hade 1,6 procent mindre volym på hjärnan i relation till skallens storlek.

Hög konsumtion av alkohol, definierades i studien som mer än 14 drinkar per vecka.

KORT OM FORSKNING

Kognitiva skador av blandmissbruk

MISSBRUK En spansk studie visar att blandmissbruk av psychoaktiva substanser orsakar förluster i områden som är kopplade till beslutsfattande, kognitiv impulsivitet och impulshämningar. Kokain orsakar impulshämningar, och tillsammans med heroin verkar förmågan att fatta beslut påverkas.

Källa: Addictive Behaviors
2007;32:5:950-966.

Socker ökar risk för drogmissbruk

SOCKER I en amerikansk studie fann man att rättor som var känsliga för socker också var känsliga för droger. Unga rättor var dessutom mer känsliga än vuxna rättor. Det kan därför finnas ett samband mellan sockerkänslighet hos ungdomar och en ökad risk för drogmissbruk.

Källa: Physiology & Behavior
2007;91:1:126-133.

Psykiatrisk sjukdom vanlig bland sniffare

PSYKIATRI Den amerikanska epidemiologiska enkätundersökningen NESARC från 2001-2002 visar att psykiatriska sjukdomar är vanliga bland sniffare. Kvinnliga sniffare utvecklar lättare flera olika psykiatriska sjukdomar.

Källa: Drug and Alcohol Dependence
2007;88:2-3:259-271.

Alkohol ökar risken för bröstcancer

CANCER Måttlig alkoholkonsumtion (30 gram/dag) ökar risken för bröstcancer. Det visar Women's Health Study (1992-2004) där man följt upp 38.454 amerikanska kvinnor. Risken ökar för varje 10 gram alkohol per dag.

Källa: American Journal of Epidemiology
2007;165:6:667-676

Alkoholkonsumtionen:

+3%

första kvartalet i år

Källa: Sorad, Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och narkotikaforskning vid Stockholms universitet.

Engagemang som privilegium

Björn Lanefelt har arbetat som ledare inom nykterhetsrörelsen sedan han var femton år. Och hans engagemang, för främst barnens situation, är lika starkt idag.

■ **ELDSJÄL** Sin roll som vaktmästare i lokal-föreningen Ihärdig i lilla Skene tar Björn Lanefelt på största allvar.

– Att vara vaktmästare är ett mycket viktigt uppdrag, åtminstone om man är ödmjuk och engagerad. Man möjliggör och öppnar upp för verksamhet, säger Björn, som har bott i Skene – en ort mellan Borås och Varberg med 5 000 invånare – i hela sitt liv och som fick sin första kontakt med nykterhetsrörelsen just här.

Han var 12 år och fastnade för Junis aktiviteter. Bra ledare bidrog till att han fortsatte till UNF när han fyllde tonår och på den vägen är det.

Som femtonåring började han själv arbeta som ledare inom både Junis och UNF – som arbetade gränsöverskridande i Skene – och fick ökat ansvar som gjorde att han växte som människa.

Då hade han fortfarande inte helt klart för sig att hans pappa var alkoholist – den insikten kom senare.

MEN FÖRMODLIGEN HANDLAR EN del av hans engagemang om att han förstår vad det innebär att vara barn till en missbrukare. Det är nämligen barnen och ungdomarna som han brinner allra mest för.

– Jag är väldigt stolt över att ha varit med och startat UNFs kamratstödsarbete med julresor till Frankrike. De har funnits i femton år nu och är mycket uppskattade. På resorna kan ungdomarna vara sig själva och få uppleva en vit jul, utan alkohol. Många som följer med är ju barn till missbrukare, säger Björn och fortsätter:

– Roligast är nog att ha privilegiet att jobba med frågor som jag brinner för, säger Björn Lanefelt, som varit engagerad i hela sitt liv.

FOTO: PRIVAT

»Jag är väldigt stolt över att ha varit med och startat UNFs kamratstödsarbete med julresor till Frankrike.«

– Att vi gör en skidresa till Frankrike ser jag som en förutsättning för att det fungerar så bra. Det är ju fullt legitimt att säga till kompisar och föräldrar att man ska till Alperna och åka skidor, man blir inte ifrågasatt. Samtidigt har man kul och får många nya vänner.

Själv brukar han följa med som ledare på dessa resor.

En annan knatte-aktivitet som han dri-

ver är mellanstadiediskot i Skene. Det firar nu 22-årsjubileum och Björn berättar stolt att föräldrarna till barnen själva har varit på diskot som barn. Cirkeln börjar slutas.

FÖRUTOM SITT IDEELLA ENGAGEMANG i Skene, är Björn också en av initiativtagarna till ANT-utbildningen på Wendelsbergs folkhögskola, där han arbetar som lärare. Utbildningen är 1-årig och syftar till att fånga upp eldsjälarna som gärna vill arbeta inom nykterhetsrörelsen. De får teoretisk utbildning varvad med mycket praktik, bland annat genom att starta upp och driva lokalföreningar.

– Utbildningen är ett sätt att prova på om man vill jobba inom rörelsen. De flesta blir ännu mer engagerade, medan några kanske inser att detta inte är deras grej, säger Björn och berättar att eleverna är allt emellan 20 och 50 år gamla.

Hans egen drivkraft handlar främst om stark gemenskap och att han får så mycket tillbaka i sitt arbete. Han älskar barn och vill gärna vara en positiv, vuxen förebild. Dessutom har han fått vänner i hela landet, människor med vitt skilda bakgrunder. Det tycker han är roligt.

– Men roligast är nog att ha privilegiet att jobba med frågor som jag brinner för. Helst ideellt, för då gör man det man vill göra och inte det man måste!

MARIA ZAITZEWSKY

maria.zaitzewska@iogt.se

FAKTA BJÖRN LANEFELT

NAMN: Björn Lanefelt

ÅLDER: 42

FAMILJ: Döttrarna My, 15 och Ella, 6

BOR: i Skene

GÖR: eldsjäl inom Junis och UNF

BAKGRUND: har arbetat med behandling och inom restaurangbranschen

KALENDER 2007

JUNI

10 Måndag Bertil, Berthold

STOCKHOLM ICAA, International Council on Alcohol and Addictions, har konferens med flera av världens ledande alkoholforskare.

25 Måndag David, Salomon

STOCKHOLM Grundkurs i kreativt skrivande på Tollare Folkhögskola.

JULI

4 Onsdag Ulla, Ulrika

UPPSALA IOGT-NTO-rörelsens kongresser, Uppsala. Kongressförhandlingar, nattkaféer, konserter och fester.

5 Torsdag Laila, Ritva

FÖREBYGG Förebyggardag på kongressen, Uppsala. Heldag om

förebyggande arbete med metodpresentationer, goda exempel och aktuell forskning.

8 Söndag Kjell

VISBY Almedalsveckan där IOGT-NTO deltar med seminarier och opinionsbildning.

AUGUSTI (inget just nu)

SEPTEMBER

29 Lördag Mikael, Mikaela

STOCKHOLM Metodutbildning förbyggare, Tollare Folkhögskola

OKTOBER

5 Måndag Bror

ISLAND NordAN, nordisk alkohol- och narkotikakonferens i Reykjavik, 5-7 oktober.

David Zavala Barra, kokaodlare i Yungas, Bolivia.

Bolivia är det enda landet i världen där odling av kokablاد är laglig. Sedan kokaledaren Evo Morales blev president i Bolivia har kontrollen minskat och produktionen ökat. I Bolivia används kokabladen för traditionellt bruk och är något av en nationalsymbol. Hur mycket som används till framställning av narkotika är oklart.

Kokaland

I Bolivia vill presidenten öka kokaproduktionen

TEXT & FOTO FATIMA GRÖNBLAD

För att tillfredsställa efterfrågan på kokablاد för traditionellt bruk finns en lag som tillåter odling av totalt 12 000 hektar i Yungas-området på Andernas sluttningar. Men förra året uppgick den totala odlingytan till 26 000 hektar, och det är uppenbart att en stor del av produktionen används till kokainframställning.

Kokaodlingen i Bolivia är uppdelad på två områden med helt olika dynamik: I Yungas på Andernas sluttningar har man odlat koka längre än någon kan minnas, troligen ända sedan inkafolket styrde landet. Där odlas kokabuskar på små plättar i branta sluttningar, och bladen blir små med koncentrerad smak.

I Chapare däremot, har kokaodlingen bara pågått i ett tjugotal år. När mineralpriserna sjönk i slutet av 70-talet och tusentals gruvarbetare blev arbetslösa flyttade många till det tropiska Chapare-området i centrala Bolivia för att odla koka. Chapare är platt och bördigt, vilket gör att kokaplantorna växer snabbt och får stora blad. Även om ingen vet säkert är den allmänna uppfattningen att kokan från Yungas främst används för kokatuggande och kokate, medan den från Chapare går till kokainframställning.

DAVID ZAVALA BARRA bor i byn Tocaña i Yungas, där alla familjer odlar koka sedan många generationer tillbaka. Han berättar att hans familj odlar flera grödor för husbehov – clementiner, kaffe och bananer – men att kokan är ståt för inkomsterna.

– Vi säljer den till uppköpare i Coroico här i närheten, eller så åker vi till La Paz för att sälja den på kokamarknaden där.

Familjens odlingar är uppdelad på flera små plättar som ligger runt omkring byn.

Evo Morales är den första presidenten i Bolivia med indianbakgrund. Han är också ledare för sex kokaodlardistrikt.

Kokan har många fördelar som gör den lätt att odla, berättar David Zavala Barra. Plantorna börjar ge skörd efter bara ett år, och sedan kan man plocka av bladen tre gånger om året.

– Man kan skörda nästan hela året. När man är färdig i ena änden av fältet börjar man bara om i den andra.

Dessutom är kokabuskarna tåliga och kräver varken konstgödsel eller bekämpningsmedel. Det enda jobbiga är att rensa ogräs och skörda.

– Man måste vara försiktig så att man inte river sönder plantan när man plockar bladen. Och så får man ont i ryggen av att gå böjd hela dagen.

Under intervjun tar David Zavala Barra fram en påse kokablاد och ställer fram på bordet. Han berättar att han ofta tuggar koka, dels i

sociala sammanhang, dels när han jobbar på åkrarna.

– Det gör dig piggare och ger mer kraft att arbeta. Och så dämpar det hungern så att man står sig tills det är dags för middag.

David Zavala Barra har aldrig varit i kontakt med narkotikapolisen eller hört talas om några kontroller av odlingarna i området.

– Här i Yungas är vi tillåtna att odla. Däremot finns det en del kontrollstationer vid vägarna där de kontrollerar om folk för in kemikalier för att tillverka kokain.

Trots att majoriteten av Bolivias befolkning tillhör olika ursprungsgrupper har landet länge letts av en spanskättad elit. I januari 2006 fick Bolivia för första gången någonsin en regering ledd av en president med indianbakgrund, Evo Morales. Han

Kokan i Yungas odlas på Andernas sluttningar.

har sedan många år varit ledare inom federationen för landets kokabönder och har sin starkaste politiska bas i Chapare. Trots sin nya position som president sitter han fortfarande kvar som ordförande för sex kokaodlar-distrikt.

Vid tillträdet som president tillkännagjorde Evo Morales dels att han ville intensifiera jakten på kokainproducenter, dels att han ville satsa på att industrialisera kokabladen för att utveckla exportprodukter som bland annat te, schampoo och tandkräm. Han har också gått ut med att han vill ändra lagen ("lag 1008") för att utöka den tillåtna ytan till 20 000 hektar.

ENLIGT ANDREW STANDLEY, EUs ambassadör i Bolivia, är regeringens resonemang att 12 000 hektar fortfarande behövs för den traditionella efterfrågan, och att ytterligare 4 000 hektar ska användas

för att utveckla nya produkter för export. Angående resterande 4 000 hektar har regeringen medgett att det visserligen kommer att gå till kokainproduktion, men att man ska beslagta motsvarande mängd kokain genom ökade kontroller.

Andrew Standley bedriver regelbundet förhandlingar med Bolivias regering i kokafrågan. Han anser att lag 1008 är problematisk i och med att den sätter ett generellt tak för hela Yungas.

– Vad händer om det finns mer än 12 000 hektar i Yungas? Hur ska du kunna säga till en odlare att din koka är laglig, men inte en annans? Det är därför det hittills inte varit någon utrotning att tala om, även om man vet att det odlas mer än 12 000 hektar.

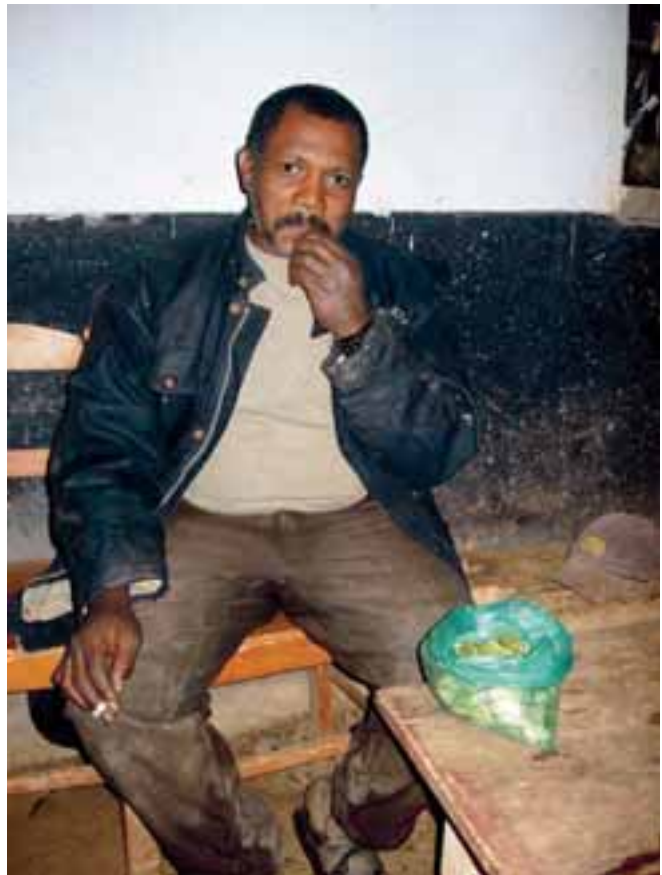
Även regeringen har uttryckt att den ser nackdelar med lagen. Evo Morales har presenterat ett förslag om ett maxtak för varje familj på 1 400 kvadratmeter, som skulle gälla i både Yungas och

Chapare. Kontrollen av att ytan inte överskrids ska sedan ske på frivillig väg, genom social kontroll inom byarna.

– Implementeringen av policyn ska ske frivilligt, säger Andrew Standley. Det är en fundamental skillnad jämfört med tidigare då kontrollen sköttes av militären genom påtvingad utrotning. Nu pratar man istället om sociala kontrollmekanismer – att den som odlar mer än den tillåtna ytan ska utsättas för disciplin av samhället.

MÅNGA TECKEN TYDER PÅ att en allt större andel av kokainproduktionen går till Europa, och allt mindre till USA. Det har fått den amerikanska regeringen att sänka sin profil gentemot den bolivianska regeringen, medan EU ökar sina insatser. Andrew Standley berättar att EU ska höja sitt bistånd till Bolivia under perioden

David Zavala Barra tar under intervjun fram en påse kokablad och ställer fram på bordet. Han berättar att han ofta tuggar koka, dels i sociala sammanhang, dels när han jobbar på åkrarna. Det gör honom piggare och dämpar hungern i väntan på middagen.

2007-2013. Tidigare har den amerikanska regeringen satsat hårt på att stimulera övergång till alternativa grödor. Men det har gått trögt, delvis på grund av bristande fraktmöjligheter ut från Chapare. Nu vill EU anta ett bredare perspektiv, där stödet ska utformas i samråd med byarna och användas till att förbättra samhällsservice som skolor och sjukvård.

Andrew Standley betonar att en viktig pusselbit fortfarande fattas i diskussionen om ytan för laglig odling: Måttet på 12 000 hektar för att tillfredsställa den inhemska marknaden är mest ett antagande. Ingen vet säkert hur mycket koka som konsumeras.

– EU har erbjudit sig att finansiera en studie som skulle undersöka hur mycket som behövs. Vi väntar fortfarande på ett slutgiltigt förslag från regeringen på hur den ska utformas. ■

FAKTA KOKAODLING

BOLIVIA är det land i världen där det traditionella bruket av koka är mest utbrett. Kokan tuggas och stoppas upp i en boll i kinden, vilket motverkar trötthet och hunger och minskar risken för höjdsjuka. Kokan har även medicinska egenskaper och hjälper bland annat mot magont. På Andernas högplatåer används kokan vid religiösa ritualer, till exempel för att spå någons framtid.

Bolivia är världens tredje största producent av koka efter Colombia och Peru. För att framställa kokain krävs en process där olika kemikalier tillsätts i flera led för att lösa ut och destillera alkaloiderna. För att tillverka ett kilo kokain behövs 150-400 kilo kokablad.

Ohrlander

Gunnar Ohrlander eller "Doktor Gormander" har länge varit engagerad i alkoholpolitik men tycker att nykterhetsrörelsen har ett problem: den är för mesig.

»Med vässad blick för samtiden«

TEXT & FOTO PIERRE ANDERSSON

ett samtal med Gunnar Ohrlander blir lätt lite spretigt. Det betyder inte att han är ofokuserad eller talar osammanhängande, det är snarare så att så mycket intressant kommer fram under samtalets gång att det blir svårt att hålla tråden. Vårt samtal i villan i Sköndal i södra Stockholm tar sin början i sextiotalets journalistik, går via Doktor Gormander, Fria Proteatern och skolpolitik och slutar med en synpunkter om alkoholens utbredning och nykterhetsrörelsens flatthet.

När Gunnar Ohrlander som nybakad journalist fick jobb på Dagens Nyheter i början av sextiotalet skrev alla under pseudonym. Hans syster föreslog signaturen "Gorm", far till Harald Blåtand och den siste hedniske kungen. Det fanns flera anledningar: brodern hade till sin moders stora förtret valt att gå ur Svenska Kyrkan, dessutom tyckte hon att namnet passade en ung man med starka åsikter riktigt bra.

Några år senare efter att ha slutat på Dagens Nyheter jobbade Gunnar Ohrlander på Stockholmstidningen.

– Jag skrev återkommande kåserier där under signaturen Gorm. Men så ville cheferna tillföra lite akademisk kompetens till tidningen, berättar Gunnar Ohrlander och ler. Men bara "Doktor Gorm" lät lite märkligt så det fick bli "Doktor Gormander" i stället.

När han skriver i Aftonbladet idag är det både under sitt eget namn och under signatur.

– Som Gormander är jag fri att hitta på vad jag vill, det är jättekul. Häromveckan skrev jag om ett samtal jag haft med försvarsministern i en tvåsitsig JAS över Afghanistan till exempel.

Gunnar Ohrlander har hunnit med betydligt mer än journalistik och kåserier. Under tio år skrev han texter för Fria Pro teatern,

en på flera sätt nyskapande musik- och teatergrupp. Det hela började på Dramaten i Stockholm.

– När jag slutade på Aftonbladet ringde de från Dramaten och undrade om jag kunde hjälpa dem med en pjäs om zigenare som de skulle sätta upp. Det blev en väldig framgång.

Gruppens nästa projekt blev pjäsen "Nils Johan Andersson", byggd på intervjuer med arbetare vid Norrbottens Järnverk i Luleå AB (som också förkortas NJA).

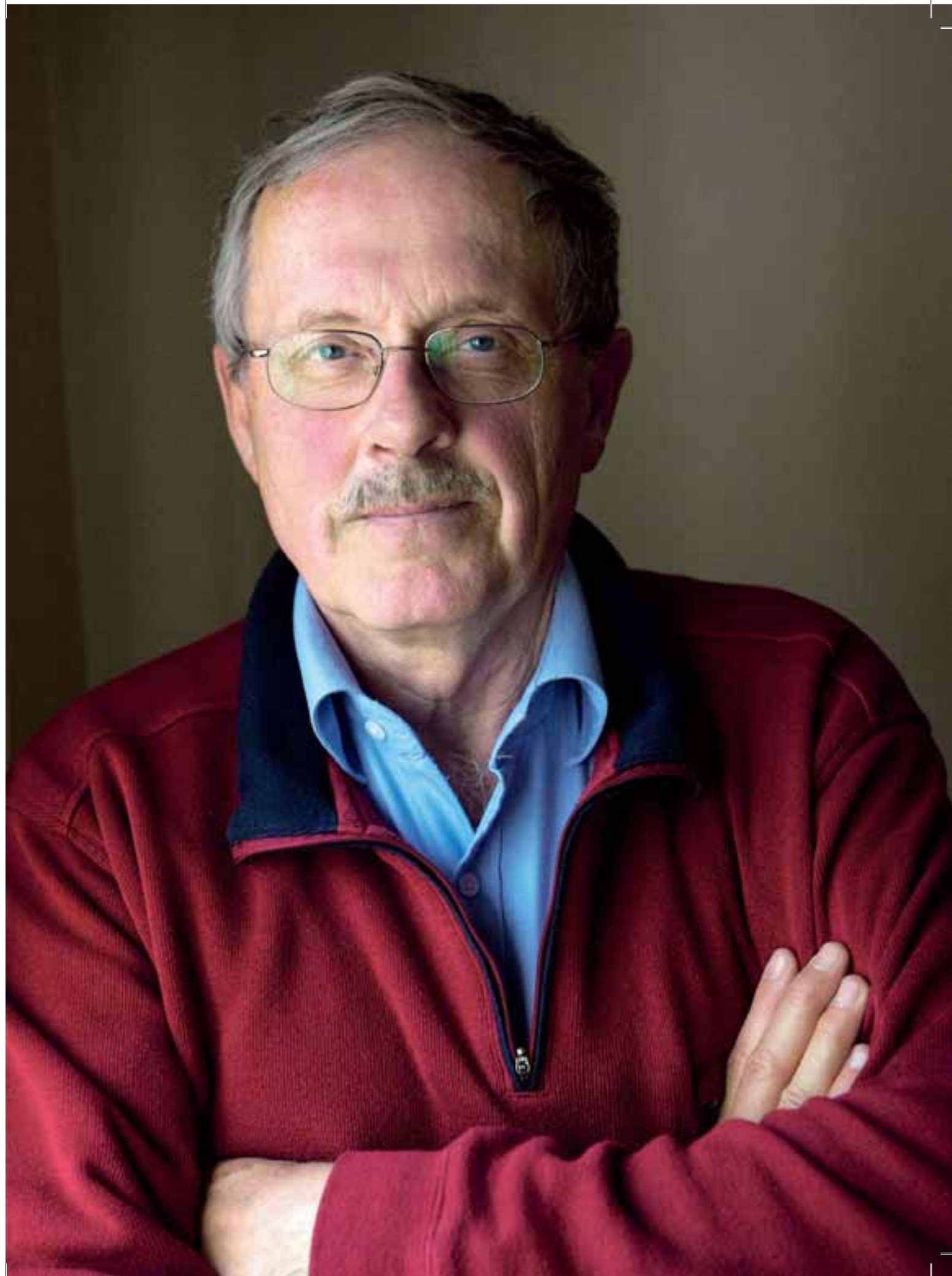
– Det var en utmaning att komma utifrån och berätta historier på ett nytt sätt. Vi gjorde en slags arbetarrevy som byggde på deras egna berättelser. Järnverksarbetarna satt med under repetitionerna och såg till så att det blev rätt.

ATT GÖRA TEATER UTFRÅN arbetarnas egna perspektiv var revolutionerande. Redan innan pjäsen haft premiär attackerades den från pressen, LO, Industriförbundet och verksledningen på NJA.

– Men arbetarna gillade den. Vi spelade den bland annat för de strejkande i Kiruna under den stora gruvstrejken 1969.

Framträdandena för de strejkande var kontroversiella och inte sanktionerade från Dramatens ledning, vilket gjorde att gruppen sparkades ut. I stället gick man till Riksteatern, bildade Proteatern och satte upp en pjäs om strejken på Volvo. Inte heller detta var populärt – som statlig teatergrupp förväntades man inte ta ställning – och gruppen fick fortsätta som fristående teatergrupp: Namnet Fria Proteatern var fött.

Fria Proteatern fortsatte att skriva och sätta upp revyer från en radikal vänsterposition med texter om arbetsliv, facklig kamp, glesbygdspolitik och maktmissbruk. Det höll gruppen på med ända fram till 1991. Musiken var alltid en naturlig del i revyerna. Stefan Ringbom var den som komponerade det mesta av musiken medan texterna skrevs främst av Carsten Palmaer och Gunnar Ohrlander.

En annan fråga som har engagerat Gunnar Ohrlander en längre tid är alkohol- och narkotikapolitik.

– Jag lärde känna Nils Beijerot redan på sjuttioalet, men det var först på nittioalet som jag kom närmare de här frågorna. Jag insåg att de som driver narkotikafrågorna hårdast inom exempelvis FN är de fattiga länderna. De har sett problemen. Det blev en aha-upplevelse för mig.

En annan aha-upplevelse fick han när han satte sig in i grunderna för den svenska narkotikapolitiken.

– Den restriktiva narkotikapolitik som vi införde i mitten av 1980-talet är i grunden en kompromiss, säger Gunnar Ohrlander. Vänstern ville satsa på vård och högern på hårda tag och så blev det en blandning. Trots det, eller kanske tack vare, är det nog världens mest framgångsrika narkotikapolitik.

De förändringar som sker oroar. Han tycker att kriminaliseringen av eget bruk är bra men ser att trenderna håller på att skifta.

– Redan i början av nittioalet påbörjade man nedmonteringen av den restriktiva narkotikapolitiken. Tyvärr så verkar det bli en tillbakavängning mot harm-reduction på många håll. Det verkar finnas en föreställning om att politiken gått så bra att problemet är över.

Han ser också en koppling till en mer tillåtande attityd till alkohol de senaste tio, femton åren och pekar på det svenska medlemskapet i EU som en starkt bidragande faktor.

– Om inte nykterhetsrörelsen hade gått på de lögnaktiga försäkringarna om att vi skulle få behålla vår alkoholpolitik ... jag tror inte att vi hade varit medlemmar om nykterhetsrörelsen satt ned foten och sagt nej till EU. Så jämn var ju folkomröstningen.

ÄVEN OM HAN SJÄLV inte är helnykterist ser han den folkliga kampen mot droger och nykterhetsrörelsen som en viktig kraft i samhället. Men han är inte heller främmande för att kritisera den.

– Jag undrar om inte nykterhetsrörelsen är lite flat. Jag tror att det krävs lite tuffare tag i de här frågorna. Vem ska annars driva dem?

Gunnar Ohrlander menar att nykterhetsrörelsen borde ta sig tillbaka till centrum av diskussionen och inte vara rädd för att göra kontroversiella ställningstaganden.

– Jag tror att nykterhetsrörelsen ibland varit lite för intresserad av att få bort töntstämpeln. Det är förståeligt, men man får inte bli så intresserad av det att man tappar själva idén med verksamheten. Jag tycker att det behövs mer drastiska aktioner. Nykterhetsrörelsen måste visa att det är hedervärt att inte kröka.

I flera debattartiklar kritiserade Gunnar Ohrlander OAS, Oberoende Alkoholsamverkan, ett samarbete mellan staten och bryggerinäringen som för några år sedan hade som mål att lindra effekterna av det svenska medlemskapet i EU.

På Aftonbladets kultursidor skrev han bland annat följande:

"Med OAS kunde spritbranschen bokstavligen köpa sig en plats i regeringskansliet, det närmaste man kan komma myndighetsstatus. Man hade två mål för sitt deltagande. Först och främst ville man tvätta sitt rykte, bli rumsren och uppträda tillsammans med socialministern på myndighetsnivå. OAS blev en storartad chans att få stat och samhälle bakom tanken att folk ska dricka sprit."

Senare har han också kritiserat statliga Alkoholkommittén och dess chef Håkan Wrede.

– Men där var jag kanske lite tidigt ute. Håkan Wrede var ju chef även för OAS och jag tänkte att det skulle bli mer av samma sak. Men deras opinionsbildning är nog bra. Jag är inte emot information, men vi vet ju att den har väldigt begränsad effekt.

I mitten av 1970-talet tackade Gunnar Ohrlander för sig på Fria Proteatern. Han fortsatte dock att skriva, både pjäser och böcker. En av böckerna hette "Kunskap i skolan" och handlade om konflikten mellan socialisation och kvalifikation i skolan. Lite enklare uttryckt: hur mycket ska vi satsa på kunskap och hur mycket ska vi satsa på att alla elever mår bra och hänger med? Att ämnet

Gunnar Ohrlander hemma i köket i villan i Sköndal, Stockholm.

engagerar Gunnar Ohrlander är uppenbart. Han tycker att skolan har en viktig uppgift i att höja folkets kunskapsnivå för att på så vis göra oss till "herrar i vårt eget hus".

– Under många år försumrades kunskapsförmedlingen i skolan. Det började redan på 1960-talet. Man införde till exempel relativa betyg. Det innebar att betygen i varje klass skulle fördelas enligt en normalfördelningskurva med ett visst antal femmor, ett visst antal ettor och så vidare. Trettio procent av klassen var per definition obildbar och skulle ges betyget underkänd. Det ledde till en väldig katastrof.

» Jag tror att nykterhetsrörelsen
ibland varit för intresserad av att få
bort töntighetsstämpeln. «

Boken togs emot med stort intresse och Gunnar Ohrlander ägnade två år åt att åka runt i landet och prata om skolfrågor. Han menar att samma frågor är aktuella än idag.

– Det ska bli intressant att se vad socialdemokraterna formulerar för skolpolitik. De säger att de vill ta tag i skolfrågorna men de måste nog göra mer än att klanka på skolminister Björklund i så fall. Många verkar leva kvar i en föreställning om att grundskolan ska vara en oas för bildning där man inte får störas av den stora världens krav. Jag vill inte kalla det flum, de vill ju väl, även om jag tycker att de har fel. ■

FAKTA GUNNAR OHLANDER

ÅLDER 68 år

FAMILJ Sambo, tre barn i tidigare äktenskap och sju barnbarn.

BOR Villa i Sköndal i Stockholm

ARBETET Krönikör, kulturdebtör och författare.

AKTUELL Ständigt aktuell som krönikör i bland annat Aftonbladet under signaturen Doktor Gormander. Gunnar Ohrlander har också gett ut ett 20-tal böcker.

Gröna fingrar hjälpte Eva

Trädgården fick Eva-Lott Lyrstrand att blomma på nytt. Doften från jorden, de färska grönsakerna blev en påminnelse om att livet fanns där, bortom all det svarta, ångestfyllda som tidigare var hennes vardag.

■ **TRÄDGÅRDSTERAPI** Det är sval april när vi besöker Iris utvecklingscenter och den största delen av trädgården ligger nu och gror i växthuset. Eva-Lott visar hur de frön hon petat ner i jorden, vattnat och skött om, nu hälsar våren välkommen på ljusgröna försiktiga stänglar. Det ska bli tomat, basilika, broccoli och tagetes. Här i det lilla varma glashuset har hon tillbringat en stor del av sin tid på behandlingshemmet. Under veckor har hon följt det lilla fröet, sett hur det med kraft tagit sig fram genom jorden, fått växa i sin egen takt.

– Jag blir lugn av att se allt gro. Det här är som små skötebarn, massor av små, små skott som kommer att växa och bli större och kraftfullare. I arbetet här känner jag att jag blivit viktig för mig själv, att se att allt som växer ger kraft, säger Eva-Lott.

Hon berättar om åren innan hon kom hit, om hur allt bara varit ett enda långt töcken. Vinflaskan var hennes evige följeslagare. Det började med två glas vin på kvällen efter jobbet, för att komma ner i varv, lugna nerverna och mota ångesten som försökte tränga sig på. En ångest över att inte prestera tillräckligt bra på jobbet, över att inte räkna till, och i grund och botten en ångest över känslan av att aldrig ha blivit sedd och älskad av sin mamma.

– Jag har haft en trasig uppväxt med kärlekslösa relationer. Hela mitt liv har jag försökt prestera för att få kärlek. Till slut gick jag liksom sönder, säger Eva-Lott när vi sätter oss och dricker kaffe med hembakad kaka i matsalen.

ALKOHOLMISSBRUKET LEDDE TILL LÅNGA sjukskrivningsperioder och. för två år sedan brast det helt, livet var nattsvart. Eva-Lott tog tabletter och sköljde ner med vin. Något annat alternativ än döden kunde hon inte se. Det fanns inget hopp. Men något fick henne att gå och hämta telefonen, lyfta luren och slå larmnumret. Kanske var det tanken på barnbarnen, sonen, eller den egna livskraften. Hon hann. Efter ambulansfärd till sjukhuset och magpumpning kom ett långsamt och smärtsamt uppvaknande till ett nytt liv.

– Det var ute i växthuset som processen började för mig, det fanns något där som öppnade upp mig, ga

– Jag hade aldrig trott att jag skulle kunna hamna i missbruk. Jag kände mig så misslyckad, där satt jag 54 år och totalt värdelös.

Till slut bestämde hon sig för att be om hjälp och ringde socialtjänsten. Det var första gången hon insåg att hon behövde hjälp. Nu har hon varit på behandlingshemmet i sju månader och nu är det dags att leva sitt eget liv igen.

– Det var ute i växthuset som processen

började för mig, det fanns något där som öppnade upp mig, gav mig hopp. Jag höll upp ett frö och funderade på vad det skulle bli av just det fröet. Det kändes som att jag själv hade möjlighet till pånyttfödelse, att få blomma på nytt, berättar Eva-Lott.

DET VAR FÖR ETT och ett halvt år sedan som idén om att använda trädgårdsterapi som en del av behandlingen av missbruk kläcktes. Arbetsterapeut Åsa Holmberg, stod i

-Lott bort från ångesten

gav mig hopp, säger Eva-Lott Lyrstrand som hittat tillbaka till glädjen i livet igen.

FOTO: LARS ANDERSSON

köket på behandlingshemmet och pratade med kocken om hur viktig själva omgivningen är för välbefinnandet.

– Vi har ju satsat mycket på att det ska vara vackert här inne men helt glömt bort utemiljön.

Hon kontaktade Simon Irvine, trädgårdsmästaren på Läckö slott, och han blev intresserad, att det gröna är terapeutiskt är han övertygad om.

– Det finns något helande med växter.

De behöver sin tid, det är inget som går att skynda på. Många som kommer hit är vana vid snabb behovstillfredsställelse, alkohol eller droger. Men växterna ger ett lugn och en ödmjukhet för livet och för en själv, säger han.

Mellan huvudbyggnaden och bostadsbarackerna har Simon Irvine skapat rundlar där det ska planteras grönsaker och kryddor, omgivna av ligusterhäckar. Det ska inte gå att bara rusa över gården.

Människor växer där livet växer.

FOTO: LARS ANDERSSON

Arbetet i sig är lugnande.

FOTO: LARS ANDERSSON

FAKTA TRÄDGÅRDSTERAPI

TERAPI TRÄDGÅRD En trädgård som byggts i anslutning till ett behandlingshem. Trädgårdsarbetet är en del av terapin och arbetsterapeut, behandlingspersonal och trädgårdsmästare finns knutna till verksamheten. Det finns ett flertal trädgårdar som används för rehabilitering för utmattade och deprimerade personer, men att vårda missbrukare med trädgårdsterapi är nytt.

Utbildning i trädgårdsterapi för vårdpersonal finns vid Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp.

– När jag kom hit var det en sådan hets, klienterna sprang över gården. Jag ville bygga in ett lugn i själva utemiljön. Det är ett sätt att sakta ner tempot och göra det möjligt för människor att stanna upp och få se nya saker, säger Simon Irvine.

Att vårda miljön blir också ett sätt att visa vördnad för livet. Att påminna om människans behov av grönska, kärleken till det gröna och det levande.

– Att vårda växter är att visa respekt för

Arbets terapeut Åsa Holmberg och trädgårdsmästare Simon Irvine i växthuset på Iris behandlingscenter.

FOTO: LARS ANDERSSON

livet. Det blir ett sätt att visa för sig själv att växter är värda att bli omhändertagna, i förlängningen blir det också en påminnelse om att ta hand om sig själv.

ARBETET I TRÄDGÅRDEN FUNGERAR som ett viktigt komplement till samtalsterapi tycker Åsa Holmberg. Det ordlösa är viktigt, att det finns en aktivitet som ger tid och ro att tänka.

– Men också det lustfyllda, det är ju roligt att plantera lökar, gräva och vattna, säger Åsa Holmberg.

Därför bygger trädgårdsterapi på frivillighet, den som vill får vara med. En del deltar bara i själva grävandet, andra tycker om att sköta om fröna. Många sitter bredvid och tittar på, tycker att det är rogivande att se när andra påtar och fixar i trädgården. En viktig del har varit det fysiska arbetet, att få vara ute mycket, få en vettig dygnsrytm, andas frisk luft och bli behagligt trött.

– Många som kommer hit har mycket ångest och att få jobba sig trött kan vara ett skönt sätt att hantera den. Det är skönt att få göra något som ger ett tydligt resultat,

att plantera ett träd, eller sätta ett frö som sedan växer och blir något ätbart, säger Åsa Holmberg.

En av klienterna berättade för Åsa: "Tänk att det blir något bra, att det växer trots att jag är inblandad."

»Att vårda växter är att visa respekt för livet...i förlängningen blir det också en påminnelse om att ta hand om sig själv.«

– Det är många som bär en oändlig massa misslyckande i sig, det är skönt för självkänslan att få lyckas. Därför är det också viktigt att arbetet i trädgården blir bra, att våra klienter får bra vägledning och hjälp.

FÖR EVA-LOTT HAR TRÄDGÅRDEN blivit mer än en behandlingsform, det har blivit en passion, och hon ska nu börja arbeta i trädgården på Läckö slott. Dessutom har hennes hemkommun bett henne att vara med i ett projekt med äldre människor och växter.

– Jag har hittat tillbaka till livet. Arbetet med växterna har varit en del av att påminna om vördnaden inför livet, och att man faktiskt inte alltid måste prestera. Dessutom tänker man väldigt bra när man gräver i jord. Jag har återfunnit mitt eget värde där vid kruken i växthuset.

HANNA NOLIN
accent@iogt.se

FAKTA IRIS BEHANDLINGSHEM

IRIS Behandlingen på Iris utvecklingscenter i Mullsjö består av psykoterapi, social planering, nedtrappning av läkemedelsberoende, nätverksbyggande och livsstilsarbete som bland annat innebär

massage, trädgårdsterapi, qigong och social träning.

Klienterna som kommer hit har problem med alkohol, läkemedel eller narkotika.

Det finns 46 vårdplatser och genomsnittsåldern är 35 år.

Förutom behandlingshemmet i Mullsjö finns verksamheter i Stockholm, Göteborg och Enköping.

Doktor Linné ger hälsoråd

Sömmerskor med stillasittande jobb ska äta sallad och frukt. Kaffe är bra för korpulenta som vill bli magra, men av öl blir man fet. Råden kommer från läkaren och hälsorådgivaren Carl von Linné.

■ **LINNÉÅRET** Redan som läkarstudent skrev Linné om hur man kan förbättra sin hälsa och hålla sig frisk långt upp i hög ålder. Grundregeln är att vara måttlig med mat, dryck och motion.

Carl von Linné skulle ha blivit präst liksom sin far, men skolarbetet gick inte så lysande. Hans naturkunskapslärare, doktor Rothman, som upptäckt hans stora intresse för naturvetenskap, föreslog att han skulle studera till läkare i stället. På den tiden fanns bara ett tiotal provinsialläkare i Sverige. Utbildningen var lång och dyr, och för att ta examen fick man resa utomlands. Så 1735, vid 28 års ålder, doktorerade Linné i Holland, och sex år senare var han professor i medicin i Uppsala.

Linné, som är mest känd för sin systematisering av växt- och djurriket, ägnade mycket tid åt att försöka hitta svenska läkeväxter. Eftersom Sverige strävade efter att bli självförsörjande, kunde dyra utländska läkeväxter lika gärna ersättas av svenska växter med liknande egenskaper. Och utländska växter som man inte hittade någon svensk motsvarighet till, odlades på prov i Sverige. Det var så de svenska medicinalträdgårdarna kom till.

HÄR ÄR NÅGRA AV doktor Linnés hälsoråd i komprimerad form:

Socker förstör aptiten och förslappar magen, och det gör även tobak och snus. Salt gör en tung, både fet och muskulös. Den som äter för mycket eller för lite förstör så småningom sin kropp. Man ska inte äta mer än två gånger per dag, och då för att stärka sig, icke överlasta magen. Äter man en ensidig och dålig kost kan man må dåligt.

Enligt Linné finns det två olika sorters fetma, och vilken man drabbas av beror på vad man äter. Den som äter fläsk, som är en "lös" föda, och samtidigt är stillasittande utvecklar fetma. Den fetman förekommer bland "fläskfulla förnåma fruntimmer". Den andra typen förekommer hos dem som äter måttligt, och samtidigt rör på sig och vilar med måtta.

Olika sysselsättningar kräver olika sorts föda, exempelvis bör sömmerskor som

Carl von Linné var inte bara expert på blommor utan var också en läkare med bestämda uppfattningar om hur människan skulle leva för att må bra.

ILLUSTRATION: ANETTE RIMONT

FAKTA CARL VON LINNÉ

300 ÅR Carl von Linné, 1707-1778, botaniker, läkare och zoolog, lade grunden för den moderna nomenklaturen inom biologin och den moderna systematiken som grupperar växter och djur. Han anses även vara fader till den moderna ekologin.

»Man ska inte äta mer än två gånger per dag, och då för att stärka sig, icke överlasta magen.«

är stillasittande äta sallad och frukt. Och frukt är för övrigt människans bästa föda. Sallad bör man äta " ... rå med olja, ättika, salt och ofta äggula". Sallad "... reta aptiten, befria tungan och tarmarna från orenlighet och häva förstoppning".

Motion ger värme i kroppen och relaxerar fibrerna, pulsen blir friskare och man tillgodogör sig maten bättre. Lagom motion är bäst. Det hjälper mot sjukdomar. Stark

motion är däremot skadligt. Med jämna mellanrum ska man göra "lätta kroppsrörelser intill en tredjedel av dagen". Kroppsrörelsen ska göra dig fuktig, ej svettdrypande.

Öl, vin, kaffe och te är skadligt i omåttliga mängder. Kaffe är bra för feta och korpulenta som vill bli magra. Av öl däremot blir man fet.

OM BRÄNNVINET SKRIVER LINNÉ: "Jag vill ock medgifwa, at spiritucuse saker, då det rätt brukas, gjöra det som intet annat ting gör, nemligen upmuntra lif och sinnen, men så ädle, som de äro, så warsamt måste de hanteras. Ty all vana är farlig, och allt för mycket skadeligt."

Linné lär själv ha varit måttlig med det mesta. Han blev 70 år gammal, vilket var en aktningsvärd ålder på 1700-talet. Kanske hans ålder och leverne bekräftar att det ligger någonting i det svenska begreppet "lagom är bäst".

ANETTE RIMONT

accent@iogt.se

Kvinnor friskare i mansdominerade företag

ARBETE Kvinnor som arbetar i företag med övervägande andel män är friskare än kvinnor som arbetar i företag med jämn könsfördelning. Även bland män finns en tendens till lägre sjukfrånvaro i mansdominerade företag. Det visar en studie från Karolinska Institutet och Uppsala universitet, där både tjänstemän och arbetare ingår. Studien omfattar mer 2000 företag med

mer än 74 anställda. En förklaring tros vara att eftersom män är mindre sjukskrivna än kvinnor, "smittar" de låga sjukskrivningstalen av sig på samtliga anställda i företag där män dominerar. Den nya studien motsäger tidigare studier som säger att sjukfrånvaron är lägst i företag med jämn könsfördelning.

MARIA ZAITZEWSKY

Vita jordgubbar bättre för allergiska

JORDGUBBAR Pollenallergiker är ofta också allergiska mot jordgubbar. Men nu visar

forskning att det allergiframkallande ämnet i gubbarna varierar beroende på sort och bland de med mindre

rött färgämne var halten lägre. Vita jordgubbar kan alltså vara ett bra alternativ - men än så länge finns inga till försäljning. De är för små och mjuka och oattraktiva, eftersom de inte är röda.

Hälsosam skolmat minskar vikten

BARNFETMA Nyttigare skol-lunch och förbud mot godis, bullar och saft i skolan är ett bra sätt att minska risken för övervikt hos barn, visar en studie från Karolinska Institutet. Efter fyra år hade antalet överviktiga eller feta 6-10-åringar minskat med 6 procent i de skolor i studien som satsat på hälsosam kost. Forskarna räknar med att 15-20 procent av alla barn är överviktiga i dag.

Snart klonad mat på tallriken

MAT Snart kommer vi i att kunna få klonad mat på tallriken. Åtminstone om vi bor i USA eller EU. Detta trots att det saknas forskning på hur klonad mat påverkar vår hälsa. En preliminär utvärdering visar dock att man inte har hittat några risker. Fördelarna med att klonas är att det kan ge mer mjölk, mer kött och friskare djur.

FOTO: PHOTOS.COM/SAMTLIGA BILDER

KÖTT VÄRRE ÄN BILAR

MILJÖ Säg helst nej till kött - om du vill vara miljövänlig. Växthus-gaser från köttproduktionen överstiger nämligen de som kommer från till exempel transporter. Köttätandet i världen har femdubblats sedan 1950 och tillsammans sätter vi i oss ungefär en kvarts miljard ton kött varje år. Fram till år 2050 väntas konsumtionen ha fördubblats ytterligare en gång. Men ökningen har möjliggjorts genom sjunkande priser och att forna tiders betande boskap till stor del ersatts med storskaliga och hårt effektiviserade djurfabriker.

Om det ändå blir biff på grillen, välj svenskt! Men kolla var djuren fötts upp. Säg ja till nötkött producerat på naturbetesmark i en skogsbygd samt griskött producerat på lerjord i det inre av Mellansverige. Också importerat från Brasilien kan vara okej - inklusive transporten - om djuren är uppfödda på en gård med bra markvård. För närvarande produceras 55 procent av den svenska konsumtionen av nötkött och 85 procent av griskött i Sverige.

MARIA ZAITZEWSKY

Källa: SLU

Rökning minskar chans att bli pappa

RÖKNING Män som röker och snusar minskar dramatiskt sina chanser att bli pappor. De har färre spermier än icke-rökare. Om rökarens och snusarens mamma dessutom rökt under graviditeten blev spermie-minskningen 49 procent. Det visar en undersökning från MAS.

Var tionde har besvär av mobil

MOBIL Var tionde svensk får hälsobesvär av att tala i mobilen. Det visar en ny temounder-sökning på uppdrag av El-överkänsligas riksförbund. De vanligaste symptomen är het-tande kinder och öron, stickningar, illamående, yrsel och

BOKTIPS

Kock lyfter fram grönsaker

Markus Aujalay
Med mycket grönt
Natur&Kultur

För prisvin-nande kocken Markus Aujalay är grönsaker huvudsaken.

Nej, han är inte vegetarian. Men han anser att grönsaker måste få ta mer plats på våra bord. Bara för att det är så himla gott - och nyttigt förstås. Med hjälp av en gnutta fantasi, bra råvaror och kunskap kan det bli hur läckert som helst. I den här härliga boken med aptitretande bilder är grönsakerna i absolut fokus - tillsammans med tillbehör som kött och fisk.

MARIA ZAITZEWSKY

värk. Lars Mjönes, rådgivare på Statens Strålskyddsinstitut, medger att mobiltelefonanvändande kan innebära vissa risker. Enkla sätt att undvika problem är att använda hands-free och inte ringa där det är dålig täckning, då telefonen måste jobba mer och därmed strålar mer.

Kvinnor nätsurfar efter bättre hälsa

HÄLSA Allt fler kvinnor surfar efter hälsa och medicin. Sveriges ledande hälsoportal, Net-doctor.se, har cirka 450 000 besök per månad. De flesta är kvinnor mellan 25 och 65 år. År 2000 använde 15 procent av nätanvändarna Internet för att hitta medicinsk information. I dag är siffran 50 procent.

Jonas Andersson blev drogfri och gifte sig i San Pedro-fängelset i La Paz, Peru och fick två barn innan han kunde fly till Sverige.

FOTO: PRIVAT

Fann lyckan i fängelset

Kungälvsson Jonas Andersson överlevde fem år i det ökända San Pedro-fängelset i La Paz, Peru, och kom dessutom ut i friheten som en drogfri, lyckligt gift tvåbarnsfar

■ **EL CHOCO** Om sina märkliga erfarenheter berättar han i den nyutkomna boken "El choco" (Prisma), skriven av journalisten Markus Lutteman.

Men Jonas själv tonar ner det äventyrliga.

– Det var en tragedi, men också en bisarr kärlekshistoria. Utan åren i Bolivia hade jag ju inte träffat min fru. Men jag är klugen, för jag vet också att det jag gjorde var väldigt fel och jag skäms för det, även om jag inte skulle vilja vara utan erfarenheten så här i efterhand.

Det han gjorde var att försöka smuggla ut narkotika från Bolivia. För besväret skulle han bli skuldfri samt få 50 000 kronor direkt i handen. I Sverige hade Jonas hamnat i fel sällskap, led av ångest, börjat självmedicinera och var snart fast i ett drogmissbruk. Resan till Bolivia såg han som en lösning på sina problem.

Men väl där fick Jonas kalla fötter och undrade vad han hade gett sig in på. Och innan han åkte fast på flygplatsen med tre kilo kokain, hade han träffat Deysi, kvinnan som skulle bli hans hustru.

JONAS FÖRDES TILL SAN Pedro-fängelset. Han chockades. Smutsen och stanken var outtårlig. Småtjuvar, knarklangare och massmördare fick samsas i en minimal cell med betonggolv och utan toalett. Hackordningen var obönhörlig. Den som inte kunde försvara sig hamnade längst ner i hierarkin. Jonas, som inte kunde någon spanska, hade språket som handikapp. Men han var

lång och kraftig och snart bemöttes han med respekt, trots att han sällan använde våld. Han gick under smeknamnet "el choco", den blonde.

Han blev av sina medfångar informerad om att det fanns en bättre avdelning, Posta, dit han kunde söka sig – om han hade pengar. Via UD och hans mamma Ulla höll han sig ekonomiskt flytande och köpte in sig på Posta, där han hyrde en fullt utrustad lägenhet.

Med mutor och pengar kunde allt köpas. Mat, elektronik, narkotika, möbler och boende. Några knarkkungar levde lyxliv i rymliga våningar inne på fängelset. San Pedro fungerade som ett mini-samhälle,

»Om jag hade knarkat, vilket nästan alla gjorde, hade jag gått under.«

med olika "klasser", och "stadsdelar", dit fångar hade tillgång utifrån ekonomiska resurser. Vakter och poliser såg genom fingrarna med det mesta, bara de fick en slant i handen.

MED TIDEN ACKLIMATISERADE SIG Jonas, blev vän med ett par andra fångar och fick rutiner som inkluderade regelbundna besök av Deysi. Han rörde varken narkotika eller alkohol, eftersom hans drivkraft att komma ut i friheten som en hel och frisk människa var så stark.

– Om jag hade knarkat, vilket nästan alla gjorde, hade jag gått under, säger han och konstaterar att han faktiskt var lycklig i fängelset, förmodligen som en konsekvens av drogfriheten. Han kände sig paradoxalt nog trygg och harmonisk. Kärleken hade naturligtvis också en positiv inverkan.

Så småningom gifte sig Deysi och Jonas

och de välsignades av en före detta knarkkung som sadlat om till präst. Deysi blev gravid och dottern Steffany föddes.

UNDER DEN HÄR PERIODEN hade Jonas kunnat få avtjäna sitt straff i Sverige om han hade velat, men på grund av sin nya familj, valde han att stanna kvar i Bolivia.

2005 föddes sonen Sebastian och i samband med förlossningen lyckades Jonas muta sig till villkorlig frigivning, vilket innebar att han fick tillstånd att vistas utanför fängelsemurarna dagtid. Familjen tog chansen att fly från Bolivia till Brasilien, där de efter en nervös väntan slutligen tog flyget hem till Sverige.

– Känslan att vara tillbaka var helt enorm. Som jag hade drömt om det ögonblicket, säger Jonas, som i dag bor i en lägenhet tillsammans med Deysi och barnen. Han arbetar på ICAs lager, är helnykter och ser sig som en lycklig man. Nu, i och med boken, vill han ge sig ut i skolor och berätta om sina erfarenheter. Förhoppningsvis kan han bli ett avskräckande exempel.

– Någonstans tror jag att det var ödet som förde mig till Bolivia. Innan fungerade inte mitt liv. Idag är jag mer stabil. Jag fick ju en familj på köpet också! Men jag undrar ofta; varför hade just jag sådan tur?

MARIA ZAITZEWSKY

maria.zaitzewsky@iogt.se

FAKTA JONAS ANDERSSON

ÅLDER: 32

BOR: i bostadsrätt i Kungälv

FAMILJ: hustrun Deysi och barnen Steffany, 4 och Sebastian 1,5

AKTUELL med boken "El choco"

ARBETE: Lagerarbetare

Gångna tiders bröllopssmyckning

Krona och Krans, smycka till fest och bröllop
Upplands museum i Uppsala

UTSTÄLLNING I alla kulturer utför vi ceremonier för att markera viktiga förändringar i våra liv. I synnerhet bröllopet är och har varit en sådan stor förändring. I dag markerar vi övergången till äktenskapet med en ring, kanske en kyrklig ceremoni, bröllopspresenter och

en stor fest efteråt. Förr spelade dock gåvorna en större roll än i dag. Ett sätt att "fråga chans" på någon var att ge mindre gåvor för att känna sig för. Om intresse fanns utväxlades dyrbara och rikt utsirade gåvor mellan fästfolket och deras familjer. Det kunde handla om broscher, pengar, guld, mönsterstickade strumpor, handskar, eller sidensjalar. Ofta var det fråga om hemslöjd.

Vackert om livets uppgång och förfall

Drottningens chirurg
Agneta Pleijel
Norstedts

ROMAN Bokens huvudperson Herman Schützer var en läkare som verkade i 1700-talets Stockholm. Romanen har inspirerats av hans efterlämnade skrifter men är ingen biografi utan en fritt uppdiktad berättelse med vissa historiska fakta som ramverk.

Schützer är en person som drivs av en obetvinglig lust att utforska och förstå människokroppen. Han fascinerar av alla sorters sjukdomstillstånd men framför allt av sådana som har med den kvinnliga fruktsamheten och barnafödandet att göra.

När han vid en komplicerad förlossning ställs inför dåtidens valmöjligheter att försöka rädda modern, barnet eller ingen av dem så väljer han att försöka rädda båda genom att genomföra vad som kanske blir Sveriges första kejsarsnitt. Eftersom han är en av Stockholms mest aktade läkare tillkallas han så snart ett ovanligt fall dyker upp. Några av dem är så underliga att han börjar ifrågasätta både sitt eget kunnande och hela dåtidens medicinska vetenskap. Dessa grubblerier lämnar honom ingen ro.

Parallellt med berättelsen om Schützers yrkesutövning löper den om äktenskapet med den betydligt yngre Nella, hans livs ljus och modern till hans många barn. Nella har gift sig med Herman på inrådan av sin far eftersom hon inte kunde få den man hon egentligen älska-

VACKERT BISARRT

Stilla liv
Kinesisk film av Jia Zhang-Ke

FILM När världens störta dammbygge, Tre raviner, var färdigställt i maj förra året hade 129 städer och 1711 byar i områden som totalt befolkades av bortåt 2 miljoner människor, översvämmats och förstörts. "Stilla liv" skildrar gruvarbetaren Han och sjuksköterskan Shens skilda resor tillbaka till före detta hemstaden Fengjie, som de lämnat på grund av dammbygget. Särskilt Hans historia griper tag. Någonstans längs floden finns hans före detta hustru och deras gemensamma, nu vuxna, dotter. I sökandet efter dem tar han arbete som husrivare i Fengjie, ett smutsigt, farligt och deprimerande jobb. Sten för sten, bit för bit, försvinner staden till förmån för dammen. Mitt i denna misär lever fortfarande människor, som klamrar sig fast vid det sista av hembygden.

Det är både spännande och intressant att få komma nära en helt annan del av Kina, den som inte syns i broschyrerna. Fotot är vackert och storslaget och utgör en bisarr kontrast till den grå och trasiga miljön. Det är sannerligen ingen film man blir glad av. Den är mycket långsamt berättad, snudd på flegmatisk, helt avskalad på humor. Huvudpersonerna förblir distanserade, man kommer dem inte riktigt nära. Men som ett dokument över vår tids skövling av såväl natur som landsbygd i marknadsekonomins namn, är "Stilla liv" en välgjord och mäktig film, som dessutom har vunnit flera priser.

MARIA ZAITZEWSKY

de. Äktenskapet fungerar relativt bra under de första åren men i takt med att Herman åldras växer Nellas missnöje till desperation.

Detta är en fascinerande och bitvis tragisk skildring av hur ett liv förlöper med

uppgång, blomningstid och sedan det ofrånkomliga fallet. Som alltid i Agneta Pleijels böcker är språket vackert med korta filosofiska reflektioner insprängda i texten på ett helt naturligt sätt.

ANNA LUNDBÄCK

Snäv men lättsam feministläsning

Bitterfittan
Maria Sveland
Norstedts

ROMAN Jo, bokens titel provocerar och väcker nyfikenhet. Och bokens huvudperson, en desillusionerad 30-åring på väg till Teneriffa på en semestervecka utan man och barn, är bitterfittig så det förslår. Under resans gång analyserar hon resonerande och träffsäkert de traditionella könsrollerna – och kommer fram till att kvinnor som tvingas in i könets alltför snäva ramar till sist blir just bittra. Här finns många roliga och välformulerade iakttagelser med hög igenkänningsfaktor. Ändå känns Svelands bok väldigt svart-vit. Nästan alla män berättar-jaget ramlar över är egotrippade, surmulna butter-svin och kvinnorna är samtliga själsligen förkrympta. Riktigt så enkelt tror jag inte att det är. "Bitterfittan" är inget tungt inlägg i jämställdhetsdebatten. Men som lättsam feministläsning med mycket fniss fungerar den utmärkt.

MARIA ZAITZEWSKY

Snyggt berättat från tråkigt Borunda

Någon annanstans i Sverige
Hans Gunnarsson
Albert Bonniers förlag

ROMAN Till en början är jag inte imponerad. Ännu en av dessa böcker där en "han" och en "hon" skildrar sin småtrista vardag med oändlig detaljrikedom. Som om inte det vore nog så är vartannat kapitel skrivet av en anonym, excentrisk typ

En bit in på 1800-talet blev broderier populära och på utställningen finns bland annat broderade giftaskuddar för brudparet att knäböja på under vigseln. När bröllop väl stundade stod brudkronan i fokus; rikt broderad, färggrann och utsmyckad. Kronornas utseende berodde förstås på var någonstans i landet man levde. På utställningen syns många nygjorda exempel på vackra

och förvånansvärt färgsprakande huvudbonader, som för tankarna till kurdiska eller turkiska dräkter.

Krona och Krans är en liten, men spännande vandringsutställning i Riksutställningars regi och finns i Uppsala hela sommaren.

MARIA ZAITZEWSKY

maria.zaitewsky@iogt.se

med om möjligt ännu bättre sinne för detaljer, i kursiv stil dessutom. Men så inser jag hur boken är uppbyggd och blir förtjust. En person som skymtar förbi som en bifigur i ett kapitel träder fram som huvudperson i ett annat. Detta berättartekniska grepp ger ett intressant perspektiv och är väldigt snyggt genomfört.

Minsta gemensam nämnare för alla personerna är den lilla hälan Borunda 20 mil från Stockholm. Det är där man möts förr eller senare, antingen som bofast eller som återvändande utflyttad. De tragiska händelserna en vinternatt ger berättelsen drag av deckare fast gåtans lösning får läsaren välja själv för den avslöjas aldrig.

Borunda verkar vara en rätt hopplös plats och dess innevarare är tråkiga och galna. Tur att man inte är uppvuxen där, men vem vet om inte grannen är det?

ANNA LUNDBÄCK

Tårtor för alla smaker

Mauds bästa tårtor och pajer
Maud Onnermark
Prisma

TÄRTBOK Tårta är aldrig fel. Särskilt sommartid finns det ofta anledningar att fira - även om "riktig" anledning egentligen saknas. Man kan ju faktiskt äta tårta bara för att det är så himla gott! Om denna livets överdådiga vardagslyx är Mauds tårtbok fylld. Här finns enkla recept och mer komplicerade. Tårtorna och pajerna

är indelade efter överskådliga kapitel som choklad/nötter eller frukt/bär. Alla recept är förklarade på ett pedagogiskt sätt och bilderna är inspirerande och smaskigt aptitretande. Vad sägs om en fluffig Pavlovatårta? Eller kanske en glutenfri chokladdito? För den bakningsintresserade finns här många guldskåp att prova.

Maud Onnermark är känd från tv och tidningen Allt om Mat. 2002 mottog hon Gastronomiska Akademiens Guldpenna.

MARIA ZAITZEWSKY

MISSA INTE

Här kommer några kulturtips inför IOGT-NTO-kongressen i Uppsala i sommar.

1 BOK Uppsala-bon Åsa Linderborgs nyutkomna, självutlämnande roman "Mig äger ingen" (Atlas) om sin pappa. Han hade ett havererat äktenskap och ett svårt alkoholmissbruk. Ändå är boken en kärleksförklaring till en duktig arbetare och en hårt arbetande far som gjorde allt för sin dotter.

2 BARN Uppsala-bon Pelle Svanslös och hans vänner! Dagligen anordnas promenader i Pelles tassspår runt Åsgränd och Övre Slottsgatan. På Pelle-promenaden får man se var katterna i Gösta Knutssons böcker bodde. Bakgårdar, källare och skjul utforskas. Vandringarna börjar vid domkyrkans entré.

3 FIK Ofvandals Hovcafé, anrikt studentfik som öppnade redan 1878. Gammeldags och tung inredning à la burget 1800-tal med många bord och en härlig blandning av tanter, studenter och familjer. Hembageri och alldeles egna bakverk, som den grönglaserade "student-skan". Hyfsade priser och bra läge centralt, nära domkyrkan, Sysslomansgatan 5.

HALLÅ DÅR KJELL ERIKSSON, PRISBELÖNT DECKARFÖRFATTARE OCH UPPSALABO

Författare och odlare

Du är inte bara författare, utan också trädgårds-mästare?

Ja, jag har arbetat i 35 år med trädgårdar och ägnar fortfarande mycket tid åt odling, bland annat i min egen trädgård. Jag guidar ibland i Stadsparken och anlitas ofta som sakkunnig. Men i dag är jag främst författare.

Vad betyder trädgården för dig?

Den har en terapeutisk funktion och ger mig stillhet och harmoni i en ganska bullrig värld. Jag älskar det konkreta i att hålla på med händerna och att en väl behandlad jord ger så mycket tillbaka. Att odla ger ett mätbart och tillfredsställande resultat. Men jag tänker aldrig på mitt skrivande när jag håller på med jorden, utan är helfokuserad på här och

Kjell Eriksson

nu! Jag vurmar också för trädgården som en mötesplats för människor. Det är något jag brukar lyfta fram när jag deltar i samhällsdebatten i Uppsala.

Har trädgården någon plats i dina romaner?

Jo, jag det genomsyrar faktiskt mitt skrivande på så sätt att jag ofta skriver om människans plats i landskapet på ett ganska lyriskt sätt. Många läsare anser att jag ger en realistisk och samtidigt drömsk bild av landskap och natur och det tror jag har att göra med mitt eget förhållningssätt till naturen.

MARIA ZAITZEWSKY

Elin Lundgren funderar över om IOGT-NTO egentligen har förändrats – trots förbundets nya visioner och massiva medlemsvärkning. Samvaron är fortfarande det viktigaste i många lokalföreningar och de nya medlemmarna lyser oftast med sin frånvaro. Kanske kan Kamratstödet visa vägen till en ny gemenskap?

Gemenskapen viktigast

AV ELIN LUNDGREN

Under 1995 var vi i ungdomsförbundet, UNF, involverade i en del av de aktiviteter som IOGT-NTO-distriktet hade. Men så vitt jag kunde se skedde ingen reell förändring. Vår bild av något mossiga åldringar vars poppigaste insats var att bjuda på Godtemplaredricka fanns kvar.

Några år senare bestämde sig IOGT-NTOs förbundsstyrelse för att sätta ner foten och realisera visionen om ett mycket högre medlemsantal, och 2005 satte massiva värkningsinsatser igång. Framgångarna lät inte vänta på sig när detta prioriterades. Ryktet säger att Göran Persson frågat vår förbundsordförande Sven-Olov Carlsson hur det kommer sig att vår folkrörelse har sådan kraft att växa medan socialdemokraterna har problem med det.

Vi är nog många som stolt berättat hur bra det går för IOGT-NTO. Att vi förutom att bli många fler även attraherar nya medlemsgrupper, nya svenskar och människor med missbrukarbakgrund. Vi har läst om det i Accent och hört om det på förbundssamlingar. Några orter framhålls som särskilt framgångsrika och nydanande.

Just att vissa speciella ställen kan lyftas fram pekar tydligt på det jag vill uppmärksamma! Det här är inte en utveckling som avspeglas i hela organisationen. Framgångarna är väldigt lokala, och trots att medlemsantalet ser bra ut i både föreningar och distrikt betyder det ingenting för verksamheten.

Visst är jag medveten om att även passiva medlemmar som väljer att stötta saken genom ett medlemskap påverkar. Att det ger organisationen en styrka att kunna säga att vi representerar ett stort antal människor med de här åsikterna. Men i det

ILLUSTRATION: RUZ

»För de äldre medlemmarna är det samvaron som är viktig. Laga mat tillsammans och bli underhållna.«

vardagliga arbetet i lokalföreningen, på de orter där det magiska trollspöet inte har svingats, känns det tungt.

Medlemslistorna kommer och är längre än tidigare. Men träffarna fortsätter att minska i antal och en inte försumbar tid åtgår kring funderingar om hur dessa nya ska nås. De som inte kommer trots inbjudningar, både allmänna och riktade. Som helt enkelt inte visar något större intresse.

Jag vill att vi uppmärksammar att hela IOGT-NTO inte lever. Det är nog så att Hudiksvall, Örnsköldsvik och Essingen blommar. Men i Hofors är det lugnt. Det är ingen total framgångssaga så som det gärna framställs.

Av de medlemmar som går med och blir bjudna på avgiften första året, försvinner många året efter. Av dem som gick med 2005 saknas många inbetalda medlemsavgifter 2007. Något som inte precis har trummats ut i organisationen. Den särskilda insats förbundet gör, där stora pengar läggs på rekryteringsinsatser, är krasst sett nödvändig för att upprätthålla vårt nyvunna medlemsantal. Det är ingen hållbar lösning för framtiden.

IOGT-NTOs verksamhetsidé har filats på de sista åren och vi har fått tre ben på vilka verksamheten förväntas vila. Det är alkohol- och narkotikapolitik, förebyggande arbete och socialt arbete. Viktiga områden som är bra vägvisare när man funderar åt vilket håll verksamheten ska gå.

Utvecklingen och förändringsviljan hos medlemmarna har inte hängt med. Dragspelskvällar och äggsexor är det som lockar våra äldre medlemmar. Att skriva insändare eller arrangera offentliga föreläsningar får inte medlemsskaran att gå igång. Det är inte den verksamhet som många i IOGT-NTO känner som sin närmast hjärtat. För de äldre medlemmarna är det samvaron som är viktig. Laga mat tillsammans och bli underhållna.

Vi måste hitta en väg där detta återigen uppvärderas och ses som en viktig del av IOGT-NTO. Kanske är det så att kamratstödsverksamheten kan få kompassen att peka mot vikten av gemenskap igen?

Och att satsningar på verksamhet som leder till detta kan prioriteras istället för att få fler och fler att skriva under i värvarblocken. Något som ofta leder ut i tomma intet. ■

OM KRÖNIKÖREN VILL PETA I VARENDA SYLTBURK

ELIN LUNDGREN är 28 år och arbetar som lärare på högstadiet. Sedan 1999 bor hon i Gävle. Ett obrutet engagemang i nykterhetsrörelsen sedan hon själv gick i högstadiet har lotsat henne vidare

in i politiken. Idag är hon ledamot i SSUs förbundsstyrelse, och i Gävle sitter hon i fullmäktige och är vice ordförande i socialnämnden.

– Det är viktigt att slåss för rättvisa och det man tror på,

tycker Elin. Man kan aldrig lita på att någon annan för ens talan, tyvärr.

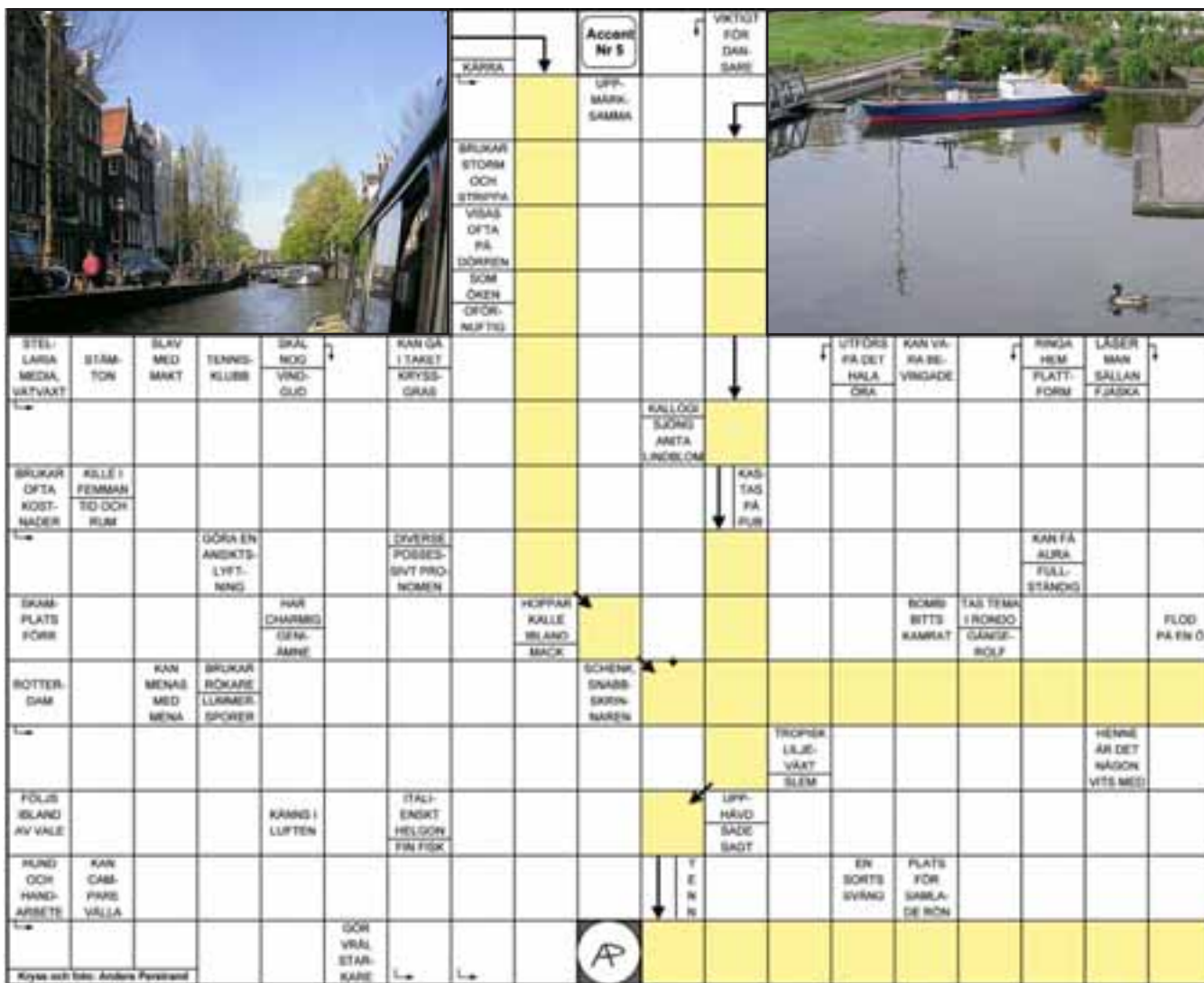
Ibland kan hon tycka att det skulle vara skönt att inte bry sig så mycket. Då skulle hon få mer fritid, och färre

medmänniskor skulle bli upprörda.

– Alla är inte förtjusta i mitt ifrågasättande. Men jag kan inte rå för att jag bara måste pilla i varenda syltburk!

EVA ÅHLSTRÖM

KORSORD NR 5 2007**LÖSNING NR 3 2007**

Korsord nr 5 2007

MILJONLOTTER ATT VINNA. Tre lotter vinner förstapristagaren, en lott vardera får de tio som närmast har tur i dragningen. Skicka in lösningen till Accent, Box 128 25, 112 97 Stockholm senast den 1 aug. 2007. Märk kuvertet Kryss 5/07.

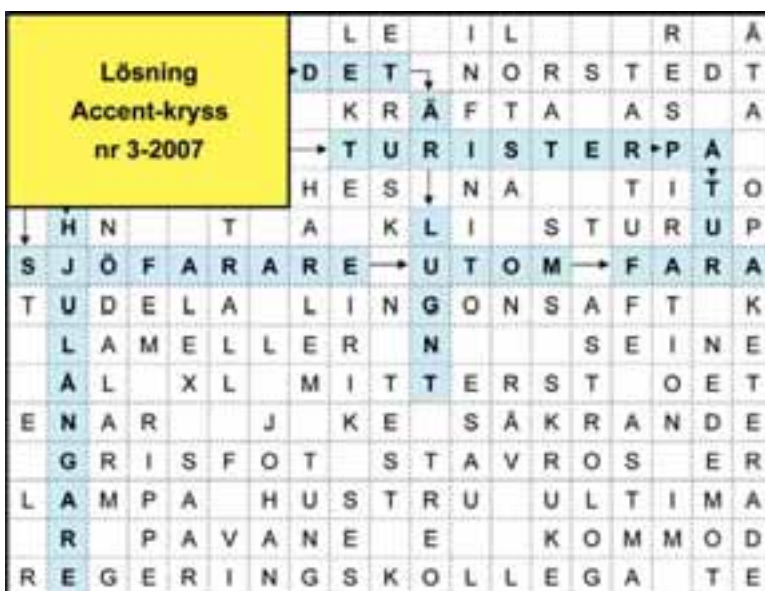
NAMN

ADDRESS

POSTADDRESS

Vinnare nr 3 2007

FÖRSTA PRIS, tre Miljonlotter: Lars-Erik Redin, Gumby, Ödes-
hög. **SIDOVINSTER**, varsin Miljonlott: Else-Maj Fransson,
Enlund, Ensbro, Oscar Johansson, Växjö, Torbernt Karlsson,
Växjö, Anna-Stina Fredriksson, Strömstad, Sven Kindestam,
Linköping, Uno Larsson, Kristinehamn, Ava Rudh, Boden,
Brage Bergström, Skellefteå, Greta Johansson, Huskvarna,
Eva-Britt och Per Fredheim. Sundsvall. Gratulerar!

Sista kongressen med Torsten vid rodret

När Torsten Friberg ska sammanfatta sina 27 år i ledningen för IOGT-NTO är det bara roliga minnen, de mörka stunderna verkar han redan ha glömt.

TORSTEN FRIBERG – Inte en timme har varit den andra lik, säger Torsten Friberg. Och det är ytterst sällan det har känts svårt att gå till jobbet. Nästan alltid har jag gått hit med stor glädje. Det är en enorm förmån att ha fått vara med om den här resan.

När han kom till förbundet 1980, kunde han inte drömma om att han skulle bli kvar tills han gick i pension.

– Jag hade väl aldrig trott att jag skulle bli kvar i nästan 27 år, och att jag skulle få möjlighet att bygga upp ett sådant nätverk – eller att IOGT-NTO skulle bli så känt i folkrörelsesverige.

På frågan om vad som varit allra roligast har han många svar.

– Det roligaste är att IOGT-NTO har gått från motvind till medvind och blivit så uppskattat och respekterat, säger han och berättar med stolthet om den respekt förbundet numera möter hos kommuner, myndigheter och andra organisationer.

– Det roligaste är alla möten med människor, säger han en stund senare och fördjupar sig i minnen av medlemmar, medarbetare och kollegor i alla de nätverk han ingår i inom och utanför rörelsen.

Han nämner gärna namn, men bara med positiva förtecken. Den som väntar på avslöjanden om konflikter och personstrider får vänta förgäves.

– Men visst har det varit tufft ibland, medger han. Svårast har det varit när jag inte nått fram med mina budskap. Ibland har jag känt mig missförstådd, och det är nog inte alla i förbundsstyrelsen som tyckt att det som Torsten Friberg gjort har varit så bra.

– Jag är en konsensusperson som inte gillar konflikter – även om jag fått ta dem ändå. Jag inser att alla inte kan gilla allt jag gör, men jag vill ändå att de ska förstå varför jag gör det.

Torsten Friberg rensar ur sitt rum på kansliet på Stora Essingen i Stockholm.

FOTO: PIERRE ANDERSSON

DET VAR DEN 1 september 1980 som Torsten kom till IOGT-NTO från Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning, CAN, dit han hämtats från idrottsrörelsen. Uppdraget var att få ordning på ekonomin i Sober förlag.

– Men jag hann knappt innanför dörren förrän jag fick frågan om att bli kanslichef för IOGT-NTO, när Bertil Lindberg skulle sluta.

»Jag är en konsensusperson som inte gillar konflikter – även om jag fått ta dem ändå. Jag inser att alla inte kan gilla allt jag gör.«

På den tiden fanns en förbundssekreterare och en kanslichef, och även ungdomsförbundens personal var anställd av IOGT-NTO.

– I början hade jag alla uppgifter samtidigt. Jag var både kanslichef, personalchef och ekonomichef.

1994 slogs tjänsterna som förbundssekreterare och kanslichef ihop, och Torsten blev förbundsdirektör för IOGT-NTO-förbundet.

Under de här åren har han sett många medarbetare komma och gå.

– Det är roligt att vi rekryterar unga

människor som vill arbeta med oss, tycker han. När jag började, var jag den förste anställd med akademisk bakgrund. Idag har vi flera medarbetare med gedigen akademisk utbildning – och samtidigt känsla för den idéburna folkrörelsen.

Trots att de anställda blivit fler har organisationen inte blivit mer hierarkisk.

– Vi har nära till varandra, säger Torsten. Min filosofi är att ha dörren öppen. Jag vill kunna möta människor direkt när de vill prata med mig om både glädjeämnen och bekymmer.

Förbundsstyrelser har också kommit och gått under de 27 åren.

– Jag har överlevt tre ordförande – och samarbetat med fyra, säger Torsten. I styrelsen för behandlingshemmet Dagöholm och på CAN arbetade jag ihop med Olof Burman.

– De övriga tre – Rolf Persson, Kjell E Johanson och Sven-Olov Carlsson – har jag haft ett mycket nära samarbete med och blivit vän med.

Ett mått på förbundets utveckling kan man få genom att titta på den ekonomiska omsättningen. När Torsten började 1980, hade förbundet en omsättning på 8 miljoner kronor. 2006 var den drygt 80 miljoner. Omsättningen i IOGT-NTO Lotterier, som finansierar större delen av verksamheten, har under samma period ökat från 20-30 miljoner kronor till ca 400 miljoner.

– Jag har varit med om en del, konstaterar Torsten. Vi har fattat en del avgörande beslut, där det har gällt att våga satsa.

I 25 ÅR HAR han varit med i styrelsen för IOGT-NTO Lotterier, där han nu är vice ordförande. Under tiden har han också fått fler uppdrag i andra styrelser – både inom IOGT-NTO och i övriga folkrörelsesverige.

Idag har han tunga uppdrag i styrelserna för Arbetsgivaralliansen, Trygghetsrådet och Folkspel. För någon månad sedan utsågs han till ordförande i Folkbildningsrådet, som fördelar statsbidragen till studieförbund och folkhögskolor.

– Det är ett stort uppdrag som jag inte hade kunnat åta mig om jag varit kvar som

Nu kommer det att bli mer tid hemma i villan för Torsten Friberg. Men ingen pensionärstillvaro ännu, många uppdrag har han kvar.

FOTO: PIERRE ANDERSSON

förbundsdirektör, säger han. Nu känns det som en spännande utmaning – och samtidigt som ett erkännande för IOGT-NTO-rörelsen.

Inom rörelsen är han, förutom uppdraget i lotteristyrelsen, ordförande i styrelserna för Eldsjäl Fond AB, fastighetsbolaget INFAB, studenthemmet Tempus och Sveriges Akademikers Nykterhetsförbund.

– Man blir rätt mycket generalist, säger han. Men fastighetsfrågor har jag ett särskilt intresse för. Jag har sett hur viktiga rörelsens föreningslokaler och kursgårdar är för verksamheten.

– Men jag kommer nog att bli ihågkommen som den som har godkänt flest försäljningar av fastigheter.

De flesta uppdragen kommer han att ha kvar. ”Så nu går Torsten ner på heltid”, konstaterar arbetskamraterna på IOGT-NTO-kansliet.

Helt fel har de inte. Om man räknar om hans arbetstid under de 27 åren till normal 40-timmarsvecka hade det nästan räckt till en heltidstjänst till.

– I genomsnitt har jag nog jobbat minst tre kvällar i veckan och 20-25 helger varje år.

Man måste gilla IOGT-NTO och ha en familj som tycker att det är värt det.

Jobbigast har det varit på våren de år då förbundet haft kongress.

FAKTA TORSTEN FRIBERG

ÅLDER: 60

FAMILJ: Hustru Karin, sönerna Per och Lars, två barnbarn

BOR: Järfälla

BAKGRUND: Socionom, arbetat inom idrottsrörelsen och på CAN, Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning, sedan 1980 på IOGT-NTO

AKTUELL Som avgående förbundsdirektör

– Då börjar aldrig semestern förrän andra veckan i juli. Det är inte roligt när familjen går och väntar.

FÖR EGEN DEL KOMMER han alltså inte att ha några problem med att fylla sin tid även efter sommarens kongress, när han lämnar över till Stefan Bergh. Men han har sett många andra som mer eller mindre glömts bort så fort de gått i pension.

– Ena dagen blir de avtackade med många vackra ord, och nästa dag slutar telefonen att ringa. Det är precis som om de inte existerar längre. Tänk vilket slöseri med resurser!

Det vill han ändra på. Därför har han samlat en grupp kloka personer som ska fundera på hur folkrörelserna ska bli bättre

re på att ta vara på de nyblivna pensionärernas erfarenheter.

– Jag vill att de som tar vid ska förstå vilken resurs de här människorna är i stället för att se dem som hot.

Som exempel på hur det kan vara när det är som bäst lyfter han fram en av rörelsens legendariska ledare Sven-Erik Rosander.

– Han bara fanns där när han behövdes, prestigelöst och aldrig konkurrerande. Han var nog 75 år sista gången han ryckte in och räddade kansliet från kaos!

DEN FRITID SOM TORSTEN får när han går ner på heltid tänker han använda till att umgås med familjen – ”jag är ju farfar” – se om fritidshuset i Västmanland och motionera mer.

– Jag är mycket ute i naturen, jag började ju som scout, säger han. Och jag tycker om att vara ute under enkla förhållanden.

– Den här typen av arbete kräver att man är fysiskt frisk, tillägger han. Hälsan är grunden för att orka engagera sig. Jag hoppas att jag får fortsätta vara frisk.

Han hoppas också få tid för något rent föreningsuppdrag. Och redan nu ser fram emot att få vara gäst vid nästa kongress.

– Då ska jag tala om hur rörelsen borde skötas, säger han och skrattar gott.

EVA ÅHLSTRÖM

eva.ahlstrom@iogt.se

En historisk vandring

Upptäcktsfärden går från Uppsala högar via Linnés Hammarby till Domkyrkan och Carolina Rediviva. Kongressstaden Uppsala har gamla anor.

■ **UPPSALA** Så här strax innan sommaren ligger de 1500 år gamla kungsgravarna i Gamla Uppsala i majestätisk ensamhet. Ett fåtal nyfikna strosar omkring, någon joggar längs de urgamla stigarna. Annars är det stilla. Men den fjärde juli klockan 19 kommer det definitivt att braka loss. Här kommer kongressens invigningsfest att äga rum med pompa och ståt. Festen, som såklart har vikingatema, kommer bland annat innefatta två marknader, där man kan prova på olika vikingarelaterade aktiviteter, som att göra upp eld till exempel.

Museet i Gamla Uppsala är öppet och där kan den historieintresserade bland annat få veta att de tre stora gravhögar kallas kungshögarna och restes över de gamla sveakungarna på 500-talet.

– Vi kommer också att ha en show med masker och trummor och en massa andra spännande saker, som en vikingabåt till exempel, berättar Johanna Wallin, kongressgeneral.

Mat blir det förstås – gästbudet består av en riklig picknick – och senare på kvällen blir det dans, både disco och traditionell folkdans.

PROGRAMMET ÄR SPÄCKAT, INTE bara under invigningen, utan under kongressens alla fyra dagar. Tanken är att det ska finnas något för precis alla.

– Det känns viktigt att kongressen verkligen ska vara värd att komma till, att det ska hända mycket på kort tid. Visst är programmet fullspäckat, men det är meningen. Ingen ska kunna säga efteråt att det inte var värt att komma hit, säger Johanna Wallin.

För den kongressdeltagare som främst är på plats för att delta i förhandlingar och

Domkyrkan i Uppsala centrum.

FOTO: UPPSALA TURISTBYRÅ/SAMTLIGA BILDER

lyssna till föredrag och seminarier, blir Katedralskolan den självklara magneten. Det är här kongressen håller till.

Men kanske finns det tid och lust för lite strövtåg i den anrika och promenadvänliga staden Uppsala – och då är det näst intill oundvikligt att snubbla över Carl von Linné. Det har säkert inte undgått någon att det var 300 år sedan vår världsberömda zoolog och botaniker föddes. Inte här, utan i Småland, men det var i Uppsala han studerade, verkade och levde sitt vuxna liv. Vad kan då vara mer logiskt än att börja med ett besök i Linnés hem, Hammarby, som ligger ett litet snäpp utanför Uppsala, väldigt lantligt och vackert.

Gården inköptes 1758 av Carl von

Linné, som vistades där sommartid med sin familj, hustru och fem barn. I dag är Hammarby en av Sveriges bäst bevarade 1700-talsgårdar med husgeråd, kläder och konst från Linnés eget hem. Om man följer med på en guidad visning får man bland annat veta att Carl egentligen förväntades bli präst, precis som sin far, men att han hellre vistades i naturen än satt med näsan över böcker. Så småningom lyckades han få sin vilja igenom och studerade till läkare. Även hans far var mycket intresserad av blommor och förmodligen var det genom honom som Carls intresse väcktes. Redan som femåring fick han en egen liten trädgård att sköta,

Huset är invändigt en fantastisk kultur-

Väsen på midnattskonsert

Hallå, Olov Johansson, musikgruppen Väsen, som uppträder på kongressens midnattskonsert. Vilka är ni?

Vi är tre spelare och musiker, ibland fyra, som sedan 1989 spelar en instrumental och alldeles egen variant av traditionell folkmusik.

Folkmusiken vi använder kommer från Uppland, precis som gruppen, men vi har utvecklat vår egen stil med mycket moderna toner och inslag. Jag spelar nyckelharpa, Mikael altfiol och Roger tolvsång.

Musik gruppe Väsen

genom Uppsala

Linnés Hammarby.

Uppsala högar.

FAKTA UPPSALA

INVÅNARE 130 000
LANDSKAP Uppland
HISTORIA Uppsala blev ärkebiskopssäte 1164 och under 1200-talet växte ett urbant samhälle fram kring Fyrisån. Uppsala var fram till slutet av 1700-talet en av Sveriges viktigaste städer. 1477 grundades Uppsala universitet, som i dag har 30 000 studenter.

skatt och i varje vrå finns Linnés prägel. Som i de handmålade väggblommorna i hans sovrum. Den som målade dem ombads placera de vackraste blomstren i lagom vinkel från sängen, så att Carl von

Linné, när han slog upp ögonen, bekvämt kunde betrakta alstren.

I centrala Uppsala finns det mer att hämta för den som är sugen på Linné och botanik. På Svartbäcksgatan, bara ett stenkast från Fyrisån, ligger Linnémuseet – som var Carls hem under många år – och i anslutning till museet en vacker trädgård med cirka 1400 medicinal och- nyttoväxter, samtliga i enlighet med Carl von Linnés klassificeringssystem. Trädgården är mycket pedagogisk och vid varje planta finns en sirligt skriven skylt med växtens latinska namn – också det Linnés verk. Ja, inte skyltarna förstås – de är nygjorda – men de latinska namnen.

Här finns allt ifrån timjan och fänkål, för god matsmältning, till gullviva, som på 1700-talet användes i tillverkningen av vin. Här finns också olika typer av groblad, mot sårinfektioner, ja kort sagt finns det något för nästan varje åkomma. Här kunde Carl von Linné göra sina vetenskapliga iakttagelser och här undervisade han också studenter.

FÖR ATT AVSLUTA STRÖVTÅGET med Carl von Linné är Domkyrkan ett klockrent val. Här ligger Linné nämligen begravd, liksom vår mest berömda och allra förste kung, Gustav Vasa. Domkyrkan kan ingen Uppsala-besökare missa, med dess två parallella torn och fransk-gotiska stil. Kyrkan har anor från 1300-talet men invigdes först 1435. Det är Europas näst största kyrka med torn som mäter 119 meter.

Det är runt Domkyrkan som Uppsalas mest centrala och pittoreska delar finns, med en mängd restauranger och små caféer, många längs Fyrisån. Café Övre Slotts samt Katedralcaféet (invid Domkyrkan) är bra tips.

Tvärs över Fyrisån ligger shoppinggatorna och går man åt andra hållet kommer man upp till universitetsområdet, med flera vackra parker och byggnader, inte minst Carolina Rediviva, universitetsbiblioteket.

MARIA ZAITZEWSKY

maria.zaitzewska@iogt.se

TIPS PÅ KONGRESSEN

1 KATERINA JANOUCH, debattör och författare till boken *Anhörig*, berättar om hur det är att leva ihop med någon som missbrukar. Torsdag den 5 juli 10-12.

2 ANNA HEDH, rapp och kunnig EU-parlamentariker talar om alkoholpolitiken och EU. Torsdag den 5 juli 12.30-13.15

3 VÄRLDENS BAKSMÄLLA och vatten. Ett seminarium om två vätskor, alkohol och vatten. Alkoholen är ett utvecklingshinder socialt, ekonomiskt och politiskt. Vattnet är en mänsklig rättighet, men också en källa till konflikt. Torsdag 5 juli 11-12.

4 FYRISHOV, ett av de bästa äventyrsbaden i Sverige. Inomhus och utomhus, både för barnsliga vuxna och barn.

5 VALLONBRUKET ÖSTERBYBRUK, det näst största i Uppland. Här fanns en masugn redan under Gustav Vasas tid och vallonsmedjan byggdes på 1600-talet av invandrade vallonska yrkesmän. Den 5 juli.

6 BROR HJORTS hus – ett konstnärs-museum. I centrala Uppsala. Efter visningen kan man själv prova på att skapa konst i Bror Hjorts trädgård. Den 7 juli.

ad gitarr. Vi turnerar med konserter över hela världen.

Vilka lyssnar på er?

Oj, alla sorters människor, både unga och gamla. Vi har kanske inte

en enorm lyssnarskara, men de som gillar oss gör det med besked.

Vilka förväntningar har ni på midnattskonserterna för IOGT-NTO?

Den ser vi verkligen fram emot! Att

spela kring midnatt på sommaren lär bli en häftig upplevelse. Vi hoppas förstås på att det kommer mycket folk och stämningen blir riktigt hög. Vi kommer att spela blandat material från våra skivor

och konserter, men också ha med låtar från vår nya skiva "Linnaeus väsen", som anknyter till Carl von Linné. Han gillade nämligen musik och dans!

MARIA ZAITZEWSKY

En spretig motionsflod

Årets 28 motioner till IOGT-NTOs kongress varierar från rättvisemärkt kaffe till politiska nätverk, språkrör, sexuell läggning och parentationer.

KONGRESSMOTIONER Fyra av årets motioner ska behandlas inte bara av IOGT-NTOs kongress utan också av UNF och Junis, som har kongress samtidigt. I en av dem föreslår medlemmar från fyra föreningar i Råneå, Uppsala, Örnsköldsvik och Göteborg att förbunden vid sina arrangemang alltid ska servera rättvisemärkt kaffe och te.

I en annan av de gemensamma motionerna föreslår UNFaren Oskar Augustsson att de tre förbunden i stället för varsin förbundsordförande ska ha två språkrör var. Övriga gemensamma motioner gäller praktiska frågor kring betalningsrutiner och övergångar mellan förbunden.

IOGT-NTO-föreningen Globen i Hässelholm vill att förbundet ska protestera mot att det serveras alkohol i TV-programmet Bingolotto. Motionärerna påminner om att det är många ungdomar som säljer bingolotter, och att programmen motverkar föreningslivets insatser för en drogfri uppväxt.

TVÅ MOTIONER TAR UPP substitutionsbehandling för missbrukare. I den första föreslår Thure Jadestig och Per-Erik Lundberg från Västmanland en rad restriktioner för när och hur sådan behandling ska få användas, i den andra kräver IOGT-NTO-föreningen i Jokkmokk, med stöd av distriktet i Norrbotten, att förbundet ska ta avstånd från alla ersättningsmedel som behandlingsform och att de i undantagsfall ska få användas vid avgiftning i max tre veckor.

Sju medlemmar från föreningar i Dalarna, Stockholm och Göteborg har reagerat

En av motionerna handlar om rättvisemärkt kaffe på alla arrangemang inom IOGT-NTO.

FOTO: PHOTOS.COM/MONTAGE: EDUARDO MUTIS

FAKTA KONGRESSMOTIONER

MOTIONER är förslag som skrivs av medlemmarna i IOGT-NTO-rörelsen och som kongressen ska ta ställning till. Antalet motioner varierar från kongress till kongress. Tendensen är att "motionsfloden" minskar, även om årets notering inte är den allra lägsta. Så här har det sett ut de senaste fem kongresserna: 1997 37 motioner, 1999 53 motioner, 2001 38 motioner, 2003 27 motioner, 2005 34 motioner.

mot religiösa inslag i parentationer och minnesstunder över avlidna medlemmar. De föreslår att förbundet ska informera om att det inte är förenligt med förbundets verksamhet och samtidigt ge ut en skrift med exempel på texter och sånger som är lämpliga i samband med minnesstunder och andra högtider.

Lars Torstensson föreslår i en motion att förbundet i sitt program, som talar om att

IOGT-NTO med utgångspunkt från principen om alla människors lika rätt och värde samlar män och kvinnor utan hänsyn till nationalitet, religion eller politisk åskådning, ska göra ett tillägg om att IOGT-NTO också samlar män och kvinnor utan hänsyn till sexuell läggning.

Sven-Åke Sjödin i Kramfors föreslår att förbundet ska ta initiativ till ett nätverk för medlemmar som är politiskt aktiva (läs mer om det i intervjun på sid 46).

BENGT ISAKSSON I FÖRENINGEN Fridsam i Vetlanda, är en annan flitig motionär. I en motion föreslår föreningen att förbundet ska kräva att reklamskatten avskaffas för föreningar. I en annan motion föreslås att förbundet ska starta en utbildning i sponsring som en möjlighet att få mer resurser till arbetet. Den tredje motionen från Vetlanda, som liksom de båda andra får stöd av Jönköpingsdistriktet, efterlyser mer reportage i Accent om IOGT-NTOs lokala arbete.

Motionen om Accent har återkommit vid flera kongresser och varje gång "ansetts besvarad". En annan återkommande motion, som tidigare alltid fått avslag, är kravet på att lättöl och andra så kallade lättdrycker inte ska få serveras vid IOGT-NTO-arrangemang. Den här gången är det lokalföreningen Logen i Västerås som, med stöd av distriktet i Västmanland, vill ha ett sådant förbud.

Frågan om lättdrycker tas också upp av Rose-Marie Arnviken-Litbo från Kalmar. Hon kräver att förbundet ska revidera och klargöra medlemslöftet när det gäller promillegränsen för tillåtna drycker.

Johanna Friberg i Lund föreslår att löner och arvoden inom IOGT-NTO ska sänkas med tio procent, "pengar som kan användas till långt viktigare saker inom rörelsen".

EVA ÅHLSTRÖM

eva.ahlstrom@iogt.se

Många nya kongressombud

OMBUD De nya IOGT-NTO-medlemmarna börjar ta plats även där besluten fattas. Av de 100 ombuden vid årets kongress har 23 blivit medlemmar de senaste fem åren. För första gången någonsin är det fler kvinnor än män i ombudsförsamlingen.

Åtta ombud har blivit medlem-

mar under 2005 och 2006, då förbundet gjorde sin stora satsning på medlemsvärning, 23 har gått med under de senaste fem åren. Allra nyast är Ahmed Cullsberg från Norrbotten, som gick med i november 2006.

Men bland ombuden finns också åtskilliga som varit med betydligt

längre. Äldst som medlemmar är Kjell Axelsson från Älvsborg och Anna Österholm från Jämtland som båda gick med 1943. Ytterligare sex blev medlemmar på 1940-talet, 14 gick med på 50-talet, 14 på 60-talet, 13 på 70-talet, 14 på 80-talet, 13 på 90-talet och 24 på 2000-talet.

Alla distrikt utom sex (Sörmland, Östergötland, Jönköping, Älvsborg, Skaraborg och Jämtland) har någon

ny medlem bland sina ombud.

Av de 100 är 52 kvinnor och 48 män. Det är första gången någonsin som fler kvinnor än män valts till kongressombud. De flesta distrikt har uppenbarligen strävat efter att få en jämn fördelning av kvinnor och män bland sina ombud. Men tre distrikt (Östergötland, Gotland och Blekinge) har utsett enbart män.

EVA ÅHLSTRÖM

Vill ha nätverk för politiker

I en motion till IOGT-NTOs kongress föreslår Sven-Åke Sjödin att förbundet ska ordna ett nätverk för medlemmar som är aktiva i politiska församlingar.

■ **VARFÖR HAR DU SKRIVIT DEN HÄR MOTIÖNEN?**

– Det var en idé som jag fick vid kongressen i Piteå 2005. Jag föreslog ett tillägg till arbetsplanen om ett nätverk för politiskt aktiva som vill driva nykterhetsrörelsens frågor i sina partier. Anders A Aronsson från förbundsstyrelsen förklarade då att det kunde ordnas ändå, utan att det skrevs in i arbetsplanen, och jag nöjde mig med det. Men sedan dess har ingenting hänt, och därför vill jag ta upp frågan igen. Jag är övertygad om att politiker i olika kommuner eller landsting kan hjälpa varandra med idéer och förslag, både inom och mellan partierna. Ett förslag som är bra i Kiruna borde också kunna prövas i Kramfors eller Bollebygd.

Jag kan ju ha en idé som jag inte får gehör för bland mina socialdemokratiska partivänner. Då kan det vara bra att veta att det finns några andra nykterister, till exempel inom centern och folkpartiet, som kanske vill snacka ihop sig med mig, så att vi kan lägga ett förslag tillsammans.

■ **HUR SKA NÄTVERKET FUNGERA?**

– Min förhoppning är att vi ska få in mer nykterhetspolitik i vardagspolitiken. Det är inte meningen att vi ska träffas och ha möten eller "IOGT-NTO-rörelsens politikerkongress". Nej, min tanke är att vi ska skicka idéer och förslag till varandra och ha kontakt via e-post, telefon och vanlig post. Vi kan till exempel utarbeta gemensamma motioner och förslag till de olika partiernas kongresser, förbundsstämmor eller vad de nu kallas.

Om vi är flera medlemmar på samma

Sven-Åke Sjödin vill att kongressen ger förbundsstyrelsen i uppdrag att bilda ett nätverk för politiskt aktiva medlemmar.

FOTO: XXXXXXXXXX

»De som är aktiva i nykterhetsrörelsen känner man kanske till, men de passiva har man sällan någon koll på.«

plats, kan vi förstås träffas för och diskutera ihop oss. Men för kontakterna med andra delar av landet är det e-post och telefon jag tänker mig.

■ **VET DU VILKA POLITIKER I KRAMFORS OCH LANDSTINGET VÄSTERNORRLAND SOM ÄR MED I IOGT-NTO?**

– Nej, det vet jag inte. Trots att jag varit politiskt aktiv sedan 1979 får jag fortfarande aha-upplevelser när jag får veta att andra politiker också är medlemmar. Och jag tror inte att jag är unik.

De som är aktiva i nykterhetsrörelsen känner man kanske till, men de passiva

har man sällan någon koll på, inte ens i det egna partiet.

■ **VARFÖR SKA FÖRBUNDET SKÖTA NÄTVERKET? KAN INTE DE POLITISKT AKTIVA GÖRA DET SJÄLVA?**

– Det kanske vi skulle kunna, men jag vet inte hur vi skulle få till det praktiskt. Jag kan förstås gå runt och fråga alla som är med i fullmäktige i Kramfors, men hur när jag dem i Simrishamn och Bjurholm? Man kanske kunde gå ut med ett upprop i Accent och be dem som är intresserade att anmäla sig. Eller ta med det nästa gång man skickar ut medlemskortet.

Det kanske blir en total flopp, men det vet vi inte förrän vi har testat. Det är jag vill med min motion, att vi ska testa. Och jag tror inte att det kräver några större resurser, varken ekonomiskt eller arbetsmässigt.

■ **TÄNKER DU TALA FÖR DITT FÖRSLAG I UPPSALA?**

– Ja, om jag kan. Jag kommer ju att vara med på kongressen – inte som ombud den här gången utan därför att jag är med i valberedningen. Jag hoppas bara att jag får reda på när motionen ska behandlas så att jag kan vara på plats då. I Piteå blev det rent kaos när en fråga plötsligt skulle behandlas en dag tidigare än vad vi hade fått besked om. Så får det inte bli den här gången!

EVA ÅHLSTRÖM

eva.ahlstrom@iogt.se

FAKTA SVEN-ÅKE SJÖDIN

ÅLDER: 51

BOR: Dynäs, Kramfors

FAMILJ: Singel

ARBETE: Tillgänglighetskonsult, politiska uppdrag i Kramfors kommun och landstinget i Västernorrland.

AKTUELL som motionär till IOGT-NTO-kongressen i Uppsala

PERSONNYTT

Kommunprojekt

JOHNNY JOHANSSON, som är förbunds konsulent inom IOGT-NTOs förebyggande arbete, kommer under ett år, augusti 2007 – juli 2008, att vara ansvarig för ett kommunprojekt inom förbundets alkohol- och narkotikapolitiska arbete.

Vit jul 2007

REBECCA LINDBERG har anställts som projektledare för IOGT-NTO-rörelsens gemensamma projekt Vit jul 2007.

Verksamhetsansvarig

PETER MOILANEN är tillförordnad ansvarig för IOGT-NTOs alko-

hol- och narkotikapolitiska arbete under 2007 istället för Sofia Modigh som utsetts till rektor för studieförbundet NBV.

Till Projekthuset

ERIK WAGNER i IOGT-NTOs förbundsstyrelse lämnar sin tjänst som generalsekreterare på Rädda

Barnens Ungdomsförbund för att börja på Projekthuset vid Wendelsbergs folkhögskola.

Till kommunen

HELENA WESTBERG lämnar sin tjänst på IOGT-NTOs MedlemsService och börjar på kommunkansliet i Upplands Väsby.

Demonstration i Umeå under Folknykterhetens vecka.

Införselkvoter tema på nykterhetsvecka

FOLKNYKTERHETENS VECKA IOGT-NTOs stora årliga kampanjvecka Folknykterhet vecka växer från år till år. Årets gemensamma tema var "Alkoholinförseln måste minska" vilket framfördes runt om i hela landet på ett par hundra arrangemang.

Målet vara att väcka opinion kring införselkvoterna som organisationen anser vara på tok för höga och som

bidrar till att försämra folkhälsan och öka lagningen till ungdomarna. Kravet att regeringen måste agera i EU för att Sverige ska få införa lägre införselkvoter framfördes vid torgmöten, flygbladsutdelning, frukost- och lunchmöten, tipspromenader, frågetävlingar med politiker, teater- och musikarrangemang och så vidare.

EVA ÅHLSTRÖM

Stolta medlemmar i Stockholms distrikt

STOCKHOLM Stolthet blev något av en röd tråd vid Stockholmsdistriktets årsmöte. Sofia Modigh, ordförande i Sollentunaföreningen förklarade hur stolt hon var över sin förening och hur mycket alla medlemmar kan vara stolta över i det växande förbundet. Omvalde distriktsordföranden Mehmet Kaplan hakade på och var stolt över att leda distriktet i en tid när alkoholpolitiken finns i folks medvetande. Till stoltheten bidrog också Erik Jansson som berättade om nystarten i Norrtälje, Kjell-Ove Oscarsson som berättade om Möjligheternas hus och Maria Bergström som presenterade Nykter Träffpunkt.

YLVA HANSSON

Aktivt arbetsår i Västernorrland

VÄSTERNORRLAND Vid distriktsårsmötet i Västernorrland kunde de tre kretsarna rapportera om ett ovanligt aktivt arbetsår, där. Det har handlat mycket om alkoholpolitik, att synas i media, att påverka drogpolitiska program och att bygga nätverk. IOGT-NTO-förbundet representerades av Torsten Friberg som fortsatte på temat

IOGT-NTOs ordförande Sven-Olov Carlsson flankerad av EU-minister Cecilia Malmström och Folkhälsominister Maria Larsson.

FOTO: HANS RUNESSON

MINISTRAR I VÄXJÖ

VÄXJÖ Enigheten var stor när Regeringskansliet och IOGT-NTO bjöd in till seminarium om EU, folkhälsan och alkoholen på IOGT-NTO-gården i Växjö. Omkring 90 personer dök upp på seminariet där IOGT-NTOs förbundsordförande Sven-Olov Carlsson inledde med att konstatera att EU präglas av inkonsekvens och bristande engagemang när det gäller alkoholfrågan. EU-minister Cecilia Malmström höll i huvudsak med om beskrivningen och pekade på det arbete som pågår för att förbättra situationen.

Folkhälsominister Maria Larsson nämnde att regeringen är enig kring att driva en restriktiv alkoholpolitik, både i Sverige och i EU.

– Skattesänkningar på alkohol är inte aktuellt i Sverige, därför att inga skattesänkningar har lett till minskad alkoholkonsumtion, sade Maria Larsson.

BERTH ANDERSSON

stolthet, inte minst över den stora medlemsökningen.

Stämningen var hög och samband med valet av styrelse

hyllades de valda med varsin sång med specialskriven text av revymakaren Eva Näsström.

OLLE HÄGGSTRÖM

Hedersam premiär för Katrineholm

KAMRATSTÖD IOGT-NTOs Kamratstöd i Katrineholm har bildat ett korplag i fotboll. Säsongen startade med en hedersam 1-2 förlust mot förra årets seriesegrare Korvboll. I hejaklacken fanns bland annat ett gäng från Dagöholms behandlingscenter. Under våren och försommaren blir det match varje måndag och onsdag.

– Vi hoppas naturligtvis på framtida segrar, säger spelaren Stefan Vikblad. Kommer de inte så ska vi ändå ha det riktigt roligt tillsammans.

Spelfest i Gnarp för Signe och Maffe

JUBILEUM Signe Selander fyllde 95 och Manfred "Maffe" Hedman 90. Det firade de tillsammans hos IOGT-NTO på Blå Gården i Gnarp med en hejdundrande spelfest, där jubilarerna själva intog scenen tillsammans med 40 andra spelmän.

Under festen blev Signe intervjuad av Hasse Persson från Radio Gävleborg. På en fråga om 100-årsdagen om fem år svarade hon:

– Den vill jag fira på samma sätt.

FÖRENINGSTIPSET LINKÖPING GJORDE UNDERSÖKNING PÅ KROGEN

FÖRENINGSTIPSET Fler alkoholfria alternativ på restaurangerna är ett vanligt krav från nykterhetsrörelsen och väcker inte särskilt mycket uppmärksamhet. Men när IOGT-NTO i Linköping gjorde en egen undersökning, med en enkät till restauranger och barer i

staden, fick de både kommunens alkoholhandläggare och några av krögarna själva att hålla med om att det behövs en upprykning. Och de fick Sveriges Radio att berätta om det.

– Ofta finns alternativen inte ens på menyn, utan man måste aktivt fråga efter dem,

berättar Jan-Ove Ragnarsson från IOGT-NTO-föreningen i radioprogrammet.

Men enligt lagen ska det finnas alternativ.

– Har man till exempel vin så ska det finnas alkoholfria alternativa viner, säger kommunens alkoholhandläggare Roddy Karlsson.

Krogägaren Carola Björkman förklarar i radioprogrammet att allt fler kunder efterfrågar alkoholfria drinkar.

Det kan alltså löna sig att göra en egen undersökning även för din förening.

EVA ÅHLSTRÖM

eva.ahlstrom@iagt.se

FÖRENINGSTIPSET
Hör av dig till Accent med ditt bästa föreningstips på telefon 0733-72 62 50 eller e-post accent@iagt.se.
Det bästa föreningsstipset belönas med en miljonlott.

Citatet

»Jag vill få folk att förstå att det inte är så smart med spriten.«

GUÐRUN SCHYMAN om varför hon turnerat för IOGT-NTO

Svårare att få nya medlemmar att betala

MEDLEMSAVGIFT Av nya medlemmar som skulle betala sin första faktura i mars har bara cirka 30 procent betalat innan de fått någon påminnelse. Motsvarande siffra för dem som varit med längre är cirka 75 procent.

Betalningsfrekvensen för de nya medlemmarna varierar mellan distrikten. Högst är den i Uppsala med 58 procent, lägst i Dalarna med bara lite över 7 procent.

– Vi har tagit upp problemet vid värvarträffar med folk från distrikten, säger Stefan Degerlund, som är ansvarig på förbundskansliet för värningen.

Nu bildas värvarsteam i alla distrikt, bland annat för att följa upp alla nya medlemmar och ta reda på vad som intresserar dem.

EVA ÅHLSTRÖM

Alkohol hinder för utveckling

NBV Världshälsoorganisationen WHO rankar alkohol på femte plats på listan över "top ten killers" i världen. I vissa regioner ligger alkoholen på första plats, berättade Dag Rekve, WHO, vid en konferensdag i Stockholm om alkohol och global utveckling, arrangerad av studieförbundet NBV.

Vid konferensen medverkade bland andra Neo Morojele, forskare från Sydafrika, som berättade om den alarmerande ökningen av alkoholkonsumtionen bland unga i Sydafrika, och Diyanath Samarasinghe, professor i psykiatri från Sri Lanka, som förespråkade insatser i lokalsamhället.

Øystein Bakke, Forut Norge, belyste hur alkoholproducenterna inriktar sig på folkrika länder som Brasilien, Indien, Kina och Ryssland.

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth diskuterade film med Lars Gillegård från Våra Gårdar.

FOTO: OLLE HÄGGSTRÖM

– En mättad marknad i väst har dramatiskt ökat alkoholindustrinintresse för utvecklingsländerna, konstaterade IOGT-NTOs förbundsordförande Sven-Olov Karlsson.

– Min tolkning av kulturministern är att det inte kommer några statliga pengar i år, säger Våra Gårdars VD Olle Häggström.

KENT HEDLUNDH

Kulturministern hos Våra Gårdar

VÅRA GÅRDAR kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth medverkade vid Våra Gårdars traditionella filmdagar i Leksand första helgen i maj och lovade en satsning på barn- och ungdomskulturen i höstens proposition. Hon betonade hur viktigt det ideella arbetet är med landets alla små biografier.

En viktig fråga är digitaliseringen av biografier och samlingslokaler. Här underströk kulturministern att det är viktigt med ett samspel mellan det privata och offentliga när det gäller finansieringen.

– Min tolkning av kulturministern är att det inte kommer några statliga pengar i år, säger Våra Gårdars VD Olle Häggström.

RÖRELSEN I MEDIA

En nykter vecka som märks

NORRLÄNDSKA SOCIAL-DEMOKRATEN rapporterar under rubriken "Självkritiska politiker diskuterade alkoholpolitik" om en debatt i Luleå, där IOGT-NTO ställde kommunens politiker till svars för kommunens generösa inställning till serverings-tillstånd. Det är bara ett exempel på rapporteringen i tidningar landet runt om IOGT-NTOs aktiviteter under Folknykterhetens Vecka.

Fick politiker att dela ut flygblad

ÖRNSKÖLDSVIKS ALLEHANDA gör stor sak av att IOGT-NTO fick med sig lokala politiker från alla riksdagspartierna i en flygbladsutdelning mot langning inför Valborg. Ett par dagar tidigare syntes IOGT-NTO i tidningen med annat oväntat sällskap. Tillsammans med ungdomar från Domsjö IF delade de ut flygblad mot langning på torget och utanför Systembolaget.

Schyman lockar media att skriva

CITY ger stort utrymme åt Gudrun Schymans besök i Malmö och citerar hennes anklagelser mot alkohollobbyn för att se kvinnor som hett villebråd och mot "starka ekonomiska intressen som försöker få oss att dricka mer". På alla de platser som Gudrun Schyman besökt under sin turné för IOGT-NTO har media rapporterat.

FÖRENINGSBILDEN SKICKA IN DIN BÄSTA FÖRENINGSBILD

ANITRA SERVERAR Under Folknykterhetens vecka såg IOGT-NTO i Flen till att få proffshjälp. Systembolagets VD Anitra Steen ställde upp och serverade alkoholfria drycker tillsammans med distriktsordförande i Sörmland Maj-Lis Löow vid ett möte på torget. Intresset var stort från både allmänhet och media.

FOTO: OLLE ANDERSSON

Stickning i modern tappning

MÅNADENS VERKSAMHETSIDÉ

Att träffas och handarbeta har långa traditioner inom nykterhetsrörelsen, precis som i andra folkrörelser. Säg den förening som inte har levt på intäkter från julmarknadens försäljning av handarbeten och annat. Men i Karlstad har IOGT-NTO-föreningen ÄGIR startat en tjejgrupp som träffas och stickar i modern tappning. En gång i månaden träffas man på Café Royal, och träf-

farna vänder sig särskilt till nya medlemmar. Verksamheten sker i samarbete med NBV, och intresset har varit mycket stort. Meningen är att gruppen ska växa, och att var och en bjuder med en ny person till träffarna.

Har din förening också en bra verksamhet? Verksamheten ska gärna vara utåtriktad och agera snabbt där det behövs. Observera att det ska vara verksamhet som ni bedriver eller har genomfört.

Månadens verksamhetsidé belönas med 10 000 kr. Skicka in ert förslag med motivering. Eftersom en verksamhetsidé väljs ut varje månad kan förslagen skickas in löpande under året.

IOGT-NTO

Att. Kerstin Kokk

Box 12825

112 97 Stockholm

E-post: kerstin.kokk@iogt.se

IOGT-NTO i Almedalen

POLITIK För sjätte året i rad kommer IOGT-NTO att delta i politikerveckan i Almedalen på Gotland den 8–14 juli. I Almedalen kommer vi att bygga nätverk med politiker och andra opinionsbildare. Vi kommer också att manifestera vårt politiska budskap. Det är fortfarande frågan om alkoholförseln som står i fokus.

Vi måste pressa regeringen att driva frågan i EU! Även UNF och JUNIS är på plats. Tillsammans kommer vi att sprida våra alkoholpolitiska budskap till många.

Bildregistreringsverkstad

KONGRESS IOGT-NTO kommer under kongressen att ha en bildregistreringsverkstad. I arkivet har vi en stor samling fotografier från sent 1800-tal till idag. I många fall finns inga uppgifter om tid, plats och vilka som finns på bilden, och för att identifiera det krävs medlemmar som har varit med själva.

Tanken är att ha en verkstad där det är fritt att komma och gå. Vi kommer att ha ett urval bilder att gå igenom, och en person på plats som leder arbetet med att registrera bilderna.

Du väljer om du vill titta in en halvtimme, eller sitta flera timmar varje dag. Det är ingen föranmälan för deltagande, bara att titta in när man vill.

Naturligtvis kan vi inte ta med hela fotosamlingen. Om du vill hjälpa till med bildregistreringen under kongressen får du gärna framföra önskemål om fotografier från ett särskilt förbund, en tidsperiod eller ett visst arrangemang som du känner att du har särskilt bra koll på. Hör av dig till Kerstin Kokk på kerstin.kokk@iogt.se eller 08-672 60 27.

Glöm inte kåsan!

KONGRESS Du kommer väl till kongressen i Uppsala i sommar? I så fall är det bra att packa med en kåsa om du har någon. Vi har begränsade disk-möjligheter på Katedralskolan, och tvingas därför att använda engångsmuggar.

Naturligtvis vill vi hålla nere engångsförbrukningen så mycket det går. Priset på kaffe, te och choklad blir därför det dubbla om man väljer att dricka ur engångsmugg, jämfört med om man använder egen kåsa. Det kommer även att finnas möjlighet att köpa Junis hopvikbara kåsa på plats för 20 kronor.

Medverkan på pridefestivalen

FESTIVAL För andra året deltar IOGT-NTO i Stockholm Pride. Festivalen går av stapeln 30 juni till 5 augusti. Vi kommer att delta i paraden lördagen den 4 augusti. Alla är välkomna att vara med! På festivalområdet Pride Park kommer IOGT-NTO att delta med en monter. Om du vill hjälpa till att arbeta i montern, kontakta Lena Hardin, lena.hardin@iogt.se eller 060-536424.

Nya muggar och assietter i butiken

BUTIKEN IOGT-NTO har tagit fram nya muggar och assietter från Höganäs. Servisen håller alltså hög kvalitet, och på både muggar och assietter finns olika värdeord med koppling till våra ideologiska frågor tryckta. Mitt bland orden finns ordet »FIKA«. Inte en ideologisk fråga, men ändå viktigt för gemenskapen. Tanken är att servisen både ska kunna användas till

föreningslokalen, och som present när man vill uppvakta någon. Om man vill komplettera servisen med andra delar går det bra att köpa dessa utan tryck i vanliga porslinsbutiker. Kanske vill man även ha tekanna och mjölkkanor?

Muggar kostar 115 kronor och assietter 115 kronor, och kan beställas på www.iogt.se/butiken eller på telefon 08-672 60 05.

Öppet dygnet runt på krogen

POLITIK Socialborgarrådet Ulf Kristersson (m) i Stockholm Stad driver starkt frågan om längre öppettider på krogen. Han driver också frågan att Stockholm Stad ska tillskriva regeringen för att få till stånd en förändring av alkohollagen för att förlänga öppettiderna. Just därför är Ulf Kristerssons kampanj inte bara en Stockholmsfråga utan en riksangelägenhet.

Vi i IOGT-NTO vet att längre öppettider leder till ökat drickande, med mer våld och brott som negativ konsekvens.

IOGT-NTO genomför därför en vykortskampanj för att uppmärksamma både Socialborgarrådet och allmänheten på effekten av dygnet-runt-öppna krogar. Vi har under maj och juni månad cirka 100 000 gratisvykort utplacerade på restauranger i Stockholm.

Du kan själv skicka ett eget vykort eller brev med din uppfattning till Socialborgarrådet. Han nås på adress: Ulf Kristersson, Stadshuset, 105 35 Stockholm. Vill du ha förbundets vykort är du välkommen att kontakta bo.hogstedt@iogt.se.

KALENDARIUM 2007

JUNI

13 Midsommarmingel, Bryssel

JULI

3 IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder

4–8 IOGT-NTO-rörelsens kongresser i Uppsala:
www.iogt.se/kongress2007

8–14 Medverkan under Almedalsveckan, Visby

30–5/8 IOGT-NTO deltar i Stockholm Pride

AUGUSTI

30–2/9 Medverkan med monter på
Centerpartiets riksstämman, Kalmar

SEPTEMBER

21–22 IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder

27–30 Metodutbildning för genomförare,
förebyggande arbete, Tollare

OKTOBER

5–7 NordAN-konferens, Reykjavik

7 Fullt Hus i nykterhetsrörelsens lokaler, Våra Gårar

13–14 Kurs för valberedare, Tollare

19–21 Riksträff för förebyggargrupper, Tollare

NOVEMBER

1 Ljusmanifestation för narkotikans offer

9–11 IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder

13–15 IOGT-NTO medverkar vid
Förebygg.nu-mässan, Göteborg

15 Pumpen-tävling i hela landet

DECEMBER

7–9 Förebyggargrupper, teorikurs, Tollare

Om du vill veta mer om aktiviteterna i kalendarium kan du gå in på www.iogt.se/kalendarium, eller kontakta IOGT-NTO Direkt, 08-672 60 05 eller info@iogt.se.

För senaste nytt, besök **iogt.se**

Välkommen till IOGT-NTO-rörelsens kongresser Uppsala den 4–8 juli 2007

www.iogt.se/kongress

Inför midsommar

**Du har väl provat
vår egen alkohol-
fria festdryck?**

**GODTEMPLARE
DRICKAN**

Köp den hos din lokala ICA-handlare
(art nr 113450-1).

Köp ett flak om 12 flaskor. Sänd in
kvittot till oss, så får du 50:- tillbaka.
Gäller en gång/hushåll fram till 31 juli.

Föreningsekonomi AB
– ett IOGT-NTO-företag
Box 263, 503 10 Borås
Konsumentkontakt 033-47 45 60.

IOGT-NTO växer – läsekretsen växer...

Annonsera i Accent

– det naturliga sättet att nå engagerade läsare.

Annonsförmedlingen
sköts av Janne Moréus,
medlem i snart ett
halvsekel.

REKLAMBYRÅN I KÖPING

janne@info reklam.nu
www.info reklam.nu
Glasgatan 21,
731 30 Köping
Tel. 0221-213 40
070-346 346 2

IOGT-NTO:s Juniorförbund i Västmanland söker en

DISTRIKTSKONSULENT

Som konsulent kommer du, i samarbete med en styrelse, att ansvara för att utveckla juniorverksamheten, kvantitativt och kvalitativt. I arbetsuppgifterna ingår att rekrytera, inspirera och utbilda ideella junisledare samt att organisera kurser och juni- orläger. Du kommer att ha en stöttande funktion för våra junior- föreningar i länet och ge dess medlemmar och ledare support.

Kvalifikationer och din profil

Alkohol – och drogfrihet är en självklarhet och medlemskap i IOGT-NTO-rörelsen krävs.

Körkort och tillgång till bil är nödvändigt för att klara jobbet.

Du gillar att arbeta med människor och har förmågan att enga- gera och inspirera.

Du tycker att det är viktigt att ge barn en nykter och meningsfull fritid.

Arbetsområdet är Västmanland.

Anställningsform: Vikariat 2 år.

Tillträde: efter överenskommelse eller senast 1 augusti.

Välkommen med din ansökan med lönekrav, senast 23 juni, till:
IOGT-NTO:s Juniorförbund i Västmanland, Berndt Pettersson,
Slottsgatan 6, 722 11 Västerås.

Upplysningar lämnas av: Bo Axelsson 0223-134 46, Berndt Pet-
tersson 0733-82 01 82 eller Ninve Düzgün 070-190 84 85.

Hemsida: www.junis.org

IOGT-NTO:s Juniorförbund i Dalarna söker en

DISTRIKTSKONSULENT

Som konsulent kommer du, i samarbete med en styrelse, att ansvara för att utveckla juniorverksamheten, kvantitativt och kvalitativt. I arbetsuppgifterna ingår att rekrytera, inspirera och utbilda ideella junisledare samt att organisera kurser och juni- orläger. Du kommer att ha en stöttande funktion för våra junior- föreningar i länet och ge dess medlemmar och ledare support.

Kvalifikationer och din profil

Alkohol – och drogfrihet är en självklarhet och medlemskap i IOGT-NTO-rörelsen krävs.

Körkort och tillgång till bil är nödvändigt för att klara jobbet.

Du gillar att arbeta med människor och har förmågan att enga- gera och inspirera.

Du tycker att det är viktigt att ge barn en nykter och meningsfull fritid.

Arbetsområdet är: Dalarna med placering i Borlänge

Anställningsform: Heltid. Anställningen är tillsvidare men vi tillämpar sex månaders provanställning

Tillträde: efter överenskommelse eller senast 13 augusti.

Välkommen med din ansökan med lönekrav, senast 18 juni, till:
IOGT-NTO:s Juniorförbund i Dalarna, Ingela Broberg, Tång-
ringsgatan 3, 784 54 Borlänge.

Upplysningar lämnas av: Ingela Broberg 073-526 1334, Monica
Palin-Willett 073-254 4664 eller Ninve Düzgün 070-190 84 85.

Hemsida: www.junis.org

Kampen om makten i Bryssel

GRANSKNING Alkoholindustrins påverkan i Europa genom EU blir en allt viktigare fråga för alkoholpolitiken. Accent har tittat närmare på alkoholindustrins intensiva lobbyarbete och följer med IOGT-NTOs förbundsordförande Sven-Olov Carlsson under en dag i Bryssel.

GODA LIVET

Fängelset lockar Urban Cowgirls

GODA LIVET Nybildade tjejgruppen Urban Cowgirls spelar och sjunger countrymusik av Dolly Parton och Johnny Cash på fängelser, främst i Stockholmstrakten. Deras drivkraft är att glädja och hela de intagna med musikens hjälp.

I FOKUS

Alkohol förvärrar krigets konsekvenser

I FOKUS Alkohol är ett växande problem bland USAs trupper i Irak och Afghanistan. Trots ett totalförbud dricks det både insmugglad och lokalt producerad alkohol – ibland med förödande och tragiska konsekvenser.

I RÖRELSE

Accent berättar om kongressen

KONGRESS

Heta debatter och avgörande beslut för de närmaste två åren, möten

med nya och gamla vänner. Accent är med vid IOGT-NTO-rörelsens kongresser i Uppsala, speglar och kommenterar fem intensiva dagar i Uppsala.

KULTUR

Pappa och barn till missbrukare

BOK Anders Nyqvist har under alla år funderat på hur hans pappas alkoholmissbruk har påverkat honom som förälder. Nu är han inte längre rädd för att själv hamna i ett missbruk, eller för att föra över sina erfarenheter på sina barn.

TIPS FÖR DIG SOM LÄSER TIDNINGEN BAKIFRÅN

Kokaodlingen växer i Bolivia

22 REPORTAGE I Bolivia är kokaodling lagligt och presidenten är ordförande i sex kokaodlari-strikt. Kokabladen är något av en nationalsymbol. Men ingen vet hur mycket som används till kokain.

Nyktterhetsrörelsens grund är demokratin

16 ESSÄ Att organisera nykterister och bedriva lobbying för nykterhet räcker inte för att hålla liv i en folkrörelse, skriver Bengt Göransson.

Trädgårsterapin hjälpe Eva-Lott mot ångesten

30 TRÄDGÅRDSTERAPI Trädgården fick Eva-Lott Lyrstrand att blomma på nytt. Doften från jorden, de färskas grönsakerna blev en påminnelse om att livet fanns där, bortom all det svarta.

"Sminkdosor" lockar tjejer att snusa

8 GRANSKNING På tio år har de kvinnliga snusarna tredubblats i antal. Små portionssnusar, färgglada dosor och olika smaker är tobaksbolagens verktyg för att nå den nya målgruppen – tjejerna.

Sista kongressen för Torsten Friberg

40 INTERVJU När Torsten Friberg sammanfattar sina 27 år i ledningen för IOGT-NTO är det det roliga han minns.

Gunnar Ohrlander

26 INTERVJU Gunnar Ohrlander eller "Doktor Gormander" har länge varit engagerad i alkoholpolitik men tycker att nykterhetsrörelsen har ett problem: den är för mesig.

Tillit vill lyfta fram goda nyheter

Mikael Engström hoppade av karriären för att följa – sitt hjärta. Idag driver han tidningen Tillit som vill lyfta fram goda nyheter.

■ **TILLIT** Nyheter handlar oftast om krig och annat elände. Men i tidningen Tillit är alla nyheter positiva! Initiativtagaren Mikael Engström brinner för idén om att man faktiskt kan sprida goda nyheter och att det går att leva helt i enlighet med sin passion och sin intuition.

För sex år sedan arbetade han som informationschef på ett internationellt IT-företag och tjänade mycket pengar. Så kom IT-kraschen och han blev tvungen att vara med och säga upp en massa folk. Själv fick han träffa en karriärcoach för att få hjälp att hitta ett nytt jobb.

– Då ställdes jag inför ett val. Fortsätta som innan eller följa mitt hjärta? Jag valde det senare, och det har jag aldrig ångrat. Jag hoppade av karriären och startade en drömverkstad för människor som vill förverkliga sina drömmar, säger Mikael och berättar att i den vevan väcktes också idén att starta en tidning med positiva nyheter.

EN ENTUSIASTISK GRUPP PÅ 40-50 personer, som alla har gemensamt att de vill leva i samklang med sin passion, drog igång projektet och för drygt ett år sedan såg tidningen Tillit dagens ljus.

Tidningen drivs med privata medel och lite annonsintäkter. För Mikael delar

Mikael Engström tror att världen skulle bli bättre om människor följde sina drömmar.

»Folk har svårt att tro att det finns goda nyheter och är ofta lite misstänksamma i början, men när de får Tillit bara ler de.«

ekonomin förstås försämrats dramatiskt sedan IT-tiden, men det är det värt, tycker han.

Några medarbetare har haft det tufft, som den före detta chefredaktören, som har varit sjukskriven för utbrändhet. I och med tidningen blev hon sedd och bekräftad och fick kraft att resa sig.

– Reaktionerna på tidningen är fantastiska. Folk har svårt att tro att det finns goda nyheter och är ofta lite misstänksamma till en början, men när de får Tillit bara ler de. Vi skriver mycket om människor som

förverkligar sina drömmar eller om något positivt som händer i de delar av världen som vanligen beskrivs som fattiga eller krigshärjade.

MEN ÄR DET INTE världsfrånvänt att bara skriva om glada saker?

– Nej. Vi förnekar inte att brott och hemska händelser måste belysas, men vi vill vara en motvikt till dem. Alla negativa nyheter som fyller media skadar samhället. Tänk på alla gamla som inte törs gå ut för att de är rädda för att bli nerslagna. Men det är ju inte sant att det är så farligt!

Tillit delas gratis ut av volontärer, främst i de största städerna. Den finns också på internet.

– Vi som jobbar i det här nätverket ser oss själva som vuxna barn. Vi är som vi är och följer våra hjärtan. Om man gör det blir man en god människa. Syftet med nätverket Tillit och tidningen är att bli på gott humör och sprida positiv energi. Vi vill inspirera människor att lyssna på sina hjärtan och följa sin inre känsla.

MARIA ZAITZEWSKY

maria.zaitzewsky@iogt.se

FAKTA MIKAEL ENGSTRÖM

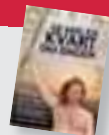
ÅLDER: 40

BOR: Stockholm och Göteborg

FAMILJ: Dottern Lovis, 10

BAKGRUND: IT-chef

GÖR: lyfter fram positiva nyheter som chefredaktör för tidningen Tillit.

GODA NYHETER

Vår hälsa allt bättre

HÄLSA Svenskars hälsa blir allt bättre. Det visar en lägesrapport från Socialstyrelsen. Det psykiska välbefinnandet har ökat, övervikt och fetma har stannat av,

andelen rökare fortsätter att minska och alkoholkonsumtionen har inte tilltagit.

Mammor har det bäst i Sverige

MAMMA Svenska mamma, du bor i världens bästa land!

Rädda Barnen har släppt sin årliga rapport "Mothers index". Rapporten jämför

Sverige toppar listan över de bästa länderna att leva i som mamma. Amerikanska

levnadsvillkoren för mammor i 140 länder. Några kriterier man har tittat på är exempelvis föräldraledighet och barndödsfall. Bäst efter Sverige är Island och Norge. I Afrika har mammor det sämst, med Niger som bottenplacering.

Änglamarken värd pengarna

NATUREN 90 procent av alla svenskar värdesätter klimat, luft och skog i så hög grad att de är mycket positiva till att staten satsar skattepengar på miljö och naturvård.